

ANUL XV
Nr. 14 (518)
Sîmbătă
1 Aprilie
1972
10 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Visuri în vuietul vremii

Al. Philippide este, între poezii române, acela care a avut în gradul cel mai înalt vocea solitudinii. O solitudine discretă, caldă — dacă se poate spune așa —, pornită nu dintr-o rezoluție demonstrativă, ci din cea mai profundă zonă a identității sale creatoare. O solitudine neguvernată de orgoliu (cu oricît de grandioasă justificări). Această abstragere din real amintește, intrucîtiva, de cea a unui om scump la vorbă, urmărind cu atenție (dominat însă, lăuntric, de glasul propriilor gânduri), discuțiile din jur, rostind — cu unele prilejuri — opinii sobre, lipsite de ostentație; e o prezentă reală în celate, care poate fi urmărită retrospectiv, dovedită. Și totuși nu aceasta este exprimarea de sine care ne poate interesa la un mod mai înalt. Al. Philippide a făcut, s-ar zice, din viața sa un „act de prezență“ stimabil, adesea exemplar. Glasul său către noi vine însă de la un nivel mai adînc. E un plan secund, în realitate: **intîiul** pentru orice mare poet, iar la cel care a scris **Visuri în vuietul vremii** — singurul plan „a-devărat“.

Citită și recitită (orice nouă lectură oferă revelații, marcă indubitabilă a unei creații mari) opera sa poetică se subsumează în întregime unei sigure, înalte obsesii, cea a căutării **permanenței**. Nu e vorba de cea ce G. Călinescu numea: „spaima întunecată de moartea individuală și de stingerea universală“ — temă unică, după autorul **Compendiului**, a liricii lui Philippide. Pusă astfel, problema capătă un aer cam meschin, potențat și de expresia următoare: „**gheara setei de glorie** se convertește în speranța amară că Poezia poate fi o cale de întinerire“. Citatele alese de Călinescu (și cine avea, asemenea lui, genul citatului?), demonstrația sa, conving. Demersul liric al lui Al. Philippide apare, totuși, la capătul comentariului călinescian, **micsorat**! Pare o alegațiune surprinzătoare cunoscută fiind aprecierile neobișnuit de favorabile ale lui G. Călinescu la adresa poetului despre care vorbim, mai ales fraza finală, neizbitantă: „In lirica lui somptuoasă și neagră, Al. A. Philippide e un mare elegiac“.

Credem, cu toate acestea, că Poetul e mai important decît a fost considerat, că noi toți încă nu realizăm dimensiunile reale ale creației sale. Valorizînd-o cu toată gravitatea, ea ne pare una de primă însemnătate și ne vom spune gîndul întreg afirmînd că locul acordat lungă vreme lui Ion Barbu, între cei patru mari poeți români din acest secol, i se cuvine de drept lui Al. Philippide. Pentru noi locul acestuia din urmă este cu mult mai mare în dreptății alături de Bacovia, Arghezi, Blaga. Iar Ion Barbu poate fi reasezat într-un eșalon secund de mari poeți, în compania unor Ion Pillat, Ion Vinea, V. Voiculescu. Toate aceste simțiri sînt, ne dăm bine seama, aproximative. Noi am dorit, prin simpla recitare la un tablou de valori cu oarecare circulație, să arătăm nu că acesta este infailibil și imutabil, ci că Al. Philippide își are locul său în istoria poeziei românești contemporane între cei dinții, neindoielnic.

„Ce vechi sînt vorbele, ce greu e gîndul!“
Iată o autocaracterizare între altele a poetului; la el e frapantă, într-adevăr, lipsa de vigoare (de fapt de un exces al acesteia) în

expresie. Citit la scurt interval după autori cu geniu verbal — și cu obstinată preocupare de a potri cuvințele — precum Arghezi sau Ion Barbu, poetul Philippide este vizibil dezavantajat. Expresia sa este austeră, sub semnul unei fluente livreturi, aproape aride. E o suprafață plană de platou montan pe care sînt presărate blocuri impunătoare de formule bărbătești definitive; acestea sînt adevărate „noduri“ ale discursului poetic, bogate în implicații, repere energice în spațiul de o paloare voită.

Alexandru Philippide vede timpul, așa cum se iluziona Camil Petrescu a vedea idelle. Cel care, asemenea lui Al. Philippide, au privirea răpită de timp nu evită — cum se afirma — să scruteze oamenii și lucrurile și le presapune. Fiind că numai o conștiință poetică în care concretul social, fizic în genere, este trăit pînă la epuizare poate realiza cîntul abstract al vremii; privind în absul de reci uragane al Timpului, Al. Philippide se supune legilor perspectivei și ochiul său străbate, în prim plan, lumea fenomenală. Încă în placheta de debut, **Aur sterp** (aparut pe cînd autorul avea douăzeci și doi de ani) în prima poezie a cărții, privirea poetului se îndreaptă spre înălțimi, spre cer — deci spre spațiul indeterminat, în pierdere astrală. Dar cerul e unul vechi și îngust, pe care Soarele trebuie să-l spargă: „pentru-a privi pe vasta lui ruină / Indemnul tău de aur și lumină“. Iată o mișcare amplu romantică. Totuși, încă din acea perioadă Al. Philippide refuza vociferarea inspirată și vigouroasă, după marile gesturi urmează o lentă surdinizare, visul însuși este îndemnat să se arborizeze, înec și mult... / Și vorba ta să semene „ăcerii!“

O superbă metaforă deschide seria marilor vizuiri obsedante de mai tîrziu: „Timpul singur trece / Călcînd pe lezezi de tăcere rece“ („Fereastră“). E remarcabilă, pentru tinerețea extremă a autorului de atunci, această capacitate de sensibilizare a abstracțiunii, operație miraculoasă din care amîndoi termenii ies sporțiți! „Berceuse“, prilejuate o altă constatare: poetul este un anume cerc literar (cel al „Vieții Românești“) cu care la prima vedere consună în multe privințe, Philippide dă un prim semn ale situații sale superioare, într-un romanticism de descendență germană, înțeles ca „mod de viață sufletească“ (cuvintele îi aparțin poetului); din peisajul cu cîrți, vînt și crengi, de oraș provincial — înfîlțit adesea în lirica acelor ani, în acel ceneacu — Philippide se ridică la rostirea unui imperativ romantic către propria existență. Imperativ, e bine să remarcăm, ce umplează unel premoniții sub semnul obsedantului Timp: „și cade-n suflet umbra vremii lungi...“

Lumea lăuntrică, a gîndului are pentru Philippide aceeași consistență cu cea trupească, el declară — și e imposibil să nu fie crezut — că: „sufletul mă coare — ca un trup“. (Peste ani, în cea de a treia carte, vom întîlni un ecou al acestui vers: „In lacrimi trupul se revarsă“!). Trăirea acută a gîndurilor și sentimentelor e firescă la poetul al cărui auz e cutreierat necontenit de dangătele de clopot ale timpului, cu intensități felurite, și care aspiră nu doar să intuiască și să audă faptul temporal al existenței, ci să-l perceapă vizual, pînă la a urmări cum: „Pe aicea vîntul suflă vesnicie, / Și Timpul, prin noroi, pășește strîmb“. În poemul dramatic „Izgonirea lui Prometeu“ obsesia timpului, văzută în raportul clipă-etermitate-viață omenească, dă tema de fundal a dramei: „De-afila neclintită vesnicie / Mi-s ochii grei, și-abia mai văd pămîntul“; „Spre tîmpe vremea vine de departe / Cu huruit de roți să-și bată-n porți.“

S-ar putea spune că pentru Al. Philippide poezia e un vis peste curgerea timpului, sau, cum însuși spune: „visuri în vuietul vremii“. Undeva, într-un peisaj din **Stînci fulgerate** (1930) timpul e stagnant: „domoală era vremea și lungă ca un ses“. La acest infinit temporal îl poartă mereu gîndul, iar înfîiul poem din volumul apărut în 1939 face direct legătura dintre timp și poezie, cu o pătimășă izbucnire: „Silită poezie — a vremii noastre, / Într-adevăr prea mult a vremii noastre / Și prea puțin a vremurilor toate...“

Timpul individual — fatal limitat — nu e trăit altfel, din perspectiva etermității impasibile: „Și vremea n-o mai măsur cu clipe și cu ceasuri, / Căci Hronos mie însuși mi sînt și, mag subtil, / Schimb timpul meu de-acum cu timpul-mi de copil“. Dar vesnicia, atunci cînd e în puterile unei ființe, e totuna cu fericirea? Nu, spune îngerul bizar din „O întîlnire ciudată“: „Mă văd îmbătrînit în neamurire, / Și-n trupul meu simt spaima de-a fi vesnic“. Păgănată este, adesea, senzația de acumulare a vremii în ființă: „Se-adună-n tine timpul și stă, nesocotit, / Ca mii de orolo-Ilie CONSTANTIN

(Continuare în pag. a 6-a)

Puterea artei

Puterea artei, deși greu de definit, dacă nu imposibil de definit, este totuși de neconfundat. Într-un fel, arta este cea care uneori a supraviețuit chiar și istoriei. Popoare dispărute ne vorbesc și astăzi prin arta lor; există și astăzi în circuitul universal al valorilor, prin arta lor; și asta pentru că arta în genere este produsul cel mai specific uman, definind toate diferențele specifice dintre om și orice altceva.

În esența ei arta este foarte puțin legată de materialul care o exprimă; sculptura nereprezentînd piatra care o susține, arhitectura nereprezentînd clădirea care o exprimă, muzica neconfundîndu-se cu sunetele care o compun, poezia avînd o foarte vagă legătură cu cuvintele ce o transportă, pictura fiind altceva decît carnea culorilor ei, desenul neconfundîndu-se, cu linia iar dansul cu trupul care-l exercită. Expresia sentimentelor umane (sentimente înțelese ca act de conștiință) acestea s-au dovedit mai durabile decît unele idei (modificate cu fiecare nouă etapă istorică).

În ciuda importanței ei covârșitoare, în ciuda puterii ei de comunicare esențială peste milenii, arta nu-și are totdeauna în societate locul și susținerea ce o merită; și se poate înțelege aceasta prin faptul că produsul artei deși de cele mai multe ori este concret (actul de creație ca și creația sînt de natură concretă, sentimentele deși fenomen de conștiință totuși au un caracter concret, trăit și obiectual) totuși utilitatea artei nu este imediată. Arta fundamentală nu este niciodată de conjunctură deși adeseori ea este provocată tocmai de conjunctură (cum bunăoară pictura Renașterii sau piramidele egiptiene care au avut o primă funcțiune tombală).

Arta fundamentală, are un caracter testamental, de aceea ea are caracter hieratic și mitologic, simbolic și măreț. Ea exprimă prin individualitatea sa monadică spiritualitatea generală a unui popor sau a unei umanități. Deși accesibilă, accesibilitatea ei trebuie înțeleasă ca o poartă spre un infinit de nuanțe care se revelează în timp. Din pricina acestui caracter arta fundamentală este neelucidabilă și tocmai în neelucidabilitatea ei rezultă puterea ei.

Puterea artei este de altă natură decît a celorlalte forme ale puterii cum ar fi de exemplu puterea politică, economică sau socială; științifică, artificială sau naturală. O confuzie a acestei puteri duce la o gravă confuzie asupra artei și deci și menirii fundamentale a artei de a exprima omul în umanitatea lui. De nelimitarea umanității și în strîns raport cu ea, ține și nelimitarea semantică a artei.

Pentru ochiul uman un vultur în zbor poate fi și un vultur în zbor iar un vultur sculptat poate fi și un vultur în zbor dar și sentimentul zborului. Un vultur sculptat poate exercita o influență mai mare asupra ideii de zbor decît un vultur propriu zis, în zbor. Și în aceasta se vede puterea de neelucidat și de neînvinș a artei.

Nichita STANESCU

LIA SZASZ: PORTRET

ecoul săptămîinii

Prietenie și demnitate

Ultima ninsoare, zisă a mieilor, a trecut fulgerător. În noaptea senină, cu lună plină, semințele se văd pînă-n adîncul pămîntului. Pe albe și fragede boturi, o ireală pată mustiță, de iarbă proaspătă. Auitul cocorilor deschide și lasă prin grădini, în zori, parașutele tremurătoare înrădăcinate ale primilor zarzări și caisi înfloriți. Vinul cel mai bătrîn și cătrînli se urnește să fiarbă a doua oară. Vestile și scrisorile cele mai simple au mireasmă de toporași. Aleasă dezamăgînire. Limpede cugeț în oglizile patriei. Puncti azvîrlite spre adîncimile verii.

Vom amesteca datele, dar vom spune, a fost primăvara aceluia an... Primăvara și luna și săptămîinile neuitatei soii românești purtate de-a lungul și de-a latul continentului negru, în inima țărilor prietene africane. Amploarea acestui eveniment, definitiv încheiat în conștiințele noastre, preocupă și interesează opinia întregii lumi. Pe ecranul celui de-al doilea deceniu, decretat al dezvoltării, în rețeaua deasupra legăturilor dintre state, vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu va rămîne, se va încheia într-un important și luminos nucleu. Intreaga politică a țării noastre, toată puterea ei de gîndire, cu acest prilej memorabil, și-a demonstrat temeinicia. Ideile socialismului internaționalist la lucru au dat un examen

hotarilor. Un examen convertit, transformat în lecție de înaltă și riguroasă ținută. În complexitatea civilizărilor moderne, în raportul de forțe progresiste de pe glob, s-au deschis astfel noi cai de comunicație și înțelegere. Este meritul partidului nostru de a fi jaloni cu succes perimetrul unor vaste și fecunde etape, devenite istorice în concomitență cu clipa desfășurării lor.

Dacă rațiunea lumii nu se va deminți, cum ne-a demonstrat întotdeauna, în ciuda oricăror obstacole, ascensiunea este posibilă numai în cadrul înțelegerii, cunoașterii și stimei dintre state. Aportul nostru în această direcție este considerabil. Colaborarea cu țările africane este un exemplu concludent. Schimbul de valori pe baza unei solide filozofii practice, realiste, spre binele tuturor părților angajate, împropăștează și dă un nobil sens conștiinței demne pe această planetă. Gîndim la nivelul umanității. Înlocuim egoismul hrăpăreț cu omenia cupămintă. Tot ceea ce înfăptuim se cuprinde în adînc de căldură sufletească. Pe celuiul prietenii de viață lungă.

Trimișii speciali ai televiziunii noastre au avut fericita ocazie să vadă și să filmeze de la mare distanță muntele Kilimandjaro. Munte măreț și simbolic. Încoronat de zăpezi nemuritoare, calm și auster. Nu întangibil. Promițător de vesnicie, Albăstrăala lui, domoală, legănată, în cumpăna zilei senine, se năzărea asemănătoare cu aceea, cunoscută și dragă nouă dintre toate cel mai mult, care este a Munților Vrancei, leagănu Mioriței. Ce cîntec bucuram vor fi coborît oamenii de pe Kilimandjaro? Care va fi fiind „Miorița“ lui? Din această primăvară, a prezentului și a viitorului, să ne necrucim și străvechimile.

OBSERVATOR

CENACLU

Marți 4 aprilie a.c. ora 18 la Casa scriitorilor „Mihail Sadoveanu“ din Calea Victoriei 115, are loc ședința de lucru a cenacului revistei noastre. Vor citi poezie: Sabin Opreanu, Nicolae Jinga și Laurențiu Cârstean.

constanța buze

Nu sunt și nu ești

Nu-treb, că nu există întrebare,
Nici semne, nici cuvinte și nici vești,
Nici vocea nu mai este și nici gura,
Nu te întreb, căci nu sunt și nu ești.

Cu pierderea pe buze tac. Pot asta.
Nu vreau, nu știu mai mult, de ce să mint.
Ce se întîmplă, cred, e întîlnirea
A două umbre-nchise în argint.

Numai în mîntea mea evoc trecutul
Ca pe un cîmîtir înfloritor.
Fiind în dorul aripilor mele,
Umbrism trupul cu ființa lor.

Dragul meu

Desigur că nu te aștepti la această scrisoare a mea, venită din lumea terestră, dar ea este menită să-ți aducă o veste bună: după apariția în anul trecut a primului volum din „operele“ tale „Scrisoarea de dragoste“ pe care publicul a primit-o cu multă căldură ca pe un mesaj din partea unui bun prieten, plecat însă departe, în anul acesta va apare cel de al doilea volum „Caleidoscop“, tot sub îngrijirea fetei tale, Mihaela.

Nu știu dacă exemplare din primul volum au ajuns pe tîrîmul cîmpilor Elise; vreau să te asigur însă că le-am trimis prin colet special, dar poșta... mai ales poșta română... Probabil că ești nemulțumit cu ceea ce ai scris în viața ta pămînteană: nu mă miră, așa am fost noi din primii ani de facultate cînd ne-am cunoscut, acum aproape patru decenii: niciodată n-am fost multumii cu ceea ce am scris fiecare. Dar lasă să te judece cititorii, ei vor aprecia — poate — mai bine.

Pe pămînt s-a făcut primăvară. Pentru voi acesta nu este un eveniment prea important, pentru că trăiți într-o vesnică primăvară, ea a devenit acolo un cîmît obisnuit. Pentru noi, însă, este o mare bucurie să simți, după o iarnă plîcticoasă, puțînd căldură solară, să vezi

arbuștii acoperiți de noi frunzulițe verzi, să fii uimit de izbucnirea din coaja neagră a copacilor a înădăneșilor și încîntătorilor muguri; îți amintesc?

„Verde crud, verde crud...
Mugur alb, și roz și pur,
Vis de-albastru și azur,
Te mai văd, te mai aud!“

(Note de primăvară, G. Bacovia)

Îți trimis însă această scrisoare și din alt motiv: să te previn că anumite persoane (oameni care nu mai sînt semenii tăi, dar continuă să fie semenii noștri) reunind neinformare cu impolitica și nesocotința se grăbesc să afirme că lucrurile tale sînt uitate, că ar trebui să se... începă editarea lor... și alte noutăți.

Te rog să nu te neliniștești pentru că opera ta (care este nu numai o creație a ta, ci un bun al nostru al tuturor, al întregii omeniri) este în mîna bune, de ea se îngrijesc de mulți ani o editură serioasă din țara noastră „Meridian“ condusă de Ion Frunzetti, iar obținutarea ediției o asigură Partidul Comunist Român pe care l-ai ascultat, urmat și subit toată viața ta.

Continuă-ți, deci înfîiștî preumblările, nu e nici un pericol să fi uitat sau depozitat de creația ta pămînteană. Dimpotrivă, lucrările tale vor apare în continuare, la aceeași editură.

Dacă îți întîlnești cumva plîmbindu-se pe aleile elisene pe Aristot, pe Bacon, pe Hegel, pe Cernișoșki, pe Benedetto Croce, pe Charles Lalo, pe C. Dobrogeanu Gherea și pe tubiții tăi maeștri George Călinescu și Tudor Vianu, amintește-le, te rog, că am dori să fie prezenți — într-un anumit mod în vara acestui an la București la Congresul mondial de estetică. Poți să-i asigură că vor avea în patria dăunăreană, la poalele Carpaților, cele mai bune condiții pentru a-și expune concepțiile estetice; te rog, însă, să-ți previi că tinerii noștri sînt puși pe bară și vor suptine unei acribe analize critice tezele lor, unei analize „multilaterale“ epistemologice, matematice, structuraliste, tipologice, sociologice, istorice, cibernetice etc., etc.

Se pare deci că discuția va fi interesantă. Te așteptăm și pe tine să fi prezent cu câteva cărți și comunicări; setra după adevărul Congresului vei putea străbate, cu un cortegiu de tineri în urma ta, așa cum îți plăcea pe vremuri, circuliarele, micile restaurante și bucuriile din centrul și marginea Bucureștilor.

Cu drag, vechiul tău coleg de facultate și devotat prieten,

P.S.
A bon entendeur salut.

laurențiu cârstean

Numele tău

Dulce rod al cîmpiei.
Și mierea ta patrie
fiul tău o poartă cu sine.

Un imn
o frumoasă cîntare plutește
peste pleoapele lui.
Și nu îndeajuns de albe
i se var mîinile
pentru dragostea sa împlinită.

Și nu îndeajuns de înaltă
slava
coborînd spre izvoare.

Căci tu în el locuiești
și pînea lui este pînea ta
pentru numele tău
el nu mai cunoaște odihnă.

Și mierea ta patrie
fiul tău o poartă cu sine.

Pop Simion a scris acea carte la care, fără îndolală, demult a meditat, cartea despre meșteșugurile obștești sale, despre Maramureș. În acest Nord, el pare să plătească o datorie — o face cu virf și îndesat — o datorie pe care o simțim, pe măsură ce trec anii, cum ni se impune cu o dulce dar fermă insistență: datorită de recunoștință către solul natal, către locurile din care ne tragem, pe care putem să le părăsim dar care nu ne părăsesc niciodată.

Nord este o carte scrisă cu nostalgică fervoare. Un patos subiectiv de foarte bună calitate, deloc retoric, intermiat pe fapte trăite și răstăgându-se asupra unor fapte narate, din căldura frazelor, micilor eseu-uri care alcătuiesc volumul. Cartea unul om care se întoarce înapoi și își arată la matcă, cu luciditate și experiența murei sporită, dar și cu dorul omului după țărâmul începuturilor sale. Nord-ul lui Pop Simion nu este însă o geografie sau o istorie sentimentală a unui ținut. Sint chiar destul de puține elementele de peisaj sau de cronică dintr-însa. Aș spune, cu un termen pedant, că acest scriitor — care vădește printr-alele înclinații spre tălmăcirea semnelor propuse de lucrurile și faptele observate de el — a încercat un mod original al descrierii fenomenologice a unui ținut. Căci, ceea ce-l atrage înainte de toate, este tocmai originalitatea acestui ținut, esențialitatea sa oglindită în elementele spirituale-umane, culturale care-l dau configurația. Folosind un termen al lui Goethe, pe care-l întâlnim și la Blaga, fenomenele originare sint cele care-l atrag, pe care le urmărește, le surprinde, le descrie și le descifrează în semnificațiile lor.

Dar iată o pildă. Maramureșul — oameni, civilizație, spiritualitate — este descoperit treptat în elementele sale. Acestea aparțin unui univers al formelor și obiectelor. Astfel: Poarta, Tronul, Arieul, Sigiliul, Săgeata, culorile și altele. Aparent ele sint simple motive decorative sau obiecte ce pot stârni interesul etnograficului. În realitate, dincolo de valoarea lor estetică, aceste „elemente” semnifică un întreg univers de valori spirituale, îndoeșite morale. Porțile din Maramureș, străvechi în arhitectura și decorația lor nu-l atrag pe Pop Simion prin farmecul ornamenticii, nici prin totemica meșteșurilor cioplitorilor ci prin duhul pe care-l trădează, prin înțelesul de simboluri și umanitate, către versul ce deschide în spațiul românesc. Dincolo de materie — nobilă și ea — este stejarul maramureșean —, dincolo de expresia cotidiană a funcționalității sale, poarta este „are de ospetie, simbol solar, totem de viață, stemă de omenie, scut de sălaş ales, distins obiect de artă”. Tot ast-

fel „tronul”, scaunul fărâncesc de lemn masiv cu spătar, care-și are semnificația sa printr-obiectele banale ale casei. Tronul este locul privilegiat al bătrînului înțelept, al bărbatului clarvăzător, prudent, isteț și „cu rostire bogată”, e asadar „o chintesență a valorilor obștești”. Ornamentul solar pe care-l poartă săpat în corpul lemnului acest jilț este unul din acele simbolice motive care nu fac doar să împodobească obiectele ci ne introduc într-un univers mitologic. Arborele vieții, brîul, șarpele, cocorul, roata sint asemenea semne care îndică un mesaj ce poate fi descifrat. De pildă, Brîul, cea împletitură ce pare să fugă în infinit, figură originară a Coloanei brâncușiene, e un semn de durată, de nemurire, de pace și stabilitate de vatră.

Dar toate aceste expresii plastice ale unui destin aparțin unei civilizații străvechi a lemnului, dominată în „țara” Maramureșului de autoritatea indiscutabilă a stejarului. Sint interesante reflexiile lui Pop Simion, cu privire la această cultură a lemnului, la „dendrolatria” maramureșenilor. Ea este o dimensiune fundamentală a culturii materiale și spirituale românești căci „ne exprimă cum nu se poate mai bine continuitatea și permanența în istorie, este aliatul firesc al cercurilor de viață care s-au succedat pe acest pământ”. Străvechi tradiții de meșteșug și artă, ca și tot alt de arhitectură, semne ale destinului uman sint înscrise, intruchipate în construcțiile de lemn de valea Coșului și din Vișeu, ori apar în arta cioplitorului de porci Borod; din Vad sau a cioplitorului-poet Ion Stan Pătraș din Săpînța.

Textele acestea de laudă a unei culturi străvechi, a virtuților ei morale și estetice conțin concomitent cu explorarea spațiului circumscriș, o invitație continuă la acțiune. Autorul descinde din sursea nobilității a dascălului-profet ardelen care meditație se vrea învățător. De aici îndemnul spre cunoașterea acestor surse ale spiritualității românești, de aici lecția morală pe care o desprinde din cea mai umilă sculă, din orice obiect făcut de mîna omului din acest „univers lemnos”. În paginile lui lipsite de lirismul confesiunii, îngini și curințe, o construcție adomă celor făurite în lemn de înainte-mergătorii săi dulgheri, „lemnari de mare vocație, care au avut, ca nimeni altii, bucuria construcției, au făcut din știința cioplitorului un etalon de viață”.

Un etalon de viață. Dar acest etalon, legea care determină dreapta și rodnica desfășurare a destinului uman, constituie tema esențială a meditațiilor acestui descendent al lemnurilor maramureșene. Din-

coace ca și dincolo de lucruri, de formele și ustensiile unei civilizații și descoperit omul. De aceea, coborînd spre elementele acestei civilizații străvechi întâlnim inevitabil figura umană care a închipuit-o și s-a intruchipat în ea. Astfel pe lângă textele închinare formelor elementare și obiectelor semnificative ale lumii maramureșene, a celor porți, tronuri, brîie, sigilii, săgeți ale turnurilor, găsim altele precum Rozalia, Bunu, Ciuleandra de piatră, Rôul, Herr, Omul-grîu, în care legendă, faptul istoric, gestul uman sau spectacolul observat de etnograf oferă esențialele elementele necesare meditației sale.

Ce teazaur mitologic ne oferă legendele Nordului? E adevărat că între legendă și istorie hotarul este greu de stabilit, firele mitului ale fabulei se împletesc cu cele ale evenimentului istoric, ale Cronicii. Sint eroi legendari pe care nu-i încape însă cronică, documentul istoric. Pînă, haidecui din nordul țării este unul dintre acestea. E interesant cum acest erou, luptător pentru dreptate, e prezent peste tot în țara Maramureșului, în toate acele poieni, drumuri, cărări, dimburi, pășuni și troițe ce-i poartă numele, și în povestirile care-l vădesc înzestrat cu nemurire devreme ce îl plasează glorioasele fapte cînd, în zarea ceoșoasă a depărtărilor istorice, cînd aproape de noi, prin preajma primului război mondial. „Ce să mai crezi? — ne spune Pop Simion. Pînă teaste peste tot. Pînă e credința de dreptate a oamenilor din nord, sîntul lor duh de nestinare. Pînă teaste istoria și balada curg împreună, prin tot în victorime”. Căci mai naște și în zilele noastre, în Maramureș, oameni, eroici făpturi al căror destin ne este evocat în această carte. Astfel, acel măturător din orașul de pe Someș, luptător anonim împotriva fasciștilor: astfel acel țaran partizan care e silit de un locotenent german să urce pînă-n virful unui arbore deasă tînd crencele de sub el, cu o rană și plină de gremade în soate. Și apoi, alții oameni ai nordului zăriți în luptă cu apele revărsate, ori zidind edificii unei lumi noi — dulgheri, zii de dulgheri — ori petrecînd, dansînd acea stranie și străveche „ciuleandă de piatră”.

Toate aceste semne, simboluri și obiecte, elemente ale unei civilizații, ca și creatorii ori cîntăreții acesteia — oameni cu credințele, legile și cerul lor de valori alcătuitesc o modernă Descriere, o Descriere a Maramureșului, în care vinele de poezie a evocării vîrstează delicat trăsătură aspiră și robustă a adevărilor expuse. Nord de Pop Simion este o carte de încredințare.

Nicolae BALOTĂ

Ion Barbu în maghiară

Sub coperta unei vechi colecții („Cele mai frumoase poezii”) editura Albatros publică o selecție a poeziei lui Ion Barbu, tradusă în limba maghiară. Cunoscință dificilă și riscantă unei asemenea întreprinderi, în cazul cu totul special al lui Ion Barbu, reușita autentică în cazul de față este mai mult decât notabilă, reprezentînd un real eveniment editorial al acestui trimestru. Autorii traducerii Jánky Béla, Jánosy György, Kanyadi Sándor, Laszloffy Csaba, Paskandi Géza, Salamon Ernő, Szemler Fencu au operat cu îndemnare în special în integrarea și menținerea atmosferei barbilice, de-a lungul selecției (de altfel, una dintre cele mai fericite selecții, inspirată și reprezentativă) apelul la un lezic particular, pitoresc, fiind condiția principală a primei investigații în poezia lui Ion Barbu. Atmosfera, cînd friguroasă și conceptualistă, cînd nostalgică și senzuală cu toate diferențele de limbă și spiritualitate este recunoscință, identică cu originalul, iar metrica este respectată fără nici o abatere.

Dar ceea ce constituie, probabil, cel mai mare merit al traducătorilor este identitatea de sens. Aceasta este una din cele rare și prețioase traduceri riguroase (cînd cel mai des se obțin traduceri „literare”, în care sensul și atmosfera strofelor se respectă numai pe hîrtie, probabil după eforturi eroice, dar rezultate inerente. Această carte, această traducere atît de înorîșită realizează reușita deplină a acestui efort. Am tradus, ca să folosesc un termen actoricesc, „alt” cîteva strofe din care am să reproduc prima strofă a „Pînului”: „Se apleca, făcea reverențe într-un fel rădăritean / Ca din palma ta să ciugulească / Ca într-o ceașcă înlele crete al alcoolului / În poezii-șburdăce fierbinte și abstru” alături de strofa originală: // Se plocnea rădăritean și moale / Mălai din mîna ta să ciugulească / Abstru plîpîte și cald, în poezii / Ca singele alcoolului în ceașcă.”

Volumul este prefăcut de Jánky Béla.

Radu A. ROMAN

Tudor Argezi tradus din nou la Praga

În colecția „Clubul prietenilor poeziei” a apărut la Praga, în

traducerea poetului Oldřich Vyhlídal, cartea — Tudor Argezi, „Testament”. Autorul versiunii cehe a vizitat în ultimii ani România de cîteva ori, prietel cu care s-a apropiat cu deosebit interes de poezia românească contemporană. În nota de la sfîrșitul cărții, O. Vyhlídal prezintă date biografice din viața lui Tudor Argezi, precum și aprecieri legate de opera acestuia, recomandîndu-l iubitorilor de poezie din Cehoslovacia ca pe un „poet de talie mondială tradus în o serie de țări ale lumii”. Poeziile traduse de Oldřich Vyhlídal sint o selecție reprezentativă din volumul: „Cuvîntele potrivite” (cele mai „multe”, „Flori de mucigai”, „Versuri de seară”, „Buruieni” și „Poeme”). Versurile sint traduse cu finețe și deosebit simț poetic. Versiunea în limba chehă surprinde prin curiozitate, și în general, prin atența respectare a prozodiei originale.

În sfîrșit, mai trebuie spus că, volumul beneficiază și de o excelentă finută grafică, ceea ce constituie și în acest domeniu un succes.

G. S.

Pictură și poezie

În cîntec semicentenarului U.T.C. la Baia Mare în sala Galeriilor de artă ale Fondului Plastic (23 martie 1972) s-a deschis expoziția graficului Vigh István și a pictorului Marius Rădulescu. În cadrul acestei expoziții poezii Cezar Ionescu și Ion Murganu au recitat din poeziile lor. Acțiunea intitulată „Poet și pictor” se înscrie într-un vir lung de manifestări care tind să devină o tradiție. Revista noastră semnalează această interesantă manifestare ca pe un punct de atenție al pictorilor și poezilor din toate țările.

REP.

Casele de cultură

Poate că unii cetățeni se întrebă cum s-a format și se formează neîntrerupt publicul auditor de muzică? Prin ce filiere de pregătire a trecut și trece pentru a se familiariza cu tot felul de discipline estetice sau științifice? Lor le răspund: Datorită frecventării caselor de cultură ale sectoarelor. Aceste case sint adevărate laboratoare de educație artistică și culturală. Am avut ocazia să cunoșc de aproape unul dintre aceste focare educative: casa de cultură a sectorului I din strada Slatineanu. Am aflat de la harnică directoare a casei (din modestie, d-ș-a, a refuzat să-mi spună cum o cheamă), cite curcui de îndălmînt îndemnămur acest for spiritual. Într-un spațiu strîmt, compus dintr-o sală de conferință, trei săli de curs și altele trei la subsol, funcționează fără întrerupere curcui de instrumente: gîtară, vioară, acordeon, orchestră, arte plastice, dactilografie, foto și cosmetică. Tot aici acționează cîntăreții „Tudor Vlaicu” condus de scriitorul Marian Postolache. Un alt cerc de muzică poartă numit „Contrapunct”, se dezvoltă și se manifestă pe scenele sale. Cercul a obținut remarcabile succese la Moroeni, Sîmba și Pucioasa. Tot la această casă de cultură militază o brigadă artistică de agitație sub direcțiunea tov. B. Fălticeanu. Umorul nu șomenează nici el. Momentele satirice sint prezente la spectacole. Există, de asemenea, un grup folcloric care se bucură de îndrumările tov. profesoare Costanța Zavaloc, soția renumitului cîntăreț de muzică populară. Trebuie să fac cîteva precizări în legătură cu brigada artistică călăuzită de B. Fălticeanu are un important rol cultural, a început să prezinte programe bine puse la punct în pauzele de cinemagraf. Toate aceste numeroase activități sint completate și de funcționarea cercurilor de limbi străine: engleză și germană. Ne putem închipui ce frează de entuziasm tineresc, ce dor de afirmare umple această clădire din strada Slatineanu, unde mai întîlnim, din păcate, și lipsuri care se cer cit mai repede lichiditate. Mă refer la cele trei pian de concert și corepetiție. Primul de la parter, un Blüthner foarte vechi, pune solistul în postura

de a scurta piesele cîntate, întrucît nu toate clepele și ciocanele răspund !!

Punctul luminos, de a valoare, al casei de cultură din sectorul I îl constituie un grup colorat cu profil preclasic și contemporan, cunoscut și la Televiziune. E vorba de grupul „Lira”, cu o activitate de 12 ani. Îndobîtăra o premește de la tov. Octavia Negotescu, o doctă educatoare, ea însăși fiind o cunoscută interpretă. Pentru a dovedi meritele grupării „Lira” și a desăvîșirii profesoare care o prepară, amintez că rectorul Academiei de muzică din Viena, dl. Sîtner, venit la noi în țară cu ocazia concursului „George Enescu”, a elogiat gruparea „Lira”, în interpretarea căreia mulți compozitori de mîrmăre l-a, ca Tudor Ciortea sau Myrlam Marbe și-au auzit lucrările lor. „Cîntecetele nipone” de Tudor Ciortea au fost, de altfel, programate de către rectorul Vienei Sîtner, cu autentice cîntărețe japoneze care studiază în academia d-șale.

Iată, așadar, ce, desi se află sub nivelul științelor al astradelor cu mondial renume, febra și pasiunea artistică ridică pulsul acestei activități fără reclama, care va birui cîndva.

Numerul acestora care frecventează casele de cultură, crește din zi în zi. Poate că ar trebui scene mai mari, săli mai aerisite, însă spectacolele și conferințele se desfășoară săptămînal, viu și interesant, nefînd seamă de piedici; realizarea lor e vrednică de stimă, prin abnegația depusă de organizatori.

Virgil GHEORGHIU

Un aer dogoritor pe chipuri

N-a fost o glumă cînd prin acest secol s-a răspîndit vestea că ar fi secolul femeilor. Poate să fie numai o iluzie pe scîră mondială. Femeile cu faimă dovedesc însă și pentru femeile fără faimă că au forță, echilibru, vitalitate, deci o inteligență specială. Aceste glăvnițe le avem, cînd am văzut expoziția de ceramică a Magdalenei Chelsoi. O expoziție în care se vedea ca prințe gheșuri un peisaj curat, insuportabil de frumos, pentru că lîngă vasele de lut, destul de creatoare, se vedeau, de asemenea, și un izvor, marginile farfurilor și vaselor erau ude, atîns parcă de vapori unui riu din apropiere.

Și în acest peisaj în care pălîmăntul însuși devine obiect vedea artista împreună cu mama sa, Maria (de la care fîca a învățat meseria și arta) alîndu-se în cea atmosferă ca într-o rochie nouă pusă după un vechi ritual la o strădoare sfîntă. Se vedeau tridite cu un aer dogoritor pe chipuri la capătul unor trandee munci, modeste cum sint modesti numele țărîni care, după ce au cîntat ceva extraordinar, tot atîta de pește, se așază la locul lor și observă mai departe lumea. Uneori îmi vine să cred că această artă în care mai toate popoarele au excelat înăli reprezintă pentru spiritul fiercărui popor un început secret și eșuat în trecut de a sintetiza artele. Și în timpurile noastre încintarea are la bază această nostalgie a omului de a unifica artele decorative.

Nu cunoșc intențiile artistei în privința lucrărilor sale (în afară de scopul utilitar și pur decorativ al obiectelor) dar privindu-le am simțit boarea ca un calmant pe care-ți-l dă pînălmînt reavăn răsturnat pentru însălmîntare. Și această prezență a obiectelor ei în peisajul strîmt al sălii de expoziție am simțit-o ca pe o fierbinte intenție de a modifica arhitectura aerului și a pînălmîntului prin respirarea aerului și lucrarea pînălmîntului.

După vederea fișilor de pînălmînt aduse din cine stie ce timp înverzit, lucrate și smălțuite de mîinile delicate de femeie, apoi aruncate în focul aprig și în mișcarea halucinantă a substanțelor chimice, îmi vine cu teamă și cu eulavie să calc peste pînălmînt ușor, ca peste un pînec roditor din care au fost chemate aceste obiecte.

Gabriela MELINESCU

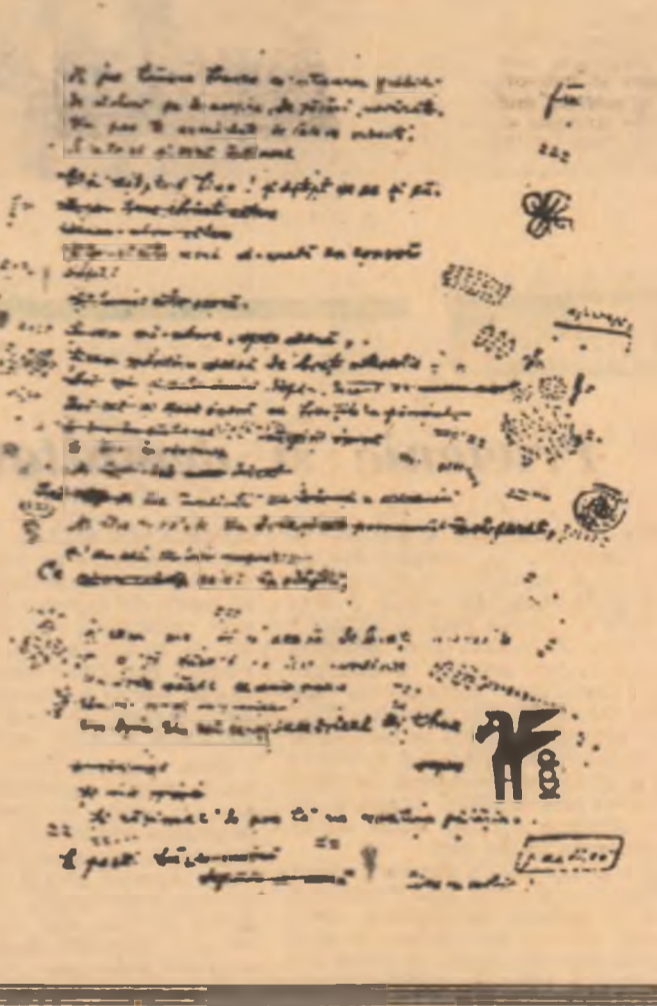
George Lesnea

Cum s-a dovedit a se întîmpla, cel mai adesea, George Călinescu are dreptate. Înțuția lui funcționează fără greș. La cel apăsător și amar, cînd împlineste neobositul trubadur leș, distinsul bărbat cărunțit într-ale scriiturilor, George Lesnea, omul cel mai succint și frumos cu care-l putem onora sint tot cuvintele lui Călinescu. Într-adevăr, „transcripțiunea simplă a stărilor într-un fel de lirism aproape abstract”, nu caracterizează numai versiunile de început ale lui George Lesnea. Formularea subtilă, definitorie, cuprinde și poezia cea mai recentă, la ză, a poetului. Versuri din „Cîntec deplin” (volumul premiat în 1933 de Academia Română, la sugestia lui Mihail Sadoveanu) se acordă major cu altele, mai noi, dedicate efortului de consolidare a lumii socialiste. Melodicitatea exemplară, ascunzînd un patos delicat, străbate în întregime creația poetică și artistică, continuînd al tradiției lirice patronată odinioară de G. Brăileanu. Citînd în paralel, strofe atît de îndepărtate în timp, simțim a-

ceeași nedesmișcîță vocație. „Din lumea mărunților / Vișul meu crește-le. Să întreci ale munților / Creșese” și-a spus pușterea auriferă, transformîndu-se în: „Pînă la pînălmînt / Te salut, o vreme, / Pentru tine cîntă. / Și-ți lăchîn poeme”. Destin care-a știut pentru ce luptă, bucurîndu-se și răspîndind neobosit împlinirea prezentului. George Lesnea a rămas consecvent cu sine, intramund simla tuturor. Traducător inspirat (cine s-a învățat pe de rost cel puțin cîteva poezii de Esenin în vîrșimea lui Lesnea) animator al vieții culturale pe toate plaurile, de o modestie sobră, cunoscut și iubit de cititori, George Lesnea a fost distins cu Ordinul „Meritul Cultural” clasa I. Reconoșterea care i se acordă prin înalta distincție, semn al prețuirii de care se bucură scriitorul militant în patria noastră, încunună activitatea poetică, aceluși veșnic poet tînăr și viguros care este George Lesnea.

zăvăt

TUDOR ARGHEZI

proverbe

Cu musca pe căciulă (căciulă frumoasă)

Schimbase el, Stănică multe căciuli ocolite de muște fe perzi cum sint ele, verzi, fie roșii cum sint ele roșii, ca o albina sau ca două albine, fie albastre cum se fac ele pe mal de apă și de lac. Dar tocmai în ziua cînd, el, Stănică, își cirvîlize pe cap o căciulă de miel țarces i s-a așezat și gospodărit acolo o muscă.

O muscă obraznică, gîtătoare și sclătitoare, — se înțelege.

— Că să tînd ea dinspre partea ei, își înspeca greșelile prelungindu-le cum (puncte adică). Stănică... Musca zăbovea pe căciula frumoasă. El, Stănică, n-o slăușe — îi plăcea căciula.

— Să fie, și să bată despre partea bolovanului de sare luat de pe prispă lui Ghică Turlea — Uscărușe? (Acestui bătrîn îi murise de curînd nevasta și se spăla singur și își luase, singur, sîbi-turile).

Și în rădăseala durerii și a rîstovirii curții nezăvorite, se aflase Stănică, pe o cecă care mîștăit și atest fusese un bolovan de sare de pe prispă casei.

— Nu, nu-o, precis, nu e de acolo, se opăre Stănică de musca de pe căciulă. Altmînter mureau nițele lui Frugnoiu. (Se zicea, atunci că blăzertal pentru sarea furată pică pe amănușele care lîngă din ea, mor). Și Stănică, deștept, oînduse bolovanul de sare lui Frugnoiu ca dinspre parte cîntăsit.

— Musca tot pe căciula lui Stănică. Și atunci aproape o luda la Jurgă.

— Intîlni în drum pe copilul Ionel chiar în fața „Prăvălierei stătești”. Zăpirci, dar uși, Stănică intră acolo cu copilul Ionel și cumpără o jumătate de canitate de halva în palmă, fără hîrtie, adică. Pe care Stănică i-a dăruit-o toată copilului Ionel.

În idee, în ideea lui Stănică, vreau să zic, cum că musca o să tragă la halva. Ceea ce musca a zăbovit tot pe căciula lui Stănică. Ceea ce o țărăși Stănică rupt de supărare, a smuls o parte din halvoana copilului Ionel, s-a dus acasă, și-a pus căciula pe masă, a prins musca a băgat-o sub un pahar și a început să mînmînce halvoana în fața ei pînă a omorî-o de poftă.

— Si pe urmă și-a cumpărat pălărie, ca să se învețe ele mîinte și pălărie.

Nicolae VELEA

LA PAISPREZECE ANI

Un pedagog din Mănăstur (profesor de educație fizică) îmi trimite o scrisoare de două file, împreună cu versiunile unor elev ale domniei-sale, în vîrșite de numai 14 ani. „Nu rog decît un răspuns încurajător și cîteva sfaturi. Sfaturile unui profesor, de educație fizică mai ales, nu pot merge prea departe. Singurul lucru pe care pot să-l fac e să-l îndemnez să citească, să învețe și să-i procure cărți de poezie bună”.

Elevul este într-adevăr un începător, dar, și eu cred acest lucru, un începător de excepție. Frapăză — la o vîrșă atît de fragedă — sobrietatea. În expresie, cumpătarea voită a stilului, înfrînarea aproape matură a elanului poetic. Pe acest lîrm ne-am rădăcit numai mîle / uncori îmi schimbă celul / cu un strîu / nu știu tu unde călătorești / de unde al apă și hrană / pe mine mă du cămilele / și strușii la oaze / și beau apă sărăvă din izvorul tău / și în apă două mărgăritare / să le dau strușului.

Alte poezie este o sugestivă exprimare a fluidității cosmice și a regăsirii ființei umane în elementele primordiale: M-am prins de aripi / scriință la visului / în spinarea unui sisberg aerian / plutind spre mirurile antice / dînt-un templu fără bază / am ajuns pînă la france / în vidul lor uscat / străbătut de fulgerătoare / sulji de argint rupîndu-se / cu scintei pe aer / mi-am lungit brațele / străbătînd o stîncă de cer / căuțînd senza pentru o / statue de marmură a văzduhului / în pietre am intrat / în forța de gravitație a pînălmîntului / și m-am coborît printr-er pomii / de forma umană cu singele / înghețat în vasele capilare / am trecut mîințele prin ei / să trag cîpotele vieții.

Iată și cîteva versuri dintr-o poezie de dragoste

ASTĂZI ÎN LIBRĂRII

- EDITURA „EMINESCU” — Ben Corlaci: Cînd simți cum moare vinul (ediția a II-a revizuită a romanului „Barlîna”). Colecția „Romane de ieri și de azi”. — 516 pagini, 14,50 lei. — Alexandru Văduva: În vara fierbinte, roman. — 180 pagini, 3,50 lei. — Charlotte Brontë: Jan Eyre. Traducere de Paul B. Marian și D. Măzilu. Col. „Romanul de dragoste”. — 368 pagini, 16,50 lei. EDITURA „MINERVA” — Antim Ivreanu: Opere. Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Strempele. — 476 pagini, 29 lei. — Ion Creangă: Povesti și povestiri. — 224 pagini, 4,25 lei. — Bogdan Petriceicu-Hașdeu: Eihymologium magnum Romaniae, vol. I. Ediție îngrijită și studiu introductiv de Grigore Brăncuș. — 776 pagini, 45 lei. EDITURA „ALBATROS” — I. Heliade-Rădulescu: Scrieri alese. Colecția „Lyceum”. Text stabilit de Vladimir Drimba. Prefată și note de Const. Măciucă. — 240 pagini, 5 lei. — D. Popovici: Poezia lui Mihail Eminescu. Prefată de Ioana Petrescu. Colecția „Lyceum”. — 344 pagini, 6 lei. EDITURA „ION CREANGĂ” — Ion Creangă: Punguța cu doi bani. Seria „Basmе în imagini”. Ilustrații de Adrian Ionescu. — 16 pagini, 3,75 lei. — Otilia Cazimir: Baba Iarna într-o sat. Ediție îngrijită și cuvînt înainte de George Sanda. Ilustrații: Coca Crețoiu-Seineanu. — 268 pagini, 23,50 lei. EDITURA „UNIVERS” — Nicolae Iorga: Evocări din literatura universală. Ediție îngrijită de Liliana Iorga-Pippidi. Prefată: Alexandru Duțu. — 296 pagini, 10 lei. — A. S. Pușkin: Dama de pică și alte povestiri, ed. IV-a. În românește de Eusebiu Camilar. Colecția C.L.U. — 336 pagini, 10,50 lei. — Walter Matthias Diggelman: Istodor Ruge a fost schiat. Traducere de Sânziana Pop și Rodica Demian. Colecția „Meridiane”. — 344 pagini, 6,75 lei. — KOCIS ISTVAN: „Facerea bucuriei” (povestiri și drame). Traducere din limba maghiară de Rodica Ioan-Săliștan. — 300 pag. — 9 lei. — FRANCISC MUNTĂNEANU: „Testamentul” (povestiri), 176 pagini — 4,75 lei. — MARIN PREDĂ: „Imposibilitățile întoarcerii” (articole și schițe literare). Ediția a II-a. 256 pag. — 9,50 lei. — MARGARETA STERIAN: „Casele de apă” (reconstituirii epice), 148 pag. — 4,75 lei. — HARALAMB ZINCA: „Un caz de dispariție” (Anchete sociale), 240 pag. 6,25 lei.

Vitrina librăriei CARTEA ROMÂNEASCĂ

ION IUGA

Irosirea zăpezilor

1
In saie clad mai via
la aserulul tau
nu te răzvăli
de uit pe lava de-argint
capetele supușilor
ori miini dușmane in piele de
cine-mbrăcate
in dar vol arde finul
și cal met niciodată rânji
vor parca in nemorale
steagurile casei
spre lertarea mea
flori ca lacrima lublo
prin grădina vor trece
să spele cuvintele
și ploa vor porni de sub
leşpezi
spre mine să-adauc
ufitatele capete pe lava
de-argint
In ceasul bisericii
de sub pământ

2
S-au dus mâini in palma serii
fintini s-au scris
pe albul cimp gindit de
ciopot
reintinat tainic ne-acoperă
de-aramă soarele
floare galbenă urcă plină la
ochi
somnia
și gresia linguștoare
colț de plătă ironie
treceare fură
lumina ritului
măna-l rar asinați
cu aripi
frinle-n adinc
și-n noi
fruncluri de prisos
cu cercurile speriate pe
cimp
3
Un singur ochi
deschis in noi

cădător
Intr-o vale veșnic străină
un loc de noapte lrbala
Imbrățișată
și lavă fără legămint
prinsă-năuntru
și-o barcă de cuarț
săltată de vânt între jărmaii
4
Nu merge departe
odihna-i pe jărmaii
răchita se face plază de
floare
și apa cerșete ghirlande
de veghea ta impletite
5
Intră
și părăsește pajii prin tarab
daruri nimănu
6
mai aștept pinza care
să-acopere
mușurotul fără uși și forestre

jărmaii acesta
din sute de gropi izgoniți
cârburi vii
pentru ziua ei osândiții
7
e locul unde să dormi
numai eu pot cădător
și jărmaii acesta
8
Și moviță sunt
singele flori
vini
ochi fără vedere
riul spaic obloane
din șapte țaguri
9
plutește lemnul deschis
10
unghile mele nu-l lasă semn
11
intra
și părăsește pajii prin tarab
daruri nimănu
12
mai aștept pinza care
să-acopere
mușurotul fără uși și forestre

VERA LUNGU

Caleașca

Nu pusesem ușile.
Le-am trimis soli
cu următorul răspuns:
Să nu vii dimineața
să nu vină nici ziua
să nu vină nici noaptea!
Să vină o caleașcă de abur
cu luminări fumeginde puțin
cu mine ca o năluca
și și ce-ăș vrea?
să vină, să vină, să vină.

Marină

Voi veni duminică înapoi
într-o grădină paradisiacă
Iar va aduce vinul strigoi,
mai aproape, mai aproape
pentru o aducere aminte.

Fără canaturi

Numai că înălțimile
n-au fost îndepărtate.

Numai că pletele mele
nu m-au acoperit...

Numai că ploile
ar fi venit
printr-o fereastră
tăiată în calul Troian...

Poleirea zilei

Am început să împrumut brățari
pentru mina mea retezată
aruncată lângă o ușă,
pe un covor...
Vine vinerea și marea,
vine simbită
și mă voi face frumoasă
pentru o duminică împrumutată.

CERAMICA
de
MAGDALENA CHELSOI
(In pagina a 8-a. reproducem
alte lucrări ale artistei)

Critică și afirmație

Nu există vreo falsă valoare, sau măcar vreun artist a cărui valoare să aibă o cotă exagerată, fără ca aceasta să nu reprezinte și o uzurpare. E cu totul greșită ideea unora că o eroare de calculare e un act abstract care se petrece în afara de contingentele realității, nu undeva în Sirius, sau în vreo zonă supraterestră unde așteaptă, după vorba de două ori celebră, a cronicarului și a lui Măiorescu, să „bîruiască gîndul”. Operele trebuie să existe în permanență la actualitate și într-o concomitență care numai ea le face să ne aparțină. Conștiința omului nu se leagă de ele „urmărindu-le” sau căutându-le în rafturile exacte ale istoriei și sistematizărilor ci este acaparată, izbită de ele.

Dacă un scriitor, să zicem pentru a nu supra pe nimeni: Ponsou du Terrail a ocupat un loc prea mare în conștiința unui cititor, acesta s-a întipărit în dauna, dacă nu chiar prin înlăturarea unui Stendhal, Balzac sau Flaubert. Nu e cu puțință să existe un gen de autori pe care-i gustăm, deosebit de acela pe care-l stimăm abstract sau îl admirăm.

De aceea nu e posibilă critica decît ca o formă de afirmație și de negație. De fapt, nici o propoziție critică nu poate fi formulată fără ca ea să nu fie o afirmație, chiar atunci cînd pare o negație, sau să fie o pură negație fără să nu includă în ea și o afirmație. Cu cit fraza criticului e mai precisă, adică lese din generalitățile odihnoitoare (cutare e un remarcabil poet, altul e și o apariție interesantă), cu atît își marchează sensul de opoziție față de ceva. Critică, în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu poate exista decît într-un climat de dezbateri; chiar dacă ea știe să se exprime în stil poetizat și pentru toate lumea convenabil.

Nici măcar în analiza unui autor, în vederea valorificării unor aspecte lăstate în umbră de alții, criticul nu poate proceda decît dialectic, ceea ce presupune o serie întreagă de negații. Atunci cînd, de pildă, un critic (pe urmele lui G. Călinescu, de altminteri) a început să valorifice în stil propriu „postumele” lui Eminescu, operația nu se putea face decît în dauna „antumelor” universal admirate, așa că s-a produs la unii o adevărată convulsie de oroare împotriva celui care nesocotește Scrierile sau „negase” Luceafărul. Astăzi — deși noi avem anumite rezerve asupra rezultatelor acelei cercetări — trebuie să recunoaștem că din gestul criticului, care s-a lăsat convins de argumentația lui rețin latura pozitivă a acțiunii, adică punerea în lumină a unui Eminescu ignorat, aproape necunoscut.

De aceea, orice acțiune critică luată izolat dă impresia de „parțialitate” nu numai în sensul firesc, că așteaptă o întregire, dar și în sensul că ea ar fi o nedreptățire. Activitatea unui critic și rostul adevărat al acțiunii lui nu se pot lămurii decît în totalitatea lor, sau măcar pe un plan vast de desfășurare. Nu putem aprecia activitatea unui critic decît atunci cînd avem posibilitatea să știm tot ceea ce acesta afirmă și negă. De aici, se vede că „denigrația” în critică e un cuvînt fără sens, căci orice negație subînțelege de fapt o afirmație. Ea nu ar fi posibilă decît în cazul unui înțeles care ar lansa o propoziție izolată, în afara oricărui sistem de valori. Dar acela nu e un critic.

Nu trebuie însă să credem că timpul aduce după sine o necurmată înlocuire a valorilor, pe măsura afirmării altora noi. Căci punerea în discuție a valorilor e însăși viața lor. Dar valorile nu se anulează pe una alta așa cum pretind teoreticienii relativismului estetic. Există, e drept, o impresie de cutremur, de naștere a unei noi lumi pe care o iscă la apariție orice mare talent, mai ales atunci cînd se afirmă erupții și „original”. Receptarea în conștiință a unui astfel de talent copleșitor dă senzația unei prăbușiri a tuturor idoloilor și a unui vid care se cascadează deopotrivi înaintea și în urma lui. Așa că lui Eminescu, de pildă, a constituit pentru generația de imediat după el un astfel de eveniment.

Dar chiar și atunci cînd acest talent (au fost destule cazuri!) se afirmă furtunos și polemic, acțiunea lui nu poate fi înțeleasă ca o negație. Orice nou scriitor, orice nouă operă nu face decît să schimbe raportul existențial existent pînă la el în cadrul culturii și să propună o ordine nouă. Chiar atunci cînd pare a se comite o nedreptate, acțiunea lui are un sens reparator, pozitiv, cu rădămi îndepărtate. Imitatorii romantici ai lui Shakespeare nu l-au putut concura pe acesta și nu l-au folosit clișeurile pentru a-l „depăși”, cum se spune în veacul nostru, al tuturor performanțelor, dar au produs o mutație în sensibilitatea epocii care i-a fost tocmai favorabilă marelui dramaturg. Sau, recent, romanul Ghepardul al principelui Lampedusa a readus în actualitate Vicerregii lui De Roberto (căruia de fapt, și e net inferior) deși în aparență îl concurează prin subiect și un anumit stil.

Este inutil să spunem că slujind creația și reprezentînd o formă acută a conștiinței publice, critica trebuie să acționeze tocmai asupra acestei conștiințe, cu tot curajul și cu toată „parțialitatea” ce se leagă în mod fatal de gestul singular, înainte ca acesta să poată fi înglobat în cadrul mai vast al culturii. Atunci el devine un bun comun, dar uneori, din păcate, și un punct de referință al inerției conștiințelor.

Nicolae CIOBANU

Alexandru GEORGE

Demonstrații necesare

Ceea ce pune în evidență literatura ultimilor ani este accentuarea unei conexiuni de mare răsănit interior. Și anume convergența dintre destinul individual și istorie. Finalitatea acestei preocupări vine din scrupulul conștiinței literare încredințată că numai experiențele cruciale ale vieții își lasă pecetea asupra noastră. Din acest punct de vedere nu este lipsită de interes să observăm că dintre toate operele care obțin aprobarea cititorului nu toate lasă într-insul o urmă mai profundă. Valoarea (a nu se confunda cu vivacitatea) cu care o scriere își răspîndește fondul de observații se măsoară după intensitatea cu care mesajul ei răsună în noi. Intrusul lui Marin Preda, sau Prințelepele de Eugen Barbu au ficcare, în felul lor specific, o bineprecizată adresă contemporană. Și, desigur, nu prin proporții, prin extensivitate în timp, ci prin semnificații. Se uită cam des, sub avalanșa pitorescului frivol sau zelului stilistic, ca vocația epicii să impune într-un singur fel: dacă subiește mai bine cunoașterii de sine, modificării atitudinii omenești după chipul idealurilor în stare să ne apropie de ținta la care visăm...

Ani de-a rîndul ne-am obișnuit să introducem în perimetrul criticii discuții — desigur utile — despre cultura literară, despre funcționalitatea experimentului etc., uitînd sau neglijînd să urmărim în ce mod atari manifestări deșin și puterea de a comunica înțeleșuri, de a răscoli în noi un acord sau dezacord de mentalitate. Și iată că dacă zeul esteticii nu a fost înfoldsuana compenat de satisfacția indinții lor cu opere de audiență durabilă, cel puțin datorită viziunii mature a unor scriitori, receptării de către ei a spiritului epocii, avem astăzi cadrul propice luării în discuție a unor lucrări edificatoare.

Am impresia că principala virtute a scrierilor la care ne referim este viziunea de a-și asuma răspunderea raportului pe care îl instituie între ficțiune și univers. Lumea nu e văzută aici ca o suprafață, ci ca o scară, ale cărei trepte sînt toate nișele alegorice. În acest mod atî Marin Preda și Eugen Barbu dezvoltă prin construcțiile lor romanești interpretări ale realului.

Intrusul aspiră să fie mai mult decît o experiență de creație. Destinul de om care se sacrifică al lui Călin Surupăceanu exprimă o opțiune socialistă. Aprofundarea concluziilor pe care le propune deznădămintul cărții luminează un spectru moral de mare și exemplară valoare. Atitudinea personajului decurge din motivațiile intime ale actelor sale, pătrunse pînă în fibra lor cea mai tainică de respectul umanistic. Totuși semnificative în care Călin Surupăceanu este antrenat nu sîfîrșesc în mod necesar în favoarea sa. El suportă efectele unei crize de adaptare sau, mai exact, de orientare. Marin Preda, povestindu-l eșecurile, radiografiază un moment al evoluției noastre sociale, cu decalajele ce mai persistă și cu adversitățile ce confruntă indivizii ei mai bine intenționați. Infringerea lui Călin ia, dincolo de dispozițiile sale, vremelnice apășitoare, aspectul unei renașteri posibile. Personajul definește multe călături pentru că niște întâmplări potrivnice să-l scoată din cursă. Diagrama stărilor de spirit ale eroului confirmă această părere, dar mai cu seamă superioritatea lui Călin Surupăceanu asupra tuturor tovarășii săi de muncă, mai puțin dornici să rezolve, cu același curaj, dilemele și frământările prin care trec.

Construcția de ansamblu indică în Intrusul o stare de luciditate artistică și civică foarte fecundă. Numai o orientare robustă, aptă să aprobe sondajul în direcțiile launtrice și în hătășurile timpului, poate cuprinde, în complexele ei dimensiuni, existența concretă. Și cu atît mai mult existența agitată a anilor noștri. Argumentele pe care le invocă de regulă Marin Preda sînt susținute de puterea sporită a observației și concepției. Acestași program de înălțare a unui dat ideologic la valentele lui literare l-a atras și pe Eugen Barbu cînd a redactat Prințelepele. Măturisesc cu limpezime că nu-mi amintesc exact controversele iscate de apariția acestei contribuții la literatura parabolică. Ceea ce interesează, din moment ce romanul a fost validat de opinia publică, ține exclusiv de resorturile creatoare puse la contribuție. Autorul n-a fabricat lucrarea sa, el a simțit imperios necesitatea s-o redacteze. Presupunem că o făcut-o la cocktail un lung proces de gestație și de finalizare. Dat fiindcă abordează o problematică cu vîdite incidente contemporane, elementele unei demonstrații necesare sînt reunite. Dar nu la modul ilustrativ, teatral, ci prin explorarea organică a tuturor referențelor adunate.

Robert Musil spusesse cîndva că istoria trebuie înțeleasă prin clararea notelor simptomatice. Este exact ceea ce a ambiționat și Eugen Barbu. Filozofia lui implică dialogul cu actualitatea prin locuri larg făcut actelor politice, căutărilor și sancțiunilor etice ale Principelui. Adică ale aceluiași personaj care trăiește nemijlocit evenimentele vremii lui și pentru care fiecare eveniment se traduce în obligația unei reacții. Prin urmare fie că are de-a face cu boala, într-un intriganți, cu vizirul, cu sfetnicul său malfic, Prințelepe este constrins să discrimineze permanent între bine și rău, între a fi și nefast, cu alte cuvinte, să adopte atitudini, să-și polarizeze deciziile. Registrul stărilor și umorilor sale stă sub semnul cenzurării de sine. Severitatea omului poliului constituie o lecție cină se exercită asupra abaterilor de la normele convenite dar și atunci

cînd vrea să prevină asemenea abateri. Epilogul tragic este el însuși o lecție moralizatoare. Perspectiva Principelui este limitată istoriceste, viziunea scriitorului, nu. Datorită ei sîntem implicați într-o dezbateri despre morală (fidelitatea și trădarea fiind expresii limitate ale poziției etice). Prozaatorul a știut să confere transferului pe care îl operează frecvent de la spiritul la materie o anumită forță telurică elementului și demonia reflecțiilor ce-și împărtășesc protagoniștii cronicii sale. Dacă se priveșc fără indulgență acestea se datorează și opțiunii adoptate de creatorul lor. Însăși înfoldsuana, violențele pe care le practică Prințelepe îl acuză tot atîtă cit și suspiciunile cu care el însuși întîmpină demersurile colaboratorilor.

Romanul dorește să descalifice o normă monstruoasă de existență. Mi se pare că izbutește cu concursul unor factori cărora am dorit să le circumscriv rezonanța. Oricum, mecanismul viu al epocii este surprins și demontat prin selecția sensurilor grave ale acestuia. Prin această parabolă nu-și pierde istoricitatea în schimb dobîndește o reală dinamică.

Scriere de marcată originalitate și nu numai în plan stilistic. Prințelepe atesă temeinice resurse filologice și o absorbantă pedanterie a limbii. Asemenea pagini nu ies decît dintr-o incăpănată și tensionată suprapunere de hăruri și simț comedice, incursiuni existice în literalitatea vocabulelor și, bineînțeles, meditații despre condiția de cosmar a destinului supuse orgiastice revărsărilor de subiectivitate.

Atî Intrusul cit și Prințelepe spun multe despre plebeulăria artistică la care au ajuns doi scriitori ai literaturii noastre de azi. Le este suport și îndreptar prezentul socialist. Către el converg multimea ipotezelor, plămînuirile străvezi sau încifrate, spectacol alit de divers și atît de unitar prin esența lui.

Henri ZALIS

cronica literară

GABRIELA MELINESCU Jurămintul de sărăcie, castitate și supunere *

Poate că nicina dintr-o carte anterioară (de versuri, se înțelege) ale Gabrielei Melinescu nu revendică a fi existat precum aceasta efortul de a fi construită pe plăceta sa de debut (Ceremonie de iarnă, 1965). Făcînd o asemenea afirmație, se revine usualului și simțit se poate de explicit, spre a nu fi greșit înțeles, intrucît în intervalul dintre Ceremonie de iarnă și Jurămintul de sărăcie, castitate și supunere — excepțional Cătagul cu două corăbii, versuri pentru copii — poeta a mai dipărit încă trei culegeri (Printelepele abstracte, 1966, Interiorul legii, 1968. Boala de origine divină, 1970), e firesc să ne amintim acest pasaj de vedere, să nu brascim fașetele și, în definitiv, să ne întrebăm, din această perspectivă, care este locul deșinut de cele trei cărți menționate. Fără se scuti spus, chestiunea trebie înțeleasă astfel: spectaculoasă întoarcere a poetei la „structurile lirice” din adolescența culegere Ceremonie de iarnă — departe de a însemna un simplu gest cu valoare sentimentală — se produce cu prealabil unui profil maxim abținut de pe urma experiențelor marcate adăci cu tipăritura următoarelor volume. Ultima carte a Gabrielei Melinescu, asemenea celei de debut, în esență, are a-lura unui jurnal liric străbătut de o indelică și tulburătoare feminitate, cu melancolia și acum local jomni însemnat, de o camădare cu fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răsmită sensibilitate poetică a Gabrielei Melinescu mai întii a trebuit să se confrunte cu ipoteza așa-zicînd abstractă a existenței, în sensul scrutării a ceea ce numim ideea de om. Apoi a fost solicitată să contemple destinul individual asociînd-l cu imboldul cunoașterii de sine prin iubire și raportîndu-l la exigentele „legii” guvernate de criteriul libertății și al necesității. Pentru ca, în sfîrșit, acesti întreg demers să fie reconsiderat din unghiul descoperirii pe cont propriu a „boalei de origine divină”, ceea ce nu vrea să însemneze altceva decît că starea de grație eroică. Or, pentru ca poeta să fi putut ajunge la un asemenea mod de înțelegere și, mai ales, de trăire a sentimentelor și lesne de dedus care sînt treptele dramului parcurs pînă aici. Parafrazind titlurile celor trei culegeri, vom spune, astfel, că în această răs

Poeme de Constantin Florea

Ce-a rămas

Țipatul din dorința rămasă,
Multiplicarea lui unu în doi,
Noaptea degele pe mână,
E tot ce-a mai rămas din
amindol.

Să nu rizi

Să nu rizi,
Ești primul cititor
Al slovel ce mă arde și
Că-mă gândesc
Tăvălit prin moarte
Și viață.
Puberea de suflet,
Bucuria surâzătoare
Și surâzătoare bucuriei,
Risul plin
Și plinul ris,
Vibrația și înșiră,
Muculele lui Sial
Și chinul lui Tanat,
Prometeia jertă
Ce-aduce lumina,
Arsura prăbușirii lui Icar
În valuri
Și câmpăna dreaptă
A-nțelepciunii dedale,
Siat eu,

Laolaltă cu tine
Pe coala albă de hirtie
Dăuă pe de cernașă.

Noapte

Cerul se-astere
Picioarelor mele,
Pe apele grele
Și terne.
Lacul sapa
Ca o gingie de apă
Lumea răsturnată
Cu cerul bul de laiea
Căruia de-avândoseala.
Despărțiri luare
Lucea pe drumul
Băiut ziua de soare.
Apele se-mbată
Cu lumina spălate
În clipocel și scapote.
Scăldată cu de locie,
Lucea se-nălțură goasă
În auri și acopte.
Zvirlid în armă pământial
Se repede vital.
Drept la auri se înșește,
De pe ceruri îl spește
Și opaciad luna de noapte
O acutată și-o lumina
La apele grele
Și terne,
Ude cerul se-astere

Picioarelor mele,
Stele după stele
Se-omacă și ele,
Pe laud și-o scapote
Din seșele ape.
Luce și stele,
Luceferi și iale,
Vireșuri inale,
Lumina sparte, —
Dăuă despote
Înagropă-n ele
Iabirile mele.

Ciclu

Eu primăvara m-am născut,
Vreau am ars și-am dorit,
La locuș și-am stat morbit,
Am redit și-am dat de toată.
Acum, în oaze despote
Lucea toată-știe și moarte.
Nu mă las supus, stăpânit!
Că-mă pot să mă joc și mând,
O st. sau o stăpânit,
O să rup slove din soare,
O să le-nșeș în răcoare,
Sufletul să-l înșeș.

Să-mi adăcesc singur groapa,
Să mă scurg în ea, ca apa.

O, voi, sărmanii mei drumeji,
De ce vă țemeți că înșeș?
În primăvară, la dezșe,
Pusa-n firul lerbii crude
Ale mele buze tude
Or lot susura la ruda.

Ochii puși vor fi pe rouă,
Inima pe-o floare nouă,
Sufletul, l-am lăsat vouă...
Și de-o vial drac mărunțel
Ce-abia o merge călăuș,
Trec floarea inimii la el.

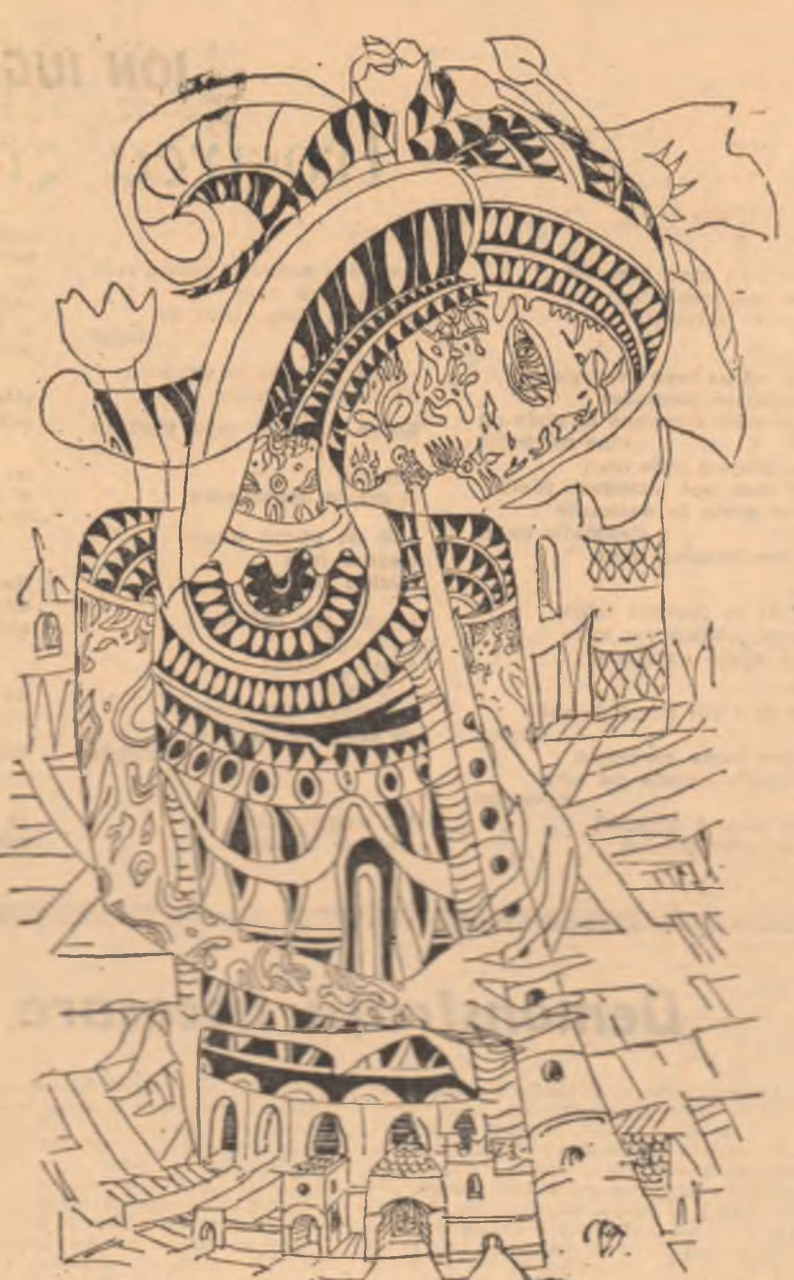
De-a vrăjtit

Siat nebna, sau au-n nebna?
Inșad mla și mă pipă,
Pleoa mea, au-i pleoa mea,
Arde-a ea e feribăteșă
Băseșă cu lagheț.
Lepăd pleoa cu reptă,
Eu amuc în praf, pe drum,
Să se înșeș-a jertă,
Zădărnice de răcoare,
Și să înșeș luma-nșeș
Pe arșura și de loc.

După ce-o călăuș ploaia,
Tabăclă-n vintul seril
Cu desăclat am s-o leg,
Ș-o pretac într-o hermină
Și apol,
Să-nșor cu buze mol,
Umeri,
Umeri ei gol.
Să-i sdrut
Și să îmbrac
Peste pleoa ei sfințită,
Pleoa mea,
Pleoa vrăjtită,
Pleoa mea de drac.

Ape

Apa mărl plouă-abăstră,
Mătur vise prin oaze
Cind mă cheamă stropi de
ploaie
Să scot capul pe ferăstră.
Sărătare-afărbitată
Gura lor de rece apă,
Visele adăsc la sapă
Fluiri apelor lopotă.
Tulburate, negre ape
Desăclate, dia pietă,
În sfinșeș lor, co-n vatră,
Vial stăa, trag să-l înșeș.

DESENE
de
MARIUS
RĂDULESCU

T. G. CÂMPEANU presimțirea

Cind a apărut el, profesorul, cu pehonul a-
ceia bătrîn pe umeri și cu timplice încruntate,
în clasă s-a făcut liniște, amurgul s-a rupt în
patru și a căzut seara. Era ultima oră de curs.
Obșoala zilei chinuia frunța și gândurile e-
levilor lemnul scrișilor al băncii, aerul închis
și uscat dimprejur.
— Și eu sint oboșit. Dar n-am încotro. Lecția
e lecție. Trebuie s-o facem.
— Și profesorul a plecat de la ferăstră și-a zis
vorbește tu, Karin. Încet și rar și pe urmă a
întrebat dacă e cineva care nu a pregătît chiar
nimic despre morală.
— În fine, vedem noi. Vorbește, Karin.
— Nu știu cum să încep... Mi-e foarte greu...
Morală face parte din lucrurile noastre cele mai
personale... Ceva care rămîne deseori fără acoperire...
— Mai clar, Karin și frunța sus. Băieți, sîn-
teți atenți? Și voi fetelor! Tu Ela, n-ai asțimpar.
Ce vrei? Spune!
— Și Ela:
— Eu sint din fire tare zăpăcită și împră-
țiată, zice. În plus lecția asta m-a dat gata. Nu
pot să spun decît ce simt. Să mă ierțai dacă
sunt și prosti. Dar cred că a fi moral e să ai
un simț aparte... O încredere nemărginită.
Morală nu se referă neapărat la greșeli sau
fapte de laudă. Ea crește odată cu noi și are de
fiecare dată adevărul vîrștel noastre. Și mai
ales nu trebuie împușat din moment ce este
fiacărui unei generații.
— Ba da, ipostezăză Karin. Și se ridică în pi-
cioare drept și puternic.
— Ce te nemulțumesc Karin? Întreabă pro-
fesorul.
— Cele spuse de Ela. Eu nu zic că nu e des-
teaptă. Dar uneori îi place să bată cîmpii. De
ce nu trebuie împușată morală? Cum să nu
trebuie? Zău că e necesar și încă s-o facem
mai abilit decît se pare. Asta pentru că eu
cred în moral pe dos ce spune Ela. Eu gîndesc
că atitudinea morală face parte dintr-o
actă ale omului în care e nevoie să existe pu-
tînă forță. Așa gîndesc și prietenul meu Bruno.
— Tu ce zici, Bruno?
— Ce să zic, don profesor. Eu sint alături
de Karin. Și pe urmă, azi, nu am chef de vorbă.
Am niște necazuri acasă. Totul îmi merge pe
dos. Nu mă simt bine. Uite, David vrea să
întervină în locul meu de ce rîdeți?
— Liniște! Liniște!
— Un rîd întreg se agită.
— Don profesor! Don profesor!
— Ce e dragă?
— Vreau să vă spun ceva.
— Spune. Voi ce faceți acolo? Voi doi?
— Nîmic.
— Cum nîmic. Tăceți odată. M-ați oboșit.
Spune dragă!
— Nu pot. Mi-e rușine...
— Clasa a amuțit. Una după alta frunțile au
căzut. O ferăstră s-a deschis și parcă aerul
rece a înșeșat gîndurile.
— Bruno, închide geamul. A început furtuna.
Apoi profesorul a spus:
— Plouă. Ise, de ce taci? Curaj... Curaj...
Ce s-a întimplat?
— Nimeni nu scoate un cuvînt. Tăcerea asta pare
să fie ruptă de restul lumii. În schimb toate
privirile duc spre Ise.
— Și profesorul:
— Ce-i cu voi? zice. Bruno! Ți-am spus să
închizi bine geamul. Asta e o ciobitură.
Duce-l afară. Lăsați ușă puțin deschisă. Ne suf-
ocăm. Vouă nu vă este cald, copii?
— În clasă e o liniște care asfiziază. David as-
teaptă lîpît de perete, să vorbească.
— Și profesorul:
— Bine, Ise, zice. Scrie ce ai de spus pe
hîrtie și pune-o pe catedră. Grăbește-te. Peste
cîteva minute o să sune. Să vă îmbrăcați bine.
Afară plouă. Și cred că v-am oboșit prea mult.
Te-ascult, David.
— Băiatul și-a împrăunat nervos mîinile și a
zîmbit. Era exuberant și dezinvolt. După o
pauză a spus:
— Moral este cît sintem de sinceri sau cît
fubim de sinceri la vîrșta noastră. Sau mai
exact, este sacrificiul pe care îl cere așa, puțin,
care. Asta e moralitatea. Mă gîndesc așa, puțin,
la faptul că dragostea sfinșește totdeauna prin
ce e mai pur. Deși, așa îndrăzni să adaug că
în viață ne întrebăm așa rar cît sintem de mo-
rali. Dacă n-ar fi clopotul ăsta care sună.
— Ba bine că sună, zice Bruno. Că-mă ples-
nesc înțepete. Șase ore! Și pe deasupra tîm-
pita asta de Ise care...
— În aceeași clipă a-ncepuit forțos în bănci.
Aveți puțină răbdare, a zis profesorul. Îm-
brăcați-vă bine, că plouă. Bună seara. Vom con-
tinua altădată.

Era incredibil. Desăclată a mai citit o dată
și-mă o dată. Era pentru prima oară cînd
simțea că în cariera lui de educator nu făcuse
absolut nimic. Ise nu putea să-l ierție. Băncu-
la că și celălalt îl acuză că seva se aprinde ca
o făclă. O vîrșeșă în care ardeau sămînta
lui încercat. Fumul greu al întinerii îl lăsa
vederea. Nu-și găsea nici o scuză. Se simțea
singur. Pășăit de tot. Dragii mei! De ce m-ați
mîșit.

Adevărul despre mine a început odată cu re-
mușcările mele. Vreau să spun. Davide, că a-
tunci am trăit ce era mai de preț în mine. A
fost că profesora de muzică, Felicia, m-a luat
de-o parte și-a zis, ce face Ise, nu vrei să cîntă
ceva la pian? Am răspuns categoric nu și-a-
cînta Franz s-a așezat în locul meu, îl știu cît
e de înzestrat, și-a compus pe loc o melodie.
Ora era pe sfîrșit și abea așteptam să merg cu
Ise prin parcu așa cum făcusem și ieri și-acum
două zile cînd o prietenă de-a ei ne-a oprit și
ne-a dat niște flori. Așa că noi doi am ieșit
primii din clasă. Ise are o purtare așa de cur-
mădată că totdeauna merge cu un pas din în-
truna mea. N-am îndrăznit să ne spunem nimic. Cînd
traversam parcul, am vrut s-o iau de mîna
ea s-a ferit, s-a dat înapoi și-a zis Jo Hans
mergi înainte.
— Și tu? am întrebat eu.
— Vin după tine.
— M-am enervat, am apucat-o de gulerul palo-
nului și-am împrîncit-o cît am putut de tare.
Cred că în clipa aceea o uram.
— Jo Hans! m-a strigat ea.
— Deși făcusem douăzeci de metri, m-am în-

Tata sudea și mă privește urît, pentru că
tot orășul vorbește de mine. Eu îi încarc pușca
și privesc în lăcări.
— Așa o să trăiești de azi înainte. Ca un
vînător sau ca un lepurc.
— Bănușura armii nu țîrșie și animalul alu-
neacă în propriu lui sînge. Apa se retrage în
adîncul pămîntului. O oglindă de soare se în-
doie în bătaia vîntului peste orizont.
— Așa o să trăiești...
— Și-a apucat un acces de tuse. M-am apropiat
de el.
— Pleacă! Pleacă! a spus.
— Cîteva clipe mai țîrșiu a-ncepuit să-i curgă
sînge din nas. Asta i se întimplă des. M-a în-
trebat:
— Unde e Ise? Ce face?
— I-am spus că nu ne-am văzut de ieri.
— Nici măcar n-o iubești. Ești un prost. Nu
știu nîmic. Nîmic.
— Ne-am despărțit în centrul orașului la Clo-
ceanu unde mașina mi-a frînat brusc. Tata mi-a
dat niște bani și m-a făcut atent.
— Cu copiii ce-o să faceți?
— La ce e bun un copil?
— Nu știu. Sigur e c-o să vă dea pe-amîndoi
afară din școală.
— Pe mine în nici un caz. Poate se aranjează
ceva. În orașul asta totul se aranjează.
— E urît ce spui, Jo Hans. N-o iubești deloc
pe fata asta.
— Și a început să rîdă.
— Nici nu poți, a zis. E mai voinică decît tine.
— Și a plecat spre piață. Și soarele a plecat
odată cu el. Într-o clipă și el a început atunci să
se înnopeteze.
— Cînd s-a întors seara acasă. Ise s-a trezit că
mamă-sa o pămîște, fără să scoată mîcar un
cuvînt. Și-a înșit mîinile în părul ei și-a dat-o
cu capul de masă. Era unșpezece și liniște
dinăd în curte. De la primele izbiri Ise își
pierduse simțirea și zăcea pe parchet. Măcar să
se balonzăid și de fustă și l-a tras pantofii din
picioare. Tot trupul ei emana aburi. Cu greu a
resușit s-o culce în dormitor. Ise își revenise pu-
tîn și începuse să miște pleoapele. Degetele de
la picioare erau zbricite și albe. Băiatul îl mîn-
găia sîmpetiat palpele calde și sordidale. Furtul
de plastic i se lîșse de piele. În timp ce-l dez-
leplă, acesta lăsa pite roșii.
— Băiatul a tresărit deodată. Pe coridor părea
că merge cineva. El tremura de spaimă. Și-ălă-
turi de el era Ise goală.
— Ise, murmură el, mîngîindu-l obrazul.
— Era mistuit de dorință. Și dorința aceasta îl
ardea și mîntea și vîzrul. Nicodată nu avușese
prețelul să vadă o fată goală. Și nici să simtă
ce simțea acum.
— S-a acoperit cu cearceaful și s-a strîns lîngă
trupul ei cald.
— Peste cîteva zile Ise s-a întremat și putea să
mergă pe picioare. Adică a trebuit s-o facă, de-
oarece mamă-sa a scos-o în palme pe poartă
și-a zis că Ise era în nesimțire. A dezbrăcat-o
de balonzăid și de fustă și l-a tras pantofii din
picioare. Tot trupul ei emana aburi. Cu greu a
resușit s-o culce în dormitor. Ise își revenise pu-
tîn și începuse să miște pleoapele. Degetele de
la picioare erau zbricite și albe. Băiatul îl mîn-
găia sîmpetiat palpele calde și sordidale. Furtul
de plastic i se lîșse de piele. În timp ce-l dez-
leplă, acesta lăsa pite roșii.

— Băiatul a tresărit deodată. Pe coridor părea
că merge cineva. El tremura de spaimă. Și-ălă-
turi de el era Ise goală.
— Ise, murmură el, mîngîindu-l obrazul.
— Era mistuit de dorință. Și dorința aceasta îl
ardea și mîntea și vîzrul. Nicodată nu avușese
prețelul să vadă o fată goală. Și nici să simtă
ce simțea acum.
— S-a acoperit cu cearceaful și s-a strîns lîngă
trupul ei cald.
— Peste cîteva zile Ise s-a întremat și putea să
mergă pe picioare. Adică a trebuit s-o facă, de-
oarece mamă-sa a scos-o în palme pe poartă
și-a zis că Ise era în nesimțire. A dezbrăcat-o
de balonzăid și de fustă și l-a tras pantofii din
picioare. Tot trupul ei emana aburi. Cu greu a
resușit s-o culce în dormitor. Ise își revenise pu-
tîn și începuse să miște pleoapele. Degetele de
la picioare erau zbricite și albe. Băiatul îl mîn-
găia sîmpetiat palpele calde și sordidale. Furtul
de plastic i se lîșse de piele. În timp ce-l dez-
leplă, acesta lăsa pite roșii.

— Băiatul a tresărit deodată. Pe coridor părea
că merge cineva. El tremura de spaimă. Și-ălă-
turi de el era Ise goală.
— Ise, murmură el, mîngîindu-l obrazul.
— Era mistuit de dorință. Și dorința aceasta îl
ardea și mîntea și vîzrul. Nicodată nu avușese
prețelul să vadă o fată goală. Și nici să simtă
ce simțea acum.
— S-a acoperit cu cearceaful și s-a strîns lîngă
trupul ei cald.
— Peste cîteva zile Ise s-a întremat și putea să
mergă pe picioare. Adică a trebuit s-o facă, de-
oarece mamă-sa a scos-o în palme pe poartă
și-a zis că Ise era în nesimțire. A dezbrăcat-o
de balonzăid și de fustă și l-a tras pantofii din
picioare. Tot trupul ei emana aburi. Cu greu a
resușit s-o culce în dormitor. Ise își revenise pu-
tîn și începuse să miște pleoapele. Degetele de
la picioare erau zbricite și albe. Băiatul îl mîn-
găia sîmpetiat palpele calde și sordidale. Furtul
de plastic i se lîșse de piele. În timp ce-l dez-
leplă, acesta lăsa pite roșii.

ADRIAN BELDEANU

Fluturi somnambulici
Se zbat în ziduri plante, au înflorit
schelete:
pădurile răpuse sub straturi de mortari;
o, casa mea se-nalță la cerul chinoviar,
tu ești buna vestire din visul cu pecețe.
Zădarnic peste lume mă vreau solomonar
izvorul fuge tînc prin pietrele ascete —
se zbat în ziduri plante, au înflorit
schelete:
Tu ești cea așteptată. Luminile încete
ca fluturi somnambulici se-ngropă-n
nisipar.
Pentru același miine arunc un măr drept
zar,
pentru iubirea stoarsă în fulger de florete.

DAN VERONA

Mai întii poetul ne-a spus:
Mai întii poetul ne-a spus:
peo clipi în trupurile voastre
pleoape de aur.
Și dintr-o dată
ne-am privit trupurile noastre
ca și cum în ele ar fi luminat
înșeși izvoarele de foc
ale lumii.
Și am crezut de cuvîntă atunci
că și miresele în fața ochilor noștri
pot să-și dezvelească
din omături neprihănitele coapse.
Dar dintre noi puținii au ajuns
cu ploapele să mîngie
fața senină a morții.
Tînguirea veni. Fluturi ostensivă
prin baluri aștri căzură.
Dar și mai puțin
S-au născut pentru tînguirea cea de pe fărml
de aur.

Cioplitura

De ce te temi de mine?, și cum să sparg
armura
cuvintelor nefaste de care m-am lovit?
cuvintele grăbite sînd un asfințit,
cuvintele sporindu-mi viclean ferecătura.
Prefac în fontă crinul, iar pierd ce-am
dobîndit.
neputincioasă-n ore imi este cioplitura;
de ce te temi de mine?, și cum să sparg
armura
cuvintelor nefaste de care m-am lovit?
Ascutind o spaimă dulce, în palmele-mi,
arsura
atingerii suave la care-am dăinuit.
Sub risul sec de astăzi doar chinul mi-e
menit
privind neșovăielnic o cupă dintr-o
zgură...
De ce te temi de mine?, aruncă-n lac
armura.

Geamul șovăit

Cînd mă despărț de iarnă, prin ziduri
pustiit,
simt cum se-adună arcul ce-n tine-o să
mă-nchine.
Învălmășite-n muguri, taxiuri peregrine
mă poartă-n preajma casei la geamul
șovăit.
Dar iartă-mi umilînța și orele puține
ce și le-a dat avarul cu suflet zălogit;
cînd mă despărț de iarnă, prin ziduri
pustiit
simt cum se-adună arcul ce-n tine-o să
mă-nchine.
Vechi năluciri... fantasma... Copacii-au
iscodit —
desfac în două ziua și-nalță pe prag verbine;
o, ce-ncurcat e totul... Secrete anodine
aruncă scrum pe masca uitată-n antracit
cînd alți obraji de taină încet s-au
pristăvit.

DESENE de VERA HARITON

ADRIAN BELDEANU

Fluturi somnambulici
Se zbat în ziduri plante, au înflorit
schelete:
pădurile răpuse sub straturi de mortari;
o, casa mea se-nalță la cerul chinoviar,
tu ești buna vestire din visul cu pecețe.
Zădarnic peste lume mă vreau solomonar
izvorul fuge tînc prin pietrele ascete —
se zbat în ziduri plante, au înflorit
schelete:
Tu ești cea așteptată. Luminile încete
ca fluturi somnambulici se-ngropă-n
nisipar.
Pentru același miine arunc un măr drept
zar,
pentru iubirea stoarsă în fulger de florete.

DAN VERONA

Mai întii poetul ne-a spus:
Mai întii poetul ne-a spus:
peo clipi în trupurile voastre
pleoape de aur.
Și dintr-o dată
ne-am privit trupurile noastre
ca și cum în ele ar fi luminat
înșeși izvoarele de foc
ale lumii.
Și am crezut de cuvîntă atunci
că și miresele în fața ochilor noștri
pot să-și dezvelească
din omături neprihănitele coapse.
Dar dintre noi puținii au ajuns
cu ploapele să mîngie
fața senină a morții.
Tînguirea veni. Fluturi ostensivă
prin baluri aștri căzură.
Dar și mai puțin
S-au născut pentru tînguirea cea de pe fărml
de aur.

Cioplitura

De ce te temi de mine?, și cum să sparg
armura
cuvintelor nefaste de care m-am lovit?
cuvintele grăbite sînd un asfințit,
cuvintele sporindu-mi viclean ferecătura.
Prefac în fontă crinul, iar pierd ce-am
dobîndit.
neputincioasă-n ore imi este cioplitura;
de ce te temi de mine?, și cum să sparg
armura
cuvintelor nefaste de care m-am lovit?
Ascutind o spaimă dulce, în palmele-mi,
arsura
atingerii suave la care-am dăinuit.
Sub risul sec de astăzi doar chinul mi-e
menit
privind neșovăielnic o cupă dintr-o
zgură...
De ce te temi de mine?, aruncă-n lac
armura.

Geamul șovăit

Cînd mă despărț de iarnă, prin ziduri
pustiit,
simt cum se-adună arcul ce-n tine-o să
mă-nchine.
Învălmășite-n muguri, taxiuri peregrine
mă poartă-n preajma casei la geamul
șovăit.
Dar iartă-mi umilînța și orele puține
ce și le-a dat avarul cu suflet zălogit;
cînd mă despărț de iarnă, prin ziduri
pustiit
simt cum se-adună arcul ce-n tine-o să
mă-nchine.
Vechi năluciri... fantasma... Copacii-au
iscodit —
desfac în două ziua și-nalță pe prag verbine;
o, ce-ncurcat e totul... Secrete anodine
aruncă scrum pe masca uitată-n antracit
cînd alți obraji de taină încet s-au
pristăvit.

DESENE de VERA HARITON

primăvara poemului

CRENGUȚA DIACONESCU

Stradă violetă

cești de email deserițiune fard al memoriei
 în casele mele o mult mai iubite
 ca o copilărie străină a fratelui
 ca a fost primul joc al umbrelor
 căi de mare se întorc sub acoperișul solemn
 plâind cum încă cel tinăr ascultă
 ceasuri mecanice pendule argintii lângă
 trupul său negru de strălucirea jilțului
 aici este viața și moartea
 delirant între lucrurile de aur ale casei
 pustii este
 primul joc al singurătății ceasul al
 doispzecelea
 pendul argintiu lângă trupul său negru
 felinare ca niște luminări nomade mina
 mea e o amintire a păsării tragice într-un
 oraș îngust și galben copiii plăcerii sau
 spaime unei familii bolnave și camorista care
 coase pe balcon lenjeria de frunze triste
 pentru exilul nostru a fost odată
 bat orele tirzii în ceasuri vechi cu cuc
 mai pot să-ți scriu scrisori ciudate
 cu păsări muribunde și cu pianști sensibili
 dar e-numeric alb cu draperii de pluș
 lasă aerul din sufragerie îmi amintește
 a fost parfumul fostelor tăceri
 știu faptele tale o dacă mai plingi
 melancolia mea-n landouri tremurate
 e visul unui tren care dispore
 pe-o stradă violetă
 e visul unui tren care dispore
 în intime petreceri de provincie

Ultima elegie...

să mă salvez va trebui să plec
 singele nostru va avea putere
 astfel va ride umbra mea de sticlă
 și singerind o moarte se va cere

că parcă tot mai alb e gîtul meu sfios
 cine cunoaște prețul său de-o clipă
 cînd voi pleca va fi mai cald în stirpe
 eu îmi trădez în taină o aridă

și iar devin un demon și iar copilăria
 cu masca la pe care-o porți sub limbă
 mă va întoarce rece în gîtul său pustiu
 cu singele pe care în pierdere îl schimbă

Melancolie

și nu-i lătratul meu în ceasuri violete
 pe brațul unui jilț orgoliu meu inert
 a fost odată coboară pe șinele de tren
 este o gară moartă și-un bolnav
 o crizantemă de metal e ochiul tău e binele
 și răul ca o coroană nu-mi ascunde
 știu totul despre nomazi și păturile lor
 albastre cu care își acopereau caii sub ploaie
 de ce nu plîngi e capătul de drum pină la care
 de ce nu plîngi pe ramura uscată a riului
 cresc sălcii.

o crizantemă de metal e ochiul tău e binele
 și răul o galerie și țesături
 flamande în care trupul nu-î conturul unei
 minciuni nocturne a fost odată
 un ritual pe șinele de tren sint eu
 sint tu pasărea de aur a metaforii
 e binele e răul e capătul de drum rotund
 pină la care

GABRIEL GEORGESCU

Alt anotimp

Aruncăm în Anotimp cu fructe
 și sintem la marginea lui.
 Torțele ard într-un dans lăzăr
 aer; parfumul frigului
 se-așterne-n fulgi de-numeric.

Cine a rostit lumina?
 Aria cercului este-o cupolă
 peste-nădărea albă.

Unde vă duceți, trăgînd după voi
 condonul de umbră-nnodat
 într-o cheie?
 Unde vă duceți, trăgînd după voi
 lăcățul care vă-ngîhite?

Să nu vă siliți de capătul
 cuvintelor, veți ajunge lângă
 grădînile cu mușcate unde alt
 Anotimp visa-va în fructe.

Urmele vin

Se melancolizează-n gene lungi
 lumina — aici
 e-archipelag-ncremenit;
 veniți, cu frandăriti de soare să
 vă parfumaji pașii.

Mă strigă lumea, mă strigă
 pe toarta dintre mîine și ieri.
 Cineva a vorbit de vîrstă,
 iar vocea a brădat spațiile
 în scintilei de petale smulse
 mîinilor care se lupă
 să așeze-n cerc purderia de sterc.
 Polul Nord
 a fost un moment de clipire,
 Sudul
 o punte către Olimp,
 urmele vin, pașii să steargă
 și lumea mă strigă
 pe treapta dintre mîine și ieri.

PAVEL PEREȘ

Unde merg eu

După ce și-al bălării calea oferă focalul ca
 pacher din vinul încrădărit. Cheama cu impuș
 cătură grozave sfotai de lasatui sa scurteze
 departările. Apoi privește busola înfiorată și
 orientează-le către soarele imaginației.

Duc un bagaj, un mic lucru nestiat aproape
 de nimeni și mă pierd printre agustorii de
 statueti sintetice. Voi rula pină spre monar
 sarda universului. Eu merg călăuzit de cu
 vintile într-o lăisite de sobol. Trec prin împă
 rățiile respite de o Dunăre sticloasă, pe la
 cîntecale urzite la ospete.

La farul atent care asocotește furtuna profa
 nă un pămînt îngăduitor și un cer suspendat
 de aripile pescărușilor. Eu nu zăbovesc pe
 aici, pe la lumina sărbătorească, eu merg
 spre lumina cloplită din locul niciodată atipit.

Întoarcerea fiului

Cînd am venit, în pragul ușii cîinele dormea
 cu botul exuberant pe labele înămolite în
 albastru. Își pregătise mușcăturile recunoștin
 ței. Mereu singur așteptind mersul de chiparos
 al stăpînului.

În inserarea irizată sărbătore. Privilegia
 pentru cel ce știe unde se află în pustia o
 flintă. Nimeni nu se întoarce din lunga călă
 torie spre soarele trepidant sub pămîntul
 purpurii. Pe șoseana înveșmîntată cu măceș,
 coplii culeg rodii pentru tîmăduire. Urcuș pe
 o salva de talgere.

A dorez prestigiul zoriilor. A nesocotî nerăb
 darea amurgului. Cine intrerape provocator
 cîntec al clepsidrei? Eu ar cu puțul de re
 dunclă pe aripa sovălească a primăverii. Pe
 un pămînt însulețit aici iarba nu-și mai
 alintă muștenia, aici vinătorii nu mai goasesc
 imaginația.

Zorii se revarsă. Își trimit mesagerul.

CORNEL BRAHAȘ

Capriciul destinului

Nu se oprise nimeni. M-am oprit eu
 desprinzindu-mă de sudorarea rece condensa
 tă pe partea sinceră a frunții și-am așteptat
 douăzeci și trei de ore măsurîndu-mă cu
 parca din mine care raminea mereu în timp.
 „VOM ajunge” am spus drumului oprit și el
 încurcat la halpa de beton a ploii.

Ploaia se scurgea prin mine în pămînt,
 răceala pămîntului se urca prin mine în
 ploaie,
 eu amorfisem.

Vîntul mă străngula cu vești săprăsnice
 din corăbii —
 vîntul cu vești arzaze din frăzile cîmpiei,
 din argila totăși sacră a statuiilor.

Aducată mare
 la sorbiturile mele
 adunată cu vești săprăsnice din pești
 din proaste băneșe,
 cu vești din patrede nașteri de scoici
 și fosile uitare de fuga seateră
 a secolelor.

Aducată mare
 cu vești niciodată-nghite de țes,
 vești săprăsnice de viață
 din delinții măcătoii de albastru.

Ploaia încerca să mă urce pe rugul meu
 prin descifrări de taine din minerale
 viscoase,
 eu căutam vești mai modeste.

Mai aveam douăzeci și una de ore
 și ceva Doamne! pe-aici trecuseră toți
 cu sînge sau sudoare rece...

Afla știu acum: voi coborî în vișturi și ploa
 cu vești săprăsnice din țîpîi
 din urechi, ochi și piepturi
 așteptînd egalarea timpului cu veștile
 cufundate în mine.

Talazurile mele

Talazurile mele care sint? Nu care-au fost,
 care vor fi, ci care sint? —
 Aștept, aștept în subsolul echilibrului
 să-mi spu Mare care-s talazurile mele...

să-ncerc să le adun odată
 să-ncerc să le cuprînd
 să le conduc
 spre echilibrul meu.

Le-ai dat același ax la toate
 același nivel și ariet,
 Le-ai scos din sări mîrosul propriu
 din ochi le-ai scos
 pămîntul meu
 căci nu mă văd, nu mă cunosc...

Talazurile mele care sint? Nu care-au fost,
 care vor fi,

ci care sint?
 O, Mare! Îți urăsc puterea
 de-a creva stele și corăbii
 mai mult ca mine...

...dar atunci scoate-ți, scoate-ți Mare
 talazurile tale din seolhna mea...

Trecere

Prelungi la mine prin lacrimă
 dragă prietene, o să te ocrotesc
 înă gîscute
 în toate începuturile.

M-o să-ți cer să fi înăști și și noapte
 așa cum mie îmi cer.
 As vrea să știu dacă
 măștile mele laterioare
 dacă lupă dintre singele oboseli
 și cel scurs din priviri

se te supără. Eu pot
 să-ți croiesc drum în jurul lor
 și să adung altceva: fructe,
 fructe din ultimul sărut,
 din ultima îmbrășcare cu ghilofina
 arzatăi mea. Te holărăș.

Cînd mă măsoz cu patina terharilor
 cu lemnul din ochii veștilor,
 poate te zdruncia.
 Te zdruncia cînd merg, cînd apăș tot-a-lui,
 iartă-mă! Trecu...

Vom mai vorbi la gara galeriei
 cînd vom lesi țărâși din moarte...

DESENE de COSTEL E. DRAGAN

CORNELIU OSTAHE COSMIN

Văzduh tulburător

Spre cîle lumi să hănuși că somnu-a dezvelit
 florile gurii încă neliniști sub tăcere
 cînd timpurie umbră e mina în înlîșă
 să-mi lumineze ceasul ales pentru cădere?

Tîmțuri mînaute voi învîța să uit
 și risul meu din urmă va bicul zăpada,
 prea trîșă nesîșîșire a ochiului învins
 la care adunsem nesîșîșiră dovada.

Oricum va trece noaptea în apa dintre trupuri
 văzduh tulburător de veghe-am să respir
 căci pleoapa ostentă va lscodî podoaube
 de care niciodată-adeștut a-am să mă mir.

Iris mineral

Cînd cerul îmi întinde un iris mineral
 în peștera ninsorii să-l ard văzduhul trist
 prin mica fereastră a singelui se-arată
 dovezile cerate de simțiri că exist.

Vreau cercurile formei din palida ispită
 a vîntului acis de care-mi este dor
 să-și scuture balansul — pămînten fără chip —
 care visează încă înășmul Eisenor:

atigare și soma, răgaz sau arhetip
 sub lucruri mă aștera și mă preling în seară;
 voi fi un moag al marelui oraș
 aprins de răsunărele armarilor de ceară...

Spații plutitoare

Voi sprîjii cu ochii amiezii de roșu plumb;
 cînd sufletul se roagă din nou să fie noapte
 e, poate vrei să spiazur amurgul meu de
 umbră,
 agonizînd să între nesomnul în cetate...

Aș mă pulea roșu în jurul meu lăuzi;
 o prăbușire albă sau spații plutitoare
 spre nord, spre sud, spre unde există polii
 ai singelui scufiți de vre-o înăsoare.

Cum înfloresc trupul de ce să mai fi seamă
 în, verpuloare umbră? — se vor țezii din nou
 verzi lebede pe frunza nisipului din care
 cu steaca mea alunec — tulburător halou.

ION LILĂ

La flacăra zorilor

Ceas de veghe în
 înăștea nopții
 lucerării ard stîns
 rpa descîntă tăcerea
 orele se-ntorc:

revăd
 lemeia de pe malul verde
 lemeia înăoptată
 lemeia de plătă

zoriile cîntau în ea
 cu sunete de daltă

Și să cred și să cînt

Trebuie să cred în ceva
 gîndul mă doare
 pleoapa îmi tremură
 des legănată de soare

în zîmbetul plin
 de iubire, în ochul depris
 cu cea dinții strălucire
 de vis...

Trebuie să cred
 în gîndul roșit
 și-n stelele-ogîndite
 în apa de mare,
 în obrazul senin
 și-n privirile tale

NICOLAE JINGA

Poem

Mama din humă își țoarce calerul
 Să-i dea ochiului care de mic mă
 Să-i dea stea că n-o să mai cadă
 De cită iubire se risipește

De pliscul tăcerii mă tem
 Și de stea că n-o să mai cadă
 Descriind prin spațiu aspru poem
 Ca urme de lupi lângă sat pe zăpadă.

Descîntă-mă

Descîntă-mă în stuf privighetoare
 Să nu-mi rămînă singele nălucă
 Pe alt lărim să nu se facă floare
 Cea ce ochiul o să ducă
 Peste văzduhuri cremene-ți rămîne
 Dezîntăitura pliscului umil
 Cum hora din amiezile cu zine
 Perpetuă sub pleoapa de copil
 Prundîșul cine o să-l scurme
 În maluri cine o să sape
 În cine lasă aliorul urme
 Și-l face punte lungă peste ape
 Pe limbă de pămînt uscată
 Dă-mi cubul tău, o noapte

să mă-nchidă,
 Privighetoare din auz și fată —
 Durea peste arșița lichidă
 A lacrimii că nu te poți proface
 În locul meu în boabe de mercur —
 Plăpîndul ochi în aspră carapace —
 Să nu-mi la clipa aerul ce-l fur.

Pragul

Lui Cezar Baltag

Ce-l lumea asta dacă nu flintina
 în care se înseacă ochiul meu
 Pragul îmi arde în cădere mina
 Și sîșîșie ca-n lacrimă de zeu
 Îmi cresc sub pleoape fire de nisip —
 Dig pentru lacrima pagină
 Cînd nu mai pot agoniza să țip
 Ca în orbite golul să rămînă?
 Va trebui și cerbul mubună
 Să-și devăstare corăria semeie
 Și gura impușcătului din prund
 Sub pașii mei cu flori să se dezghețe
 Asemeni germeului gripei
 Pămîntul sântos să-l scoarbă
 Așteptă flintinarul clipei
 Pîlnia sensurilor corăbii.

SABIN OPREANU

Obstacole

Spre mine curge furnica aceasta
 Ideea unei pietre
 Cad în tine condus de sine
 Precum în floarea iernii
 Cătoasă hibernază marea
 Sunt singur asediu a fost lung
 Căteala inimii mele
 False

Piatra ce mă sprînjă de tine
 Ocrotitorul ochi care pîndește
 Noaptea e creier care gîndește
 Nămol sub raza unui munte
 Povestea calmă a unui ou trăind în apă

Dar nu e nimeni aici
 O frunză oh, dar măcar un gest
 Plutind pe cărare
 Și nimeni înăpoia mea
 Ci totul înainte

M-aștept pe mine însumi
 Mai am cîteva cuvinte
 Să trec peste stăcoț
 Și crud să splintec prada.

M-aștept pe mine însumi
 Mai am cîteva cuvinte
 Să trec peste stăcoț
 Și crud să splintec prada.

Zăpadă mulțumită

Zăpadă mulțumită de sine
 Zăpadă a ploii mărginită de neaș
 Zestre neagră a unei indolei
 Și teama kvorită din pierderea luptei
 Ea păstrează sufletul în găoacea nopții
 Se agăț de panică și mișcă
 Ogoanele zilei împăiate cu fluturi.

Nu doarme priveștea senzației este

Patrulează pînăla coloanele realului
 Se simte cotidiană
 Este și nu este ea
 Imaginea ei alunecă în penumbra
 orgolioasei pietre

Nu filozotează
 Doctrina e doar banchiza
 Plutirea cădura arsă pentru sine

Așa se pierde în propria-i putreziciune
 În spații dintre bine și rău
 Imagine întoarsă
 Pendulare în riu de oase și
 Contradicție.

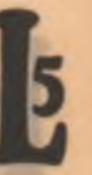
A fi coșac

Am venit dintre leșpezi de spalmă
 Ros prea mult de ceea ce puteam fi
 Nu am știut să merg
 Iată-mă copil pierdut
 Legănat de miresme sunete colorii
 artificiale

Să ai puterea regășirii
 Unul pom abbit de ciripit
 De-abia înțut să nu se alungească
 Să-l privești cu lucră aminte
 Jur-impiejur
 De parcă asta ar însemna unica amintire

Să pleci de-abia mișcîndu-ți sufletul
 Alent și dintr-o dată
 Să vrei iar înapoi
 Trebuie să te întorci
 Cu palmele zgîrțite și fața înșingărată
 C-un scîncet primtiv

Te apropii
 Mari păsări te umbresc
 Te-ai acolit pe tine însuși
 Acum ca să ajungi
 Îți trebuie ceva
 Cu totul altceva
 Oricit
 Dar asta nu există.

Obsesia metodei

Lacrimile lui Biblis

1
Stiați că Pan a murit? Mi-a povestit un pește mare, nebul, care face multă gălgăie când urcă în fiecare seară în sus izvorului. Acolo doarme, sub bruscă. El mi-a spus:
— S-a auzit un țipăt, de parcă ar fi fost înjunghiat un porc.
Cercul se apăsase, norii alunecase peste azur. Îngrămădiți pe fundul mării, păreau maldăre de umbră.
Peștele mi-a mai spus:
— Mă jucam cu valurile când, deodată, l-am văzut! Era mort. Și-l ducea apa în larg alături de un peșene verde putrezit și o parimă veche.

2
Zei plecase și pe lângă mine trecuse și Zeus. Era liniștea miezului nopții. Vântul începuse să care frunzele. Pluturile lor moarte zburau umbrind stelele. Zeus se apropia. Mergea pe drum ca un om, dar vorbea cum vorbea epice. Mi-a spus:
— Copilă, eu mă duc să păzesc vitele oamenilor de la munte.
3
— Lăcșută, unde te duci?
— De partea cealaltă a pădurii.
— Călugăriță verde, unde te duci?
— De partea cealaltă a pădurii.
— De ce lăsați poiana atîr de răcoroasă? Voi știți bine că acolo unde vă duceți frunzele pline de otrăvă și căldură umeză a ferib și vor ucide.
— Ascultă, Izvorule, tu nu ști, tu ești legat de stinca ta ca un smoc de păr alb. De aceea o să-ți spunem noi. Ascultă: să nu te mai duci în poiana cu brazi. În mijlocul terburilor înalte s-au ascuns Eryniele. Acolo stau și pîndesc zei. Azi dimineață au sufocat-o pe Venus, și au dansat peste trupul ei cu picioarele lor mari de fier, și singele a țâșnit din ea ca vinul dintr-un burduf de piele strivit. Acum o Harpie orînduiește jocurile dragostei.

4
— Ah, Izvorule, apropie-te, nu mai pot. Un strop de apă să-mi ude ciocul!
— Forumbule! Sărman Forumbule!
— Repede, să beau! Dacă ai și! Acolo, la colțul pădurii de măsline se află trei porci mistreți care li sapă mormint lui Apollo!
5
Amiază. Vînt mort. Din înaltul cerului cade o floare pe care nu o cunosc. Cine ești, floare?
— Artezima, sint o țărancă. Mă luase vîntul și zburam spre înalt.
— Floare. Am cunoscut pe cineva care purta numele tău. Era nevastă de

zeu. Am cunoscut-o bine, venea, și eu îi lineam picioarele. Ea aștepta să se înopteze. Când cele două colțuri ale lui treceau dincolo de colină, ea pătrundea în apa mea ca un cuțit.

6
O Dryadă rățităci bate în coaja unui gorun. E înfricoșată. Un broscoi rîios o pîndește. Un rege al broscuilor. Un broscoi bogat, cu spatele plin de diamante. El sare, ea își ia zborul. Ciococ, ciocănește biata în coaja frasinului. Broscuul se țirăște spre ea. El sare, ea zboară; el rămîne cu gura căscată urmărind dîra de abur ce-o lasă Dryada prin iarbă. Ciococ, ciocănește ea în coaja bătrînei sălcii. E casa buretelui pucios. El deschide. Ride: are puț arzător și totul e cărnos și totul... Ea ezită, dar broscuul! Și intră.

7
O urmă de faun: trece peste colină behind ca niște capre.

DESEN de VERA HARITON

8
În zori Dryada iese din salcie. În picioare, în lărbă, își netezește șoldurile și-și înclină capul adulmecînd mirosul șalei și-al cărnil: miroso de țap. Mîna ei rotundă ca o pavăză acoperă josul pîntecului.

9
În spatele colinelor o furtună duce cu ea pietrele ca să ucidă tufe de granda-firi.

10
Dragostea satirului e înșelătoare. La urma urmei, nu e decît un țap. Altfel spus.
Dryada venise la mine, Izvorule. Se ghemuise deasupra și luase în mîini răcoroarea mea. Atunci broscuul se ridicase și înaintase țonc-țonc. Era îmbrăcat de sărbătoare. Toate diamantele spinării lui grosu de puroi lucior. Din fantezie, își luase și umbrela din frunze de brusture. Dryada începea din nou să alege: ici-colo, pe la arbori, în căutare de adăpost.

11
Un nor mă pătrunde cu umbra lui. E bună Dragostea!
12
— Nevastăci, de ce ridici labele când te ating? Eu nu ard. Nevastăci!
— Nu. Izvorule, tu mă uzi. Apa cu pămîntul se face noroi. Iubesc mai mult spinii, — singerează, rănesc, nu murdăresc.
13
Iată și iarna. Înălțuții, înghețul și liniștea străbat pădurea. Ochul de apă unde se ogîndeau viața frunzelor și cerul, este adîma unui ochi spart.

14
De unde a venit această săgeată?
A suieră și s-a înfipt în gura iarna e-n toi, oamenilor le e foame.
15
Dintr-un capăt de nuia tînră de răchită era mesterită săgeata, — și iată, primăvara a venit prin cîmpii și muncile: din creșterea de care era prinsă sfoara arcului, un mugure verde își face loc.
16
Sosește și micul Centaur!
De două zile îl tot auzeam alergînd prin pădure, rupînd crengile ca suful vîntului. Acum a trecut. Cînta un marș vesel dintr-o țevă de trestie și pîrja,

nerușinatul. Pe inserat nu va înfrîza să se ducă nebun la marginea pădurii și cu gîtul întins să necheze voios după fetele oamenilor.
17
— Byblis, izvorule!
— Cine mă strigă?
— Eu, coșofana. Sint aci, pe ramura pînului și trebuie să-ți dau binețe. Din partea lui Zeus. Ți-l amîntesc? Ei bine, află că e sus, în munte. Intr-un loc unde plouă în fiecare zi. S-a angajat la țărani să le ducă bivoli la păscut. De-atîta mai e bun. Nu mai e ce-a fost. Acum cîteva zile a vrut să sărute o țărancă. Vechiul lui nărav. A primit o palmă strașnică.
18
L-am revăzut pe tînrul Centaur. Venise să se spele la izvor. Avea tot pieptul zgîrțit și pe pîntece era plin de singe. Se duse în sa și furase o femeie. Ea urlase toată noaptea. Murise complet sub greutatea dragostei.

19
— Seroață mistrețai, încetează să mă tot calci în picioare: auzi un cîntec nou, o voce de copac, spune-mi ce este?
— Izvorule, vara trecută, eu cu cei doi mistreți ai mei l-am îngropat pe Apollo sub funebri măsline. Și din groapă s-a înălțat un copac mare, negru. E chiparosul. El cîntă.
20
De multă vreme nici corbul, nici cotofana, nici mierla nu mi-au mai vorbit de Zeus. Ultima oară mi-au spus (sint patru ierni de atunci):
— Izvorule, nu l-ai mai recunoscut, e murdar. Bea țuică de cîreșe. Intr-o seară, în întunericul grajdului unde doarme și-a tuns barba cu foarfece de tuns cîrții. E îndrăgostit de o păstorită grasă cu șolduri de lapă, dar ea îl înșeală! Acuma în ochii și în gura Centaurului bizie roluri de muște.

21
O suliiță lungă a venit și l-a țîntuit de un platan pe micul Centaur. A tropăit, a zvîrlit din picioare, a urlat... E atît de greu să faci o suliiță de fier să te înșeale! Acuma în ochii și în gura Centaurului bizie roluri de muște.
22
Și Dryada a murit; și a aclo, întinsă pe iarbă, sub mîngierile broscuilor.
24
Eu sint ultimul. Îmi aduc amînt! Eu sint păgîn, dar pentru că sint slab și picătură cu picătură eu plîng ca ei, oamenii m-au lăsat să trăiesc.

Rotunjimea zilelor

Zilele încep și se sfîrșesc la o oră tulbure din noapte. Ele nu au forma alungită, aceea a lucrurilor care tind spre o anumite țintă: săgeata, drumul, fuga omului. Zilele au forma rotundă, aceluiașor al lucrurilor nemuritoare și pasive: soarele, luna, eternitatea. Civilizația a vrut să ne convingă că mergem spre ceva, spre un țel îndepărtat. Am uitat că singurul nostru țel este să trăim, și că trăirea o înfăptuim în fiecare zi, și că în toate zilele și la toate orele zilei noi ne atingem adevăratul scop, dacă trăim. Toți oamenii civilizației își imaginează că ziua începe la revărsatul zorilor sau puțin după aceea, sau mult după aceea, — în fine, la o oră fixată pentru începutul muncii lor; și ea se prelungește de-a lungul muncii lor, și acest timp îl numesc „toată ziua”; apoi că ea se sfîrșește când își închid pleoapele. Oamenii aceia spun: zilele sint lungi.

Nu, zilele sint rotunde. Noi nu ne ducem spre ceva, tocmai pentru că ne ducem spre tot, și țelul este atîns din clipa în care simțim că zilele sint fructe și menirea noastră este să le mîncăm, să le gustăm înocet sau în lacrimă, — după cum simțim fîcîu — să profităm de tot ce conțin, să facem din ele carnea noastră spirituală și sufletul nostru, — să trăim. A trăi nu are alt înțeles decît acesta.

Tot ceea ce ne propune civilizația, tot ce ne dă, tot ce ne va aduce, totul va fi în zadar dacă nu înțelegem că este mai tulburător pentru fiecare din noi să trăim o zi decît să reușim un raid în jurul lumii, Paris-Paris, fără escale.

„Acestă oră tulbure, când ziua se desparte de noapte, când întunericul se ascunde în vălul pîmîntului, cînd cerul se luminează, cînd totul e ca un vas agitat îndelung și care își va găsi în sfîrșit odihna și limpezimea. Privighetoarea și-a schimbat triul. Nu mai e acel torent de muzică în care și-a scaldat iubita, — acum ea stă pe ramura de țep, îngreunată și surdă, cu pleoapele-i mici și rotunde închise. Vîntul o leagănă cu aceeași unduire a frunzelor. Nu mai e fluviul acela sonor, e o notă lungă, abia puțin tremurată. Lungă, adîma sfîșierii zorilor de deasupra colinelor dinspre răsărit. Picături de rouă alunecă de-a lungul frunzelor copacilor, apoi cad, și copacii tremură și e vînt — și totuși, priviți cum freacăți arinii și plopii. Aerul e ușor. Aerul are această însușire a apelor de izvor de la munte: e ajungi acolo, ț-e sete. Apa e verzuie, o crezi rece. O bei, și atunci, în clipa aceea, o găsești tocmai potrivită pentru gîtlețul și trupul tău. Și pleci mai departe cu puterji noi. Soarele răsare. Cu ei miresmele. Pe îndepărtatele coline liliacul a înflorit. Jos, pe fundul văii, apele au scăzut și se ridică mirosul mîlului. O veveriță a zgîrțit crengile înalte ale mesteacănului; parfum de miere te învalui. Trecerea ploilor a dat la iveală rădăcinile umut chiparos cu mireasma de anason. O nevăstuică alarăgă popăind pe sub iarbă pașistă și noi nu o vedem, — nu vedem decît smocul toaste miremele ferburilor ce le imprăștieste nevăstuica în micile-i salturi suple: iarbă finuță, hrana vâlc, pîisul, trifoiul și dulcișorul, părăluta și miile de ierburii mici, lipite de pîmîntul negru, și însuși pîmîntul negru cu ciperucile, cu viermii și bucățile lui de lemn putred.

Sint culeat și dorm. Cum pătrunde ziua în mine? În clipa acelei ore tulburi în care s-a născut ziua, eu insuși adormit m-am limpezit; visurile s-au făcut nevăzute ca vîntul pomilor, iar somnul s-a așezat ușor în adîncurile trupului meu. Tot ce zburcnește — asemenea virfului colinelor care în lumea din afară se rotunjește în ornamente de aur — tot ce hînește din somn, în mine a și prins viață și cîntă. Sint încă adormit, dar auz, sint miresmele, beau instinctiv dar proaspăt din fîntina răcoroasă. Zgomotul și parfumurile îmi povestesc întâmplări pe care gîndul meu eliberat le înregistrează. Prin mirosul anasonului am văzut, cu ochii închii, rădăcinile negre ale chiparosului; prin cîntecul privighetoriei am văzut-o pe doamna privighetorie, beată de dragoste și de cîntec nocturn, lăsîndu-se pradă dansului din zori al frunzelor; prin înspăimarea pașistii și valurile de parfum care se agită din salburile nevăstuicilor ca niște cimbale înmiresmate, am urmărit cursa nevăstuicilor sălbatice, de la trunchiul sălciei pînă la mica și caldă ei vizuină. În sfîrșit, pleoapele mele sint atînte de un spin de aur. Mă trezesc, Soarele s-a rezemat de obrazul meu.

Lunea e acolo; fac parte din ea. Nu am alt țel decît să o înțeleg și să o gust; cu simțurile mele. Și mă ridic, adîma conducătorului de cvadrigă ce-și pune piciorul pe platforma carului de curse și se lasă dus de goana celor patru cai.

Toate diminețile au o oră a fericirii. O oră în timpul căreia flutură ușor aripile multicolore ale vestitorului. După anotimp, — uneori o ploaie lungă, posomorită, sosește atîrnată sub pîntecele vîntului; sau o ploaie cenusie, instalată pe toată lîngimea cerului, care rotunjește pîmîntul, crengile goale și chiar pietrele poroase ale fîntinilor; ori este soarele strălucitor, pasnic și înorțit, care în notirea brațului unui semănător nevăzută înșămîntează pîmîntul cu mulțime de păsări ce fac să pîrte frunzișul pomilor; sau este chiar vîntul. Ea aceasta e toată binecuvîntarea zilei. Ea e începutul a tot ceea ce e fîgăduit, a tot ceea ce va fi păstrat, a tot ceea ce rămîne ascuns în tainița cerului nelîntinat, pe unde astăzi soarele n-a pătruns încă.

Este ceasul muncii cîmpului. Este clipa în care hîrlețul bine ascuțit se învîrtește în aer și cîntă, este ora în care pîmîntul e bun de lucrat după pofta inimii, în care soarea bine întinsă alarăgă dreaptă de-a lungul semănăturilor încolțite, acolo unde vom răsădi salatele și prazul, ceapa și pătlăgele vine. Vom fi îngăduitori cu micul scarabeu de aur care se istovește printre tufe de fragi ca să ajungă la o floare albă. Vom privi albina abia trezită, grea încă de rouă, care vine să se dichisească pe mugurul roz al viței de vie. Nu vom sfîșia dantelela pîlănjenu-lui și vom privi cîrția fără să scoatem o vorbă, fără să mișcăm hîrlețul, fără dorința de a ucide; vom privi chiar înțepătorii tristețea întințată a acestui mic animal orb, imbiănt, care respiră cuprins de fericire în fluturările multicolore ale ceasului dimineții. Ne vom duce apoi să fumăm sub un copac și să ascultăm turmele ieșite să se uite la căruțele trase la marginea potecilor pline de praf; vom aștepta o clipă, apoi, dintr-o dată, vom auzi viața tumultuoasă a vâlor și a pașistilor în care soarele abia a pătruns.

GEORGE COANDĂ

Rădăcini

Și cred în dulcea speranță a României și în rîrle mă străbat cu peșii de alabastru, peșii cîntători și grin din marele Bărăgaa înși ample gura ca stelele baabei în care se trezesc așele și duhal celor care au fost.
Și bat în pieptul cîmpilor copite de zimbri.
E un inec în pîmînt pînă ce sub fire de rod mă ascund și o apă fecundă și mă risipesc sub toate rădăcinile Patriei.

Într-o mișcare

Spații inundate de dulce lumină, născută din izvoarele unde se limpezesc născătoare semănăturile.
Spații prin care lumina curge pură claritate oferindu-se calmă în viine, în dor, în toate bucuriile libere care ne inundă cu miere fîrberite de speranță.
Și zeii febrili ai zilelor, clipele se coc în spuză înaltă a uneltelor înțelepte și ne adună într-o mișcare deposedîndu-ne de inutilele gesturi, restitindu-ni-le curate în Altmînteri.

În românește de NELI ARSENESCU

(Urmare din pag. 1)

gii de veacuri neînțoarse”; „Dă drumu-n tine vremii, zăgăzurile-s sparte: / Tirziu nu-i niciodată și totu-i prea curînd”; „Gropar al vremii care-ntr-o piere / Și, fenix, din ea însăși se re-năște iar, mereu, / Am adunat în mine ca-ntr-un mauoleu / Un vast norod de clipe efemere”. Această acumulare grandioasă determină în subiectul sensibil o confuzie repetată în aprecierea temporală: „Timpul în zigzag / Și-o ia-năline singur, în urmă își rămîne, / Așa că ieri e mine / Și clipele se-ncurcă desprinde din șirag”; „Tuga clipeilor e-atîr de mare / Încît se-apropie de nemîșcare, / Tu simți cum inima de timp se-ndoale / Ca o-nărcată creangă după ploaie.” Altele dezorientarea temporală devine o „senină voluptate... / A timpului scăpat din spațiu” („Aproprierii”). O poezie a celui mai pur abstract-

GEORGE COANDĂ

Rădăcini

Și cred în dulcea speranță a României și în rîrle mă străbat cu peșii de alabastru, peșii cîntători și grin din marele Bărăgaa înși ample gura ca stelele baabei în care se trezesc așele și duhal celor care au fost.
Și bat în pieptul cîmpilor copite de zimbri.
E un inec în pîmînt pînă ce sub fire de rod mă ascund și o apă fecundă și mă risipesc sub toate rădăcinile Patriei.

Într-o mișcare

Spații inundate de dulce lumină, născută din izvoarele unde se limpezesc născătoare semănăturile.
Spații prin care lumina curge pură claritate oferindu-se calmă în viine, în dor, în toate bucuriile libere care ne inundă cu miere fîrberite de speranță.
Și zeii febrili ai zilelor, clipele se coc în spuză înaltă a uneltelor înțelepte și ne adună într-o mișcare deposedîndu-ne de inutilele gesturi, restitindu-ni-le curate în Altmînteri.

În românește de NELI ARSENESCU

(Urmare din pag. 1)

șiuni sensibilizate este cunoscuta „Întimplare în desert”. Aici pe sub un straniu arc de triumf din pustiu „Timpul trece, încet, și fără scop”, un Semn de întrebare îl mișcă „c-un ghionț / Împingea Timpul lelevoș și tonț”, trîndu-i după el, în cîmpie. E o alegorie misterioasă ale cărei sensuri nu se oferă cu comoditate (cum s-a remarcat în asemenea poeme — vizuini ale lui Al. Philippide echivocul simbolurilor are rost artistic: „În loc de-a explica, poetul deschide pe negîndite o perspectivă imensă, înecînd în îndoială și neliniște sensul logic”, spune N. Manolescu).

Poezie și Timp, doi termeni fundamentali, în strînsă relație în gîndirea lui Philippide. El vede în poezie o sansă de permanență: „M-atin de tine, Poezie, / Ca un copil de poala mumi, / Să trec cu tine puntea humii / Spre insula de veșnicie / La capătul de din-

O bună parte a criticii franceze de azi pune un mare preț pe metodă. A avea talent, personalitate, vocație în critică înseamnă a stăpîni o metodă. Ideea mai generală e că, în literatură ca și în critică, nu autorul contează ci textul. Cîntim, deci, nu un autor, ci un text, textul spunînd totul: și ceea ce a voit să exprime autorul și, mai ales, ceea ce ascunde, disimulează, el, însă noțiunea de metodă e înțeleasă în chip diferit și cine crede că noua critică e, din acest punct de vedere, o mișcare unitară, convergentă ignoră deosebirile radicale dintre metode. Singurul lor element comun — în afară de prețuirea dată textului — e oroarea de metodele vechi de analiză literară, lansamentul în primul rînd. Foarte decis în privința metodei e, de pildă, Jean-Paul Weber (Geneze de l'oeuvre poétique, Domains thématiques — Gallimard, de exemplu) pentru care actul creației literare nu prezintă nici un secret. Condiția este de a recunoaște importanța pe care o are în opera înconștientul (debarasată de miturile sexuale și de arhetipuri), de a admite, în fine, că simbolul — conceput ca un analog nedeterminat — poate să reprezinte o realitate veche, încărcată de obsesii. Metodă optimă pentru a dovedi toate acestea este analiza tematică sau, precizare importantă, monotematistă. Monotematismul — ne avertizează autorul — contrastează radical cu politematismul lui Bachelard și, totodată, cu psihocritica lui Charles Mauron („La psychanalyse vieillotte de Ch. Mauron”). Critica monotematistă e, pe scurt, o metodă sigură, obiectivă, o știință capabilă de progres. Ea respinge interpretarea psihanalitică (insuficientă în domeniul estetic) deși acceptă — s-a văzut — prezența inconștientului în opera de artă și însemnătatea copilăriei în formarea tendințelor adulte. Noțiunea de traumatism intră și în atenția acestei metode, cu unii scop însă de a desemna o obsesie privilegiată, devenită în opera de artă, printr-un proces de modulatie — tema dominantă. Am ajuns la cuvîntul-cheie: tema unică, prin temă înțelegînd (parafrazînd pe Jean-Paul Weber) o experiență capitală sau o serie de experiențe analogice ce lasă urme adînci, în cămîntul copilăriei, în inconștientul și memoria viitorului artist. Vîrsta copilăriei e, deci, hotărîtoare: acum apar obsesiile (temele) fundamentale; experiențele ulterioare, formația intelectuală, cultura nu schimbă nimic, modelează doar obsesia, tema inițială. Măi mult, arta nu-i, în esență, decît reamînțirea copilăriei. Jean-Paul Weber explică această noțiune — ce e pus în mare dificultate pe mulți — fără nici o umbră de ezitare. Plăcere estetică? — amintirea bucuriilor reșimțite de copil în timp ce descoperea lumea, universurile senzoriale, emoționale etc. Pictura? Dominantele acestei arte sint acelea ce colorează universul vizual al copilului care descoperă, progresiv și inconștient, profunzimea și perspectiva. Dar poezia? Poezia nu poate fi, se înțelege, decît imitația altui moment din viața copilului: învășarea cuvîntului, luarea în stăpînire a universului verbal. Rîm, rîmă, vers — ecouri ale unui proces adînc: inițierea în cuvînt, tentativa de a comunica. O explicație similară dă Jean-Paul Weber, evident, artă, pentru că, spunînd că arde e amînteste de copilărie, nu spunem încă nimic, nici despre artă, nici despre copilărie. Psihanaliștii sint la acest punct mai dogmatici dar mai corecți. Teoria pe care se sprijină definește personalitatea artistului ca un sistem de complexe, traume, deturnări, sublimări psihice cu prelungiri în opera de artă. Acest determinism sever nu convinge pe criticul tematist (evident, nici pe noi) deși, voit sau nu, metoda pe care o propune îmbrățișează determinări și mai severe. Ce dezamăgește aici e tocmai subestimarea factorului intelectual. Jean-Paul Weber e de părere că intelectual n-are nici un rol în creație și că, în genere, scriitorii nu sint făcuți pentru idei („Ne craignons pas de dire

que l'écrivain n'est pas fait (...) pour avoir des „idées”). Chiar și atunci cînd se întîmplă să aibă (lucru, se pare, inevitabil), ele nu împiedică mecanismul tiranic al obsesiei privilegiate.
În orice scriitor descoperim, așadar, o temă unică, temă inițială, Jean-Paul Weber citează, în cazul lui Poe, tema orologului, la Vigny, tema esențială e tot orologul, opera lui Verlaine pivotează în jurul noțiunii de Statuete, devenită și Fantomă. Valéry e ca și Nerval bitematic (o temă fundamentală: Cygne și alta secundară: Sein). La autorul Himelelor focul și visul sint cuvîntele-cheie, miturile, obsesiile, pe scurt: temele dominante. Criticul face (în Domenii tematice) o demontare fastidioasă înregîtrînd toate noțiunile din familia jocului. Demonstrația e posibilă însă ea nu spune nimic despre esența unui poem. Trecut prin focul analizei tematiste, celebrul sonet El Deschidădo pare scheletul unei corăbii arse. Mai convîngător este comentariul în cazul lui Poe, unde și alții (Georges Poulet, de pildă, în Metamorfazele cerului) sau descrieră o obsesie a orologului, ca imagine a teroarei de moarte și a unui timp uman specific. Deosebirea e că în timp ce Poulet ajunge, pornind de la o noțiune, la miturile fundamentale ale spiritului, Jean-Paul Weber, nu lipsit de inteligență și perspicacitate critică, însă robit cu totul de metoda lui, menține analiza la suprafața textului, fără a coborî (și aceasta era, în fond, lucrul cel mai important) în subtextul operei, acolo unde critica estetică nu ajunge. Descoperirile la acest nivel al discursului unei opere nu teau interesa în cel mai înalt grad. Adevărata critică nouă deschide la acest capitol perspective uluitoare. Intr-un roman nu-i vorba numai de personaje, idei, intrigă, tehnică romanescă, dar și de obiecte, figuri, un limbaj, pe scurt, sub limbaj, cuvinte sub cuvinte (cum spune, recent, Jean Starobinski). Nimic, așadar, nu-i întîmplător într-o operă. Prezența unui element (apă, pîmînt, ceață etc) sau a unei figuri (cercul) poate să aibă o dimensiune ascunsă a spiritului. Cîntecul, de pildă, o demonstrație seducătoare în cazul lui Mallarmé ară-tînd rolul important pe care îl are în opera lui ceața. Opera se poate citi, așadar, și din acest unghi.

Revenind la critica monotematistă, (să ne pierdem din vedere importanța pe care o acordă biografiei. Nu însă oricîrei biografii. Deosebirea de studii biografice de tip lansonian e, avertizează autorul, capitală: critica tematică încearcă să citească și biografia și opera la lumina unei teme ascunse în culele copilăriei, în timp ce critica mai teche, colecționînd evenimentele vieții adulate, nu ajunge să înțeleagă nici opera, nici viața unui scriitor. I s-a replicat lui Jean-Paul Weber și altora că, alegînd dintr-o biografie un singur moment, detaliu, ignoră altele de-o însemnătate cel puțin egală. Metoda nu-i, în concluzie, științifică, obiectivă, ignoră sensul general al unei biografii, coerența unui destin, în fine, spiritul din spatele faptelor. Pînă în aceste termeni, discuția e fără sfîrșit. Criticul tematist pretinde că a ales, dintr-o biografie, momentul-cheie revelator, acela care luminează opera de mai tîrziu; însă, au dreptate, totuși, adversarii — procedeu ascunde un oarecare procent de arbitrar, subiectivitate. De o știință riguroasă, precisă, indiscutabilă — cum pretinde Jean-Paul Weber — nu poate fi, în nici un caz, vorba. Neîncrederea față de metoda monotematistă vine tocmai din faptul că nu admite un relativism al lucrurilor, o posibilă subiectivitate în analiza critică. Autorul are, în acest privință, convingeri de fier și viziuni totalitare. El gîndește la o enciclopedie tematică, operă unică în care toate operele să fie tematizate, clasate, puse în categorii. Visul merge mai departe: nu numai operele, curentele artistice, dar și datele istoriei universale trebuie trecute prin acest formidabil ordinator tematist, supravegheat de o uzină de cercetători devotați, entuziaști...
Încerc, aplicîndu-i metoda, să descriez care este obsesia privilegiată, tema criticii lui Jean-Paul Weber. Cum nu-i cunosc biografia copilăriei, mă limitez la opera. Obsesia lui dominantă e și chiar obsesia temei, tema cărților lui e obsesia metodei. Obsesia unei obsesii, tema unei teme. Criticul tematist intră într-o inevitabilă contradicție cu metoda pe care o cultivă: dacă e adevărat că nu acționăm decît sub impulsul unei obsesii inițiale, dacă — în fine — nu facem decît să modelăm tema noastră fundamentală, atunci nici criticul nu scapă acestei determinări; căuțind temele altora, el își caută, în fapt, tema, obsesia lui unică. Mai poate fi vorba, în acest caz, de o metodă absolut științifică, obiectivă, precisă ca un mecanism electronic? Monotematismul este pîndit de un subtil sofism.
...De unde se poate deduce că metoda nu e totul în critică.

Visuri în vuietul vremii

culo al lumii”. Aici visul permanenței este încă individual (justificînd, parțial, „gheara setei de glorie”), poetul nu dorește să se înscrie „alături de toți morții lumii”. În „Ausonius”, un alt gînd ia locul dorului de veșnicie, poetul găsește o soluție paradoxală de permanență: slujirea efemerului ca drum spre etern. Astfel — cităm din alt poem, „Crez” — calea e indicată deslușit: „Mă-nalț în efemer ca să durez!” Astfel — revenim la „Ausonius” — „Cu-un fir pe care-l trag din stele / Poetii leagă vremile-n trele!”
Poezia lui Al. Philippide este destinată, credem, unei posterități exemplare. Visurile sale în vuietul vremii vor înfrîza generos sub multe pleoape. O spunem cu bucuria rară de a fi contemporanii unuia din poeții de excepție ai literaturii române.

Eugen SIMION

elogiu limbii române

„Omni este de o personalitate frapantă, erou plin pentru un roman posibil prin arta de a stăpâni aristocratic, de a folosi și, totuși, de a trăi frater în lumea turbulenta a literelor.”

G. CALINESCU

— Când v-am văzut prima dată am avut aceeași impresie. Iertăți-mă că vă fac o mătură atât de directă. Eram student în anul I al Facultății de filologie din București și exact așa vă așteptam toți studenții — „erou plin pentru un roman posibil”. Nu citisem pe atunci „Istoria literaturii române” dar prezenta dumneavoastră în Universitate era un miraj. Ca și prezenta lui Călinescu și a lui Tudor Vianu. „Maril profesori” — lată un motiv serios să dai examen la literă.

— Exagerați.

— Și iată un motiv serios să te feliți că ai izbucnit să intri la literă. În ce mă privește, n-am să uit niciodată dimineața aceea de primăvară când ai pătruns pentru prima oară în amfiteatru „Odobescu” îmbrăcat într-un costum de culoare deschisă și cu o floare în buzunar. Și n-am să uit nici dimineața următoare, cărora dacă nu le mai știu culoarea și timpul este pentru că toată culoarea și timpul depindeau de cursul de istoria limbii. Oricât s-ar părea de ciudat.

— De ce ciudat?

— Ciudat pentru că nu era literatură, ci limbă: Istoria limbii române în secolul XVI. Recunoașteți că simplul enunț al acestor cuvinte nu anunță nimic palpant.

— Nu știți nimic, e o mare aventură.

— Este. Mai târziu am aflat. Toți am aflat. În dimineața aceea de primăvară mai întâi ai deschis o fereastră — „să fie soare și aer” — iar ce-a urmat după aceea a fost o demonstrație halucinantă pe tema: Înțelegere, interpretare, devotament. Îngăduiți-mi tonul acesta patetic, dar n-am crezut niciodată că mai-mult-ca-perfectul în secolul XVI este o problemă de viață și moarte, și că fonemul este o temă de studiu care cere din capul locului o perioadă de muncă de circa 50 de ani.

— Am lucrat 40 de ani la Istoria limbii.

— Că e vorba de pasiune e foarte limpede, ce nu e limpede este ce se ascunde în spatele ei. „O viață pentru un fonem” este destul de greu de crezut pentru-un laic.

— Dumneata nu ești laic. Te prezentă bine la examene.

— Vă mulțumesc pentru această măgulitoare aducere-aminte, dar în clipa de față în foarte mult să fiu laică. Țin să vorbesc mai puțin, să întreb foarte scurt și dumneavoastră să spuneți.

— Ce să spun?

— Ce-l poate spune un inițiat unul laic. Cum poate convinge specialistul un amator. Convingeți-mă a doua oară la religia limbii române în numele publicului cititor.

— Limba română este foarte frumoasă. Limba română trebuie studiată și înțeleasă, trebuie apărată și demonstrată. Limba română are un farmec aparte, iar strădania de a-i demonstra adevărul este un lucru desăvârșit.

— Dumneavoastră l-ați demonstrat adevărul?

— Eu am muncit 40 de ani. Am scos carte după carte.

— A demonstra adevărul înseamnă a-l restabili?

— Da.

— Dumneavoastră ce-ați restabilit?

— Eu l-am citit pe Hașdeu în liceu și asta mi-a dat ghes. L-am citit cu mare nesăd. „Cuvinte din bătrâni” reprezintă o bază, este un punct în care te oprești și te-întrebi. Eu m-am întregat. Imi dădea seama că sint probleme de limbă care nu sunt bine tratate, de exemplu interpretarea scrisului din secolul XVI.

— Acesta a fost punctul de pornire pentru „Istoria limbii române”?

— Da. Dar marea problemă era că trebuia să știu unde merg. Să am o vedere cuprinzătoare asupra arhitecturii întregii cărți. Cum se îmbină bucițele ca să facă un ansamblu.

— Imi permițeați să scriu că a fost prima lucrare sintetică în domeniul limbii la noi?

— Da. Cred că am creat ceva nou: studiul asupra cuvintului, asupra schimbărilor fonetice, asupra silabei. Dar asta a strânit un mare scandal.

— Silaba? Silaba strânse scandalul?

— Da. Am lăsat într-o teorie contrarie. „Silaba se explică prin prezența aerului” spuneam eu.

— Și precizatul?

— „Silaba este numai vibrațiune laringeană” spunea el.

— Ați avut argumente convingătoare?

— L-am întregat: ce te faci cu glasul spoițit?

— Demonstrarea adevărului trebuie să fie un lucru desăvârșit.

— Este. În asta constă și frumusețea muncii de cercetare, această frumusețe lăuntrică și care scapă ochiului neobișnuit. Frumusețea de a căuta adevărul și de a-l demonstra. Sunt zeci de probleme care nu au fost rezolvate. E nevoie de mare disciplină și de rigoare dar rezultatele pe care le dobândiți te răsplătesc pe deplin.

— G. Călinescu scrie despre dumneavoastră: „Dedicându-se lingvistice, este după Densușianu, unul din marii noștri filologi și singurul cu acțiune sintetică, ținând în o cârmă grabnică lichidare a Istoriei limbii române din care a efectuat o bună parte pe principii noi și cu o mare claritate”. Aveți ceva împotriva faptului că în textul de față să mă mai folosesc și cu alte prilejuri de studiu pe care vi l-a dedicat în Istoria Literaturii Române?

— De ce? Îl preferiez mult și mi-a fost prieten bun.

— Și aveți ceva împotriva dorinței mele de a adăuga la caracterizările de mai sus și pe aceea de „întemeietor de școală națională”?

— De ce? Am format o școală. Am avut elevi pe care i-am ales cu grijă. M-am ocupat îndeaproape de ei și astăzi sunt oameni de știință pe picioarele lor. Publică și sunt cunoscuți în țară și peste hotare.

— Credeți că a fi profesor cere o vocație specială?

— Cred că e nevoie de o vocație specială. Este o meserie grea și de mare răspundere. Și cere mare efort. Nu pregătirea lecției este grea ci prezentarea ei, ca să fie mistuită de auditor și să aibă urmări.

— Mai țineți minte urmările lecțiilor de istoria limbii de la Facultatea de filologie, promoția 1980?

— Ce urmări?

— Cel mai bun student al anului au hoțărât să devină lingviști.

— Dar dumneata n-ai devenit lingvist?

— Poate pentru că nu eram printre ei.

— În altă epocă ori cultură, Al. Rosetti ar fi dat recepții literare; în împrejurările noastre el a devenit editor, dirijând înaltă Cultura Națională apoi Fundația pentru literatură și artă, al cărui cefitor sub latura morală este necontestat. Toate darurile pentru această ope-

Interviu cu acad. Al. Rosetti

ră s-au unit în persoana sa: bibliofilia, pasiunea literară, informația artistică, cultura.”

G. CALINESCU

— Mă folosesc de acest citat parțial pentru a vă ruga să-mi vorbiți despre cealaltă preocupare fundamentală a dv.: munca de editor. Tema aceasta ar fi putut constitui un interviu independent. Vă dați seama că din punct de vedere al unei reviste de literatură lucrul acesta este extrem de important. Relația scriitor-editor, cu toate că se află pe calea cea bună este departe de a reprezenta o idilă, așa că din partea aceasta se mai așteaptă încă, se speră „enorm”. Dumneavoastră cum lucrați?

— Lucram simplu. Căutam scriitori tineri și de talent. Acesta era singurul criteriu. Am început cu Ion Barbu, Camil Petrescu, George Călinescu și Mircea Eliade.

cu. Am tras edițiile una după alta. Dar noi nu eram comersanți. Editura nu este o țară-bă. Ne interesa numai calitatea literaturii și din pricina asta am și cizgitat un mare prestigiu în scurt timp.

„Fundația nu urmărea foloase materiale imediate, încit întreaga stăruire editorului mergea spre provocarea de opere de care să fie satisfăcut ideal”.

G. CALINESCU

— Toate operele pe care le-ați publicat v-au satisfăcut „ideal”?

— Da. Cu toate că în munca de editor riscul se presupune și el în mod normal. Toate operele se publică cu risc: și cele bune și cele rele.

— Ați avut vreodată dușmani?

— Am avut prieteni buni.

— Nu se poate spune că n-ați avut și noroc.

— Norocul era de partea lor. Erau foarte talentați cu toate că la data aceea erau încă necunoscuți. Pe urmă au urmat Perpessicius și M. Sebastian. Asta la Cultura Națională.

Pe urmă, la Fundații, am vrut să fac ce nu exista încă — ediții critice de autori români. Am început cu Caragiale — trei volume în ediție critică de Zarișopol. Apoi B. P. Hașdeu — două volume, Eliade Rădulescu — două volume, Bălcescu — două volume și, ca incunabula, ediția mare „Eminescu” a lui Perpessicius. La Fundații primul redactor șef a fost Zarișopol, apoi Camil Petrescu.

— Ce vîrstă aveți?

— Vreo 35 de ani.

— Lucrați singur?

— La „Cultura Națională” absolut singur. Dincolo cum ț-am spus: cu Zarișopol, Camil și Perpessicius. Mai târziu a venit și Păstorel Teodoreanu.

— Și cum lucrați de fapt? Vreoa să spun: concret?

— Pe unii scriitori îi căutam noi, despre alții aflam, alții veneau singuri: se aflase despre editură de la. Scriitorii tineri veneau cu mostre, un capitol, două, se vedea cine are talent. Pe Camil Petrescu l-am cunoscut de pildă de la Z. Răcăciuni. Eu îi citisem doar două articole care imi făcuseră o impresie puternică. Pe urmă vine la mine un mîștel cu ochii ăia frumoși și vîi, m-a fermecat.

— Nu vreți să publicați? I-am întregat.

— Ba da. Am o novelă: „Fata cu ochi verzi de la Valcan”. Din asta a ieșit pe urmă romanul „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”. L-a scris în spălturi, în corectură, așa lucra. Din douăzeci de spălturi adăugate în stînga și-n dreapta au ieșit vreo trei sute de pagini de roman.

— S-a vîndut bine?

— Camil s-a vîndut într-o săptămînă, 3000 de exemplare. Am tras imediat ediția a II-a la fel Călinescu — Viața lui Mihai Eminescu.

— Din motive de „suportînd cu delicateță cele mai omenești insistențe” sau din motive de „stabilind o punte prudentă între adversarii literari”?

— Fără motive.

— Adică cum?

— Am vocația prieteniei.

— Și ea rezistă și cînd e vorba de un caracter disonținut? Cu Ion Barbu, de pildă, ați fost prieten bun?

— Cu Ion Barbu ne-am cunoscut de copii. Am trecut împreună un examen de școală primară la Cimpulung. Ne-am regăsit mai târziu ca studenți. Am fost foarte legat de el. Era bănuitor și violent, dar încîntător. Adevărat, avea un caracter dificil, nu ne vedeam cu lumile, dar asta nu însemna că nu suntem prieteni.

— Și cu Camil Petrescu?

— Și de Camil am fost foarte legat. Nu trecea săptămînă să nu-l văd de două-trei ori. Era fantezist, neașteptat, supdrăcios.

— Și Călinescu?

— Călinescu avea toanele lui. Cîteodată nu ne vedeam cu lumile, nu odată le-a spus altora că eu îl lucrez. Ha, ha. Unde? Cum?

— Și ce discutați?

— Literatură, ce să discutăm. Principii ale literaturii. Vorbeam despre scriitorii străini, despre ce lucram noi, numai Călinescu nu vorbea niciodată despre ce lucrează, ținea mare secret. Dacă îl întregam, schimba vorba. Iar Barbu nu mai scria.

— Nu mai scria?

— Nu. Ajunsesse la limită. A avut marea șansă să și-o cunoască la timp.

— Și despre alte probleme nu discutați?

— Care probleme?

— Nu știu, probleme de viață, de viață particulară, dacă vreți. Prietenia nu implică și mărturisire de sentimente?

— Prietenia implică discreție. Și înțelegere. Oamenii sunt ciudați, trebuie să le ieși mult, dar asta nu înseamnă că trebuie să te confesezi. Sentimentele intime nu trebuie arătate.

E o cuvîntă a omului să-și păstreze durerea pentru el. Oricum, durerea nu poate fi trecută asupra altcuiva: un zîmbet, o mîngiere, asta e tot ce primești. Durerea trebuie suportată de unul singur. Adevărat, „suferința durează un moment foarte lung” dar asta mă privește pe mine.

— Tăria aceasta de caracter face parte din succesul activității dv profesionale?

— Nu înțeleg.

— Cum ați reușit să duceți atât de bine la capăt activitatea dumneavoastră de cercetare și pe aceea de editor și pe aceea de profesor universitar și pe aceea de scriitor?

— Activitățile acestea nu se contrazic și nici nu se concurează. Ele coexistă. Gîndurile funcționează după un sistem de benzi paralele. Am un gînd permanent: iubesc o persoană. Deduc sub alt gînd merge înainte: silaba.

— Gîndul despre lingvistica matematică mai funcționează?

— Ce-ți veni?

— Nu știu. Despre asta am uitat să vorbim. Dumneavoastră nu vă este frică de matematică?

— Frică? De ce?

— Pentru că matematică înseamnă, de pildă, formulă, și cînd formula învîrte o roată e bine dar cînd formula taie copacul e rău. Credeți că formulele o să înlocuiască tot?

— Lingvistica n-au înlocuit-o și nici n-au cuprins-o integral. Dar lingvistica este logică și poate și trebuie să se folosească de matematică. Matematica nu este amenințare este numai un mijloc de cercetare. Matematica nu înlocuiește nimic. Ea ajută. În ceea ce privește dicționarele, de pildă, a ajutat. Dar traducerea automată a dat faliment. Se pot traduce numai cărți tehnice. Marea piedică este sensul. Mașina nu poate

alege între mai multe sensuri tocmai pe cel potrivit.

— Trăiască sensul, atunci. Înseamnă că limba mai este un mijloc de comunicare, nu? Sau să ne pregătim a ne înțelege din ochi?

— În unele privințe n-ar fi rău, dar limba este încă foarte puternică. Limba mai este încă plină de sens.

— Și de unde își trage limba sensul său?

— Din izvoare psihice. Și din izvoare sociologice. Și să nu treci cu vederea izvoarele de sensibilitate. Limba n-are numai sens, are și parte afectivă. Afectele regenerează limba.

— Mai țineți minte excursiile pe care le organizați pentru membrii cercului de lingvistică de la Facultatea de filologie?

— Da.

— Erau excursii afective?

— Nu știu.

— Eu știu. Erau excursii afective. Pentru că ne duceți în locurile cele mai frumoase din țară, ne ofereați ospățurile cele mai bune din lume și ne vorbeați despre lucrurile cele mai rare de pe pămînt. Și noi nu eram decît studenți. Și știți de ce mai erau afective? Pentru că ori de cîte ori ne întîlnim și ne aducem aminte ne dăm seama, de-odată, că vorbim într-un limbaj regenerat.

— Am iubit dintotdeauna natura.

— Da. Și natura pe dumneavoastră, din plin.

O ZI DE LUCRU A ACAD. PROFESOR, SCRITORUL AL. ROSETTI

8 — Mă trezesc. Merg sus să lucrez lingvistică. Și cînd am mină scriu cîte un articol.

13 — Cobor.

13.30 — Central de fonetică.

15 — Acasă.

15-16 Citesc literatură sau reviste de specialitate.

18-20 Lucrez lingvistică, sus.

20-22 — Citesc jos, literatură.

— Ce citiți?

— Citesc tot.

— Și tineri?

— Da. De la toți găsesc cîte ceva.

— Rețineți vreun nume?

— M-a interesat un băiat: Alexandru George. Cu „Marele Alfa”. Este cel mai bun studiu despre Argezei care s-a scris. Am să-l chem să-l cunosc. Imi place cînd lucrurile merg mai departe decît le-am dus noi.

G. CALINESCU:

„Al. Rosetti reprezintă una dintre cele mai interesante figuri ale vieții noastre literare. Influența sa este profundă și va fi recunoscută cu semnătate mai târziu.”

Sânziana POP

O viață pentru un fonem

— Trăiască sensul, atunci. Înseamnă că limba mai este un mijloc de comunicare, nu? Sau să ne pregătim a ne înțelege din ochi?

— În unele privințe n-ar fi rău, dar limba este încă foarte puternică. Limba mai este încă plină de sens.

— Și de unde își trage limba sensul său?

— Din izvoare psihice. Și din izvoare sociologice. Și să nu treci cu vederea izvoarele de sensibilitate. Limba n-are numai sens, are și parte afectivă. Afectele regenerează limba.

— Mai țineți minte excursiile pe care le organizați pentru membrii cercului de lingvistică de la Facultatea de filologie?

— Da.

— Erau excursii afective?

— Nu știu.

— Eu știu. Erau excursii afective. Pentru că ne duceți în locurile cele mai frumoase din țară, ne ofereați ospățurile cele mai bune din lume și ne vorbeați despre lucrurile cele mai rare de pe pămînt. Și noi nu eram decît studenți. Și știți de ce mai erau afective? Pentru că ori de cîte ori ne întîlnim și ne aducem aminte ne dăm seama, de-odată, că vorbim într-un limbaj regenerat.

— Am iubit dintotdeauna natura.

— Da. Și natura pe dumneavoastră, din plin.

O ZI DE LUCRU A ACAD. PROFESOR, SCRITORUL AL. ROSETTI

8 — Mă trezesc. Merg sus să lucrez lingvistică. Și cînd am mină scriu cîte un articol.

13 — Cobor.

13.30 — Central de fonetică.

15 — Acasă.

15-16 Citesc literatură sau reviste de specialitate.

18-20 Lucrez lingvistică, sus.

20-22 — Citesc jos, literatură.

— Ce citiți?

— Citesc tot.

— Și tineri?

— Da. De la toți găsesc cîte ceva.

— Rețineți vreun nume?

— M-a interesat un băiat: Alexandru George. Cu „Marele Alfa”. Este cel mai bun studiu despre Argezei care s-a scris. Am să-l chem să-l cunosc. Imi place cînd lucrurile merg mai departe decît le-am dus noi.

G. CALINESCU:

„Al. Rosetti reprezintă una dintre cele mai interesante figuri ale vieții noastre literare. Influența sa este profundă și va fi recunoscută cu semnătate mai târziu.”

Sânziana POP

NICOLAE MOTOC

această parabolă s-a fost ivit din și pentru surusul melancolic, de nelăcredere, al doamnei M.

I. O CETATE DE VALURI ridicată pe valuri: ziduri din umbre lungi sau trupuri albastre și goale, imbrățișate, de bărbați și femei — și la singura poartă, deschisă, strălucind, rupt, sigiliu roșu al unui Nume străvechi — ziduri care curg și se înalță mereu și umbrele trupuri cad și printru ele și noi gata de fugă, dar ne scaldă la vreme o muzică și dintr-odată ne regăsim în tristele goluri din ziduri...

II. FUGA NE ÎNGHEAȚĂ în trupuri ca un parfum, o fugă tăcută, a somnului, neprefăcută — și alunecăm într-un spațiu orb, fără margini de valuri, unde fiecare cristal de nisip adăpostește o cetate ascunsă, a nesfirșirii; acolo, desfăcîți de spaima de-a fi trupuri de apă, plutim ca niște nînsori nevăzute chiar dacă în noi și dincolo de noi rămînem aceleași trupuri din ziduri, în mișcare, de valuri

III. ACOLO, INTR-O LUMINĂ de ceață invinsă umbrele buzelor — păsări în zbor — mai ating mute acele contururi care nu se trădează decît pe sine; acolo, un spațiu în afara fragilei întoarceri; acolo, neîntrerupt de valuri

O cetate de valuri

să ne fie fuga — ele trecind mai departe, furioase peste părăsitele noastre tipare de trupuri

IV. FIECARE BOB DE SIFID — o cetate a nesfirșirii; o cetate a nesfirșirii; și unde-i altă rălăcîre cine să coboare fără iubire? Și ce este acolo, în trecerea dintr-un cristal în altul, dacă nu tot un zid, un șir fără capăt de ziduri? și ele se înalță din nimic și alte valuri măsoară al timp, al iubirii închise în sîne...

V. O, DACĂ IUBIREA AR FI ca interiorul unei picături albastre de rouă, atunci mi-ar place acolo să ne fie fuga de muzica valurilor ziditoare; dar Ea, în umbra faptelor, este mai curînd o lacrimă a diavolului care sapă în noi pînă ne lasă fără noi — carapace de scoici deschise în soare...

VI. UNDE RĂTĂCIREA PIETRELOR neaduse de valuri, nerănite de ochi străin, nepătate de buze străine, țimezi virginități la care visătoare căderi de nevăzute pulberi se închină? cîne le-a împins în lumina Cefății cu acoperișuri de șerpi și piol de otravă? fuga nu le întrec spaima de-a-și dezveli o machie abia îngropată-n nisipuri

VII. UNDE FUGA DE IUBIRE, cînd umbre purtate de valuri ne devin trupurile prin iubire? și unde fuga de muzica pură care ne zidește? în afara Ei iată colinele: pulberi de schelete în ruina neubirilor; și unde fuga în interiorul cuvintelor cînd și ele sunt gata să ne nască din nou?

VIII. O, ȘIRURI DE URIAȘE, înlănuite cochilii de valuri care se zidește singure spre descurajarea ruinei, în care dințele verde ale morții nici nu visează să se deștepte încă, strălucind ca niște ochi anonimi al iubirii, strălucind de frazele albastre pe care vîntul le spune fericit de veacuri...

IX. CE STATORNICI CLĂDITE pe fugă și singurate; pe senină singurate, cînd valurile cad departe de noi și cînd, trupuri albastre în flăcări, devenim efigii ale soarelui; și mai ales pe fugă, cînd valurile ne răpesc aceste sărmane efigii să ne poarte, străini de noi, în muzica lor fără moarte

pină ne trezim părăsite și tinere trupuri de apă la un zid înalt al iubirii, de Cetate fără moarte...

AL. CERNA RĂDULESCU

Orații

De maică tinărah

Plinge-ți creangă preacurată osinda ce și-a fost dată cînd în noaptea grea de lună te-a junghiat piaza bună, — rana dulce de coșul trunchiului și l-a otrăvit cu alol de frunză rea odrăslit în carnea ta.

Incheneche, maică sfîntă, că s-au spart trei lacăte și s-au fîrnat frîntă, spinu-nfîpt itilia oară să te sîngere și doară, — ca să nu se scuture aripa de flutur nețime și nenoroc, înainte de soroc.

Și te roagă, creanga mea, pentru pruncul fără stea care s-a pornit să crească drept din coasta bărbătească: trupul tău să-i dea merinde cînd flămîndă floare-nținde, să-l adape pe-nțele singele, cînd îi e sete.

Maică mică, pleacă-te, că s-au spart trei lacăte și s-au prins în joc deiele minile de pieze rele, — ură pe furie, de Jos, pin' la sinul dureros, îl sărută și culge rodul ramurii înțreg.

De seceriș

Sapă-n rădăcini fîntină plînsul maicii din țărînă.

Nalt pîru cu jgheabul mic toarnă lacrimile-n spic.

Vine maica să se scalde în cenușa zilei calde.

Și le leagăna pe vatră înfășate-n zmaii și-n piatră,

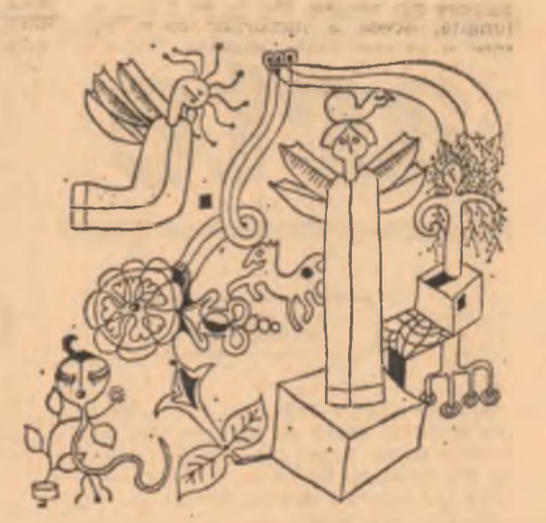
Ca să doarmă-n orice bob cite-un împărat și-un rob.

De plugar

Pădurile coboară la fernet. Cu toată turma frunzelor săine; Un singur bacă mai strigă pe coline. La carpinul răzleț și-ndepărtat.

Pe margini latră cîinii și dau raită, Lăstară-nțoare vara rumegînd. Din naltul bărăganului flămînd, Săbătească năvălește alba haită.

Alege-n soiul sterp tribut destul. Cuprinde și robește stîna-nțregă. Ișvorul minturii se dezleagă. Sub prigonirea somnului sătul.

GEORGE VIRGIL STOENESCU

Un joc de-a marea

Stau romanii vremea s-o măsoare Pe chipul frunții abateau răsîmpuri Din înțelepte amfore-n Olimpuri. Stiau romanii vremea s-o măsoare.

Mai aprigă de timp le era vina. Se limpezau în doruri să existe, În veșnicii de altădată triste. Mai aprigă de timp le era vina.

Un joc divin de-a marea peste vorbe. Slujeau cumpil în umbre de blestem. Să rup-acum umirea lor mă tem — Un joc divin de-a marea peste vorbe.

Lumina umbrei

Și pasărea împuscată mai avu timp să clipească odată pămîntului.

Oh, spaima din ochiul vulturului. În fața mării — amarănică umilire. În pacea arărilor vad și piramidelor. Încercare și întregare!

Și steaua aceea mormînt circular al aripel. Și pustiu al vorbelor?

În repetare dulce așezare de păduri. Și frunza nemernică care îmi rupea. Firea desertului presupus. În vraja Săgetătorilor...

Și vara aceea nespus de frumoasă. Cînd mirele nu voia să mai vină; În talnă pieoapa s-a plecat trufașă. Și a lovit cloșul în noua clipă — Netrebnică țărînă fără spaimă.

Oh, jalea din ochiul vulturului. Cu aripa prefăcută în mină. Și praful rotitor în gușe...

Dar blestemați fie munții. Fără prihană și dor. Și apa închizind fruntea. Toamnei care ne schimbă.

Un bun amic de-al meu, fanatic scriitor de piese de teatru, mi se revolta într-o zi: „De ce, dom-le, un Ibsen, care a scris într-o limbă imposibilă, total necunoscută, a ajuns universal, iar eu nu pot s-ajung, tot din cauza limbii? Cu ce e norvegiana mai universală și mai accesibilă ca româna? Chiar așa! Cum o fi ajuns Ibsen universal? Pe ce bază, pe ce criteriu? Pe cine o fi avut, de la lansarea orbitei marilor valori? Că era un scriitor foarte dotat și original pentru vremea lui, nimic de zis, dar ciți scriitorii de prima mână n-au fost și nu sînt prețuți de prima mână n-au avut norocul lui? De fapt, aici vroiam s-ajung, la noroc. Ibsen a fost un scriitor cu noroc, chiar dacă la începutul carierei, cînd era un biet farmacist și caricaturist și-l copia pe Shakespeare pe rupele, a fost pîndit de ghinion. El a intrat primul faptul că, la vremea respectivă, are nevoie de ceva nou, proaspăt (asta e cuvîntul) în teatru și a venit imediat cu un schepsis, cu o altă modalitate. A venit cu sufletul delicat al femeilor neînțelese, al femeilor cu personalitate, care-și depășesc bărbății și-l lasă-n urmă din toate punctele de vedere. Într-o vreme cînd femeile nici nu visau să aibe drept de vot și nu crîcneau în fața bărbatului, Ibsen le-a sărit în ajutor și a devenit celebru. Pentru prima oară femeia devine personaj principal, și nu numai atât: acțiunea întregă se învîrte în jurul ei, bărbații devin niște figuranți și replicanți. Nora, de pildă, îi umilește pe bărbați într-un hal fără de hal cu inteligența și integritatea ei morală, cu spiritul ei de sacrificiu, ca și Ellida Vangel sau Hedda Gabler, ființe în stare să semene distrugere și spaimă în speta masculină. Gestul lui Ibsen era atunci unul de mare curaj și l-a adus o mare popularitate în rîndul femeilor, care au făcut ce-au făcut și l-au introdus în rîndul clasicii universali. Din cauza asta (nu nă sfîșec să recunoșc) Ibsen nu mi-a fost niciodată simpatic. M-am dus, de pildă, acum cîteva zile, la spectacolul timșorenilor cu „Rața sălbatecă” ferm hotărît să mă răz bun pe el. Tot timpul spectacolului am mirat (cealți spectatori tușeau, sușoteau, scrișiau, crișiau, țîstiau, biriau etc.), nimic nu-mi plăcea. Era clar pentru mine că autorul are ceva cu bărbății și ține cu orice preț să-i zugrăvească în negru, mergînd pînă la schematicul cel mai fătîș. Toți bărbații din piesă sînt niște neisprăviți și niște netrebniți. Unul e bețiv, unul e senil, unul cinic, altul laș. Un tată și soț, un biet fotograf care se chinuie să facă o invenție pentru a scăpa de mizerie, are o nevastă și o fată de paisprezece ani. După cînsprezece ani de menaj, apare cînicul Gregers, care are amabilitatea să-i spună lui Hjalmar că soția lui nu i-a fost credincioasă înainte de, iar că fiica lui s-ar putea să nu fie a lui, mîrșăvie care distruge brusc frumoasa căsnicie. Fotograful încearcă să facă pe demnul, dar n-are re-

surse și se întoarce ca o zdreanță înapoi, hămesit de foame, provocînd în sufletul nevestei un meritat dispreț. Cei doi își dau apoi pe față toată nimicnicia, fără să se gîndească la sărmana adolescentă, care aude totul, se bulversează sufletește, pune mina pe pistol (care se află în bufet, la un loc cu tacîmuri), se duce în podul casei unde se află o altă ființă nevinovată și captivă, o rățușă sălbatecă, și se împușcă. Ceilalți cred că bătrînul senil a împușcat rața, dar se înșală, nu rața era moartă, ci fata. Văzînd nenorocirea, înțeleptul doctor Relling nu găsește altceva de zis decît să facă elogii mincinoși. El e de părere că oamenii simpli nu pot fi fericiți decît dacă trăiesc cu minciuna în ei, filozofie care l-a supărat și pe G. Călinescu. Piesa e moralistă pînă la refuz, autorul atrage insistenț la atenția părinților asupra grijii ce trebuie s-o poarte sufletului copiilor, problemă pe care am ridicat-o și eu în presă, mult mai apăsător. Dar ce-i cu rața, ce vrea să însemne această metaforă ornitologică? N-am înțeles.

Spectacolul e frumos, bine făcut, pasionant la vîzuit, deși regizorul Emil Reus oscilează între realism și stilizare, n-a fost prea botărit. Adică, dacă faci un decor convențional, atunci nu le mai da actorilor să mîncine omletă autentice și nu ne înforca cu strugăte strălucite de rață sălbatecă pe food de vînturi marine, mergi cu stilul pînă la capăt. Actorii joacă foarte bine, și aici e meritul talentului lor și al regizorului care i-a îndemnat. Foarte bine, zic joacă, mai ales Florina Ceret, Ștefan Iordănescu și Alex. Jurăscu, dar strălucit este Mihaela Buta, care pîntrece prin scenă cu ființa ei fragilă și cu glasul ei pur ca un clopoțel și care revază asupra sălii o puternică emoție. Excelentă — acesta e cuvîntul.

Ion BAIEȘU

TELEVIZIUNE

Mă grăbesc să mă țin de cuvînt. Dar înainte de asta mulțumesc cititorilor noștri care s-au și grăbit să expedieze corespondențe ca urmare a articolului din numărul trecut. Așadar:

POPA VALENTIN — Odișoara — Arad. „De profesiune sunt veterinar dar dumneavoastră vă scriu în calitate de părinte. Ați atins într-un articol problema emisiunilor pentru tineret. Spuneți că ar fi cazul să se facă o anchetă printre tineri ca să vadă ce gen de emisiuni le sînt pe plac și dacă emisiunile existente au, ca să mă exprim astfel, „cîlienții lor”. Mă declar din capul locului de acord cu propunerea dumneavoastră. Dacă tovarășii de televiziune ar putea intra prin casele oamenilor ca să vadă ce fel de reacții există față de emisiunile dumneilor ar avea mari surprize. Nu mă refer la surprizele pe care le-ar avea pentru că emisiunile crezute bune ar fi primite de noi ca proaste, ci mă refer la surprizele pe care le-ar avea dacă ar ști într-adevăr că ce gen de emisiuni merg preferențiale tinerilor. Eu însumi am avut astfel de surprize cînd am văzut că băiatului meu în vîrstă de șaisprezece ani în loc să-i placă filmele de aventuri și emisiunile de varietăți, așa cum credeam, sau „Invadatorii”, sau emisiunile cu adresă directă la tineret, îi plac unele emisiuni reușite de reportaj și filmele de desen animat. „De ce nu te uii, mă tă-

arte

Galeriile Orizont își adaugă o sală nouă, la subsol, inaugurată de Dorian Szasz. Deși cunoscută din alte expoziții, noua orientare predilectă, masiv reprezentată la această „personală”, ne surprinde, obligîndu-ne să ne restructurăm sau cel puțin să ne corectăm, să ne îmbogățim imaginea pe care ne-o făcuserăm despre Dorian Szasz. Pictorul se caută pe sine, nu experimentează, rezultatele fiind stabile, consistente, în pinzele artistului, cel de pînă acum, nimic nu ne-ar fi îndreptățit să deducem această perioadă oarecum neașteptată. Spun oarecum neașteptată, pentru că, la o privire mai atentă, vechile căutări și linii de forță întinse și asimetrice, omogenizate, mai limpezite în cristala sintezei. Surpriza inițială persistă însă și ea constituie un indiciu de bun augur. Orice împlinire presupune și noutate.

Se mai întîmplă cu tablourile lui Dorian Szasz și altceva. Ele ne introduc tematic într-o lume foarte precisă, o lume a staționarului, a sportului de echipă, cu numeroși oameni în luptă, marcați fizic de efortul dezîntărit. Fără a pierde din vedere acest aspect, să notăm totuși un fel de inadecvare de ordin superior, fiind să ne revele natura letargică cuprinsă în miezul ființei umane dinotodeuane. În orice activitate, oricît de grațioasă și primăvedere, omeneșul din noi reușește să-și desprindă esența. Nu ne reușește în sport mai mult decît în orice altă manifestare existențială. Pînă la această expresie imediată și în același timp derivind firesc din însăși suprafața ei înepădurătoare, demotă fîșete de spirit. În limitele jocului luat drept reper se însușește un altul, mai mare, mai grav. Emoția, trecută prin inteligență, remane de două ori. Din confruntarea cu locul comun și mai ales din înfrîngerea cu care știe să-și răspundă propriilor ei intenții.

În sîmbetele intense colorate, și pe pete de strălucire, deșenele corpului uman supus celor mai diferite acțiuni, este remarcabil. El se recită ca o esență de la mări mării și deșertului. În reînvierea stărilor strălucite, parcă văzute, cunoscute din manuscrite de taină, din planșele unor de Vlaci. Sau te îmburră cu viziunea unor schije

premergătoare Sixtinei, posibile dacă nu existente, dezgropate din inefabile arheologii ori suave bibliotecii vaticane. Luată în întregul lor, instanțanele lui Dorian Szasz, au o complicitate, o întregire de efect. Artistul pregătește, sub mască anonimă, altceva decît ne oferă deocamdată. Sub liniștea aparentă, strînută cu grijă, clocotesc intenții delirante. Căderea laică, sugerată mozaicat, răsfîrată în tablouri, răsună de primul sunet abia auzit de orgă.

Toată această priveliște oferită de Dorian Szasz, cu oameni și grupuri de oameni, nici foarte strict sportiv dar nici foarte fals-sportiv, incit, nu ne mai gîndim la statură ei exactă, interesîndu-ne materialitatea ei, sensul ei ultim, ne interesează, ne convinge pînă la urmă de cîteva adevăruri. Artistul rămîne el însuși în orice etapă. Mobilurile lui interioare se rafinează, se multiplică, fără a-și trăda esența. Imaginea generală, oricît de îndată, este de o simplitate care, în realitate, este de o latentă a talentului, expunîndu-și propriile nevoi de a exista. Definitiv rămîne pentru Dorian Szasz ilustrarea sentimentelor prin culoare, echivalarea lor tot mai pură, melodicitate a corespondențelor O dimensiune interpusă acum, a mișcării, nu exclude virtuțile cunoscute. Ea dă adevărată cunună demersului pictural. Artă lui Dorian Szasz, prin adăugarea de rigoare, poate fi numită, de azi încolo, „mișcare a sentimentelor colorate” sau, poate și mai bine spus, scîntind o evoluție vitoare, „mișcare a culorilor tînzînd să fixeze un sentiment”.

Alegîndu-și un teren ferm, la îndemîna tuturor, cunoscut și aproape banalizat de experiența vieții moderne, artistul nu ne înșală. Lumea extanților corporale se transformă, privită de la o anumită distanță, în prilej de meditație. Pentru Dorian Szasz ea este o boltă punctată de pete de culoare, pîndind puterice, pe măsura extinderii și recunoașterii emoțiilor noastre în spațiu. Reîntoarcerea la gînd, după această lansare în imprevizibil, înseamnă o mai exersată scrutare a valorilor în care crezi.

Grigore HAGIU

PRETEXTE

Păcăleli de 1 aprilie

Ziua se cuvine trecută cu grijă; vîzuit, auzit și bunul simț, mai ales, în gardă tot timpul! Să tragi pe altul în piept, ca libelula o muscă; dar tu să nu încapi în pieptul nimănui niciodată — morala cea mai rudimentară.

Păcăleala e arma simplă și redutabilă a naturii. Jocul firesc al distimulării ori capcanei întinse în toată sfera biologiei s-ar traduce astfel: cineva care este altceva îți oferă ceva care este altceva, schemă tactică, șiretlic grosier, funcționînd însă cu succes pe toate treptele evoluției.

Ciudat e că ziua atît de străveche și de inocentă a păcăleliilor, moștenită de la o păgînitate sinceră, surzătoare, cunoscină bine legie firii, căde prețutîndu-se spre începutul primăverii, odată cu retrerirea la viață.

Adică, iarna, regnul cel viu a stat, a zăcut liniștit, închinînd un fel de armistițiu general, avînd în vedere aspiriile comune ale anotimpului, și cînd dă colțul terții și soarele își arată din nou puterea, păcăleala, ori lupta, reîncepe. Cine trage o păcăleală bună de înții aprilie, se zice că îi merge bine tot anul.

El a reușit în fine să fie cineva care era altceva și care a zis ceva care era de fapt altceva.

Sînt și unii care se păcălesc singuri. Aici gluma devine tragedie.

AMFION

COMEDIA FRANCEZĂ LA AVIGNON. Anul acesta, Comedia franceză va participa pentru prima dată la festivalul tradițional care se ține în curtea palatului papilor de la Avignon. Se vor juca Oedip rege și Oedip la Colona — revizuite într-un singur spectacol de Jacques Lecoq. Tragedia lui Henric al VIII-lea de Shakespeare, în regia tînarului regizor britanic Terry Hands. Coreografia va fi realizată de Jacques Lecoq. Tragedia modernă, pe muzica de Mikis Theodorakis. „Clou”-ul festivalului îl constituie — la capitolul film — proiectarea operelor integrale a lui Jean Renoir. (Les Nouvelles littéraires).

O SUTĂ DE ANI DE AFISE ÎN LUME. Cererea de afise creștînd, s-a ajuns la o diversitate a temelor și modalităților artistice care întrec varietatea picturii. Voga artelor abstracte — notează un critic plastic în aceeași revistă — pariază și a dus la o anumită uniformizare. Expoziția „O sută de ani de afise în lume” deschisă la „Biblioteca națională” din Paris este un elogiu adus artelor care a revoluționat vizual și spectacolul străzii — artă bazată pe conștientizare, sugestie, simplificare maximă și pe darul de a izbi imaginația și a pune la lucru. O pleiadă ilustrată de pictori, în această sută de ani, ca Toulouse-Lautrec, Utrillo, Valadon,

arte

revista străină

SUCCESUL ASIGURATE se intitulează cronică literară pe care Jean d'Ormesson o semnează la rubrica „Luceafărul” din revista „Les Nouvelles littéraires” (13-19 martie a.e.). Sînt recenzate trei cărți cu succes de public: „Piatra, foaia și foarfecele” de Michel de Saint-Pierre și „Urechile junglei” de Pierre Boule. Prima carte este „inserarea în țesătura unui roman foarte clasic, în lumea actuală, în care personaje sînt victimele unui joc pînă de cruzimi”, afirmarea unuia însemnînd negarea altuia. „A doua carte reprezintă dosarul unei femei, „chintilă de un soț diabolic” și care ucide, fiind apoi achitată. „Totul este dozat astfel, încît să atragă atenția marelui public asupra crizei prezentării, asupra scindării durilor și mizeriei din închisorii”, „Urechile junglei”, carte despre războiul din Vietnam, Jean d'Ormesson o consideră de asemenea un „bestseller” al anului.

MISIUNEA TELEVIZIUNII. „Unchiul Vania”, spectacolul realizat în 1962 de Stelio Lorenzi și redifuzat recent la televiziunea franceză, a avut un mare succes. Același Lorenzi a realizat pentru televiziune „Livada cu vișini” într-o nouă concepție artistică, diferită de aceea a lui Jean-Louis Baulieu, care la Odéon și transmisă mai de mult la T.V. ca teatru jucat. „Am reluat textul integral al lui Tchovov, care în teatru e de obicei prezentat în fragmente”, scrie Shakespeare e lung și tai din Shakespeare? Marile opere trebuie prezentate cu respectul cuvenit. Aceasta este misiunea televiziunii”. (Les N.L.)

CORRESPONDENȚA INEDITĂ A LUI TURGHENIEV. Les „Nouvelles littéraires” recenzează volumul de scrieri inedite ale marelui clasic rus: 112 epistole a dresate, între 1841-1880 prieteni sale, cîntăreata Pauline Viardot, 36 trimișe fetei lui Pauline Claudie; 13 prietenei Ana Trubetșoi, alte treisprezece întregesc această corespondență inedită a celui mai parizian dintre rusi”, după cum scrie Jacques Nantet, autorul recenziei.

FESTIVALUL SUNETULUI. Al paisprezecelea salon de înregistrare și reproducere sonoră s-a deschis la Paris, la Grand Palais. Louis Dandrel, în ziarul Le Monde, ne dă o idee despre acest intern tehnice al sunetului. „Standurile supraîncălzite și corăndopere electronice ne revelează o lume în care comunicăția pare a nu mai avea alt mijloc decît masina...”, „Mitul cavernel — observă ziaristul francez — rămîne o enigmă”.

INTELEGERE ÎNTRE POPOARE, NU PREJUDICI — aceasta este deviza revizii și rectificării prezentărilor deformate pe care manualele școlare le oferă unora copiilor cu privire la alte popoare, acest grup de pedagogi și experți avîndu-și deschisă ofensiva împotriva neadevărurilor, exagerărilor, a șovinismului... Evoluția favorabilă de pînă acum pare să îndreptățască speranța că, datorită conjugării eforturilor internaționale, cel puțin în ce privește manualele școlare, concepția pesimistă a lui Goethe nu-și va mai găsi locul: concepție potrivit căreia popoarele, disprețuindu-se reciproc, nu își vor da seama niciodată că tind spre același țel”. („Demascarea terribililor falsificatori”, extras din revista Prisma).

REVISTA LUNARĂ „AURORA” din Leningrad, organ al Uniunii Scriitorilor din RSFSR și al Filialei leningradene a scriitorilor sovietici publică în numărul de februarie un amplu reportaj al scriitorului Gleb Gorșin — închinat României. Alături de amintiri despre țara noastră, de impresii de călătorie, reportajul acordă un loc central creației lui Zaharia Stancu și îndeosebi romanului său Ce mult te-am iubit.

Radu DUMITRU

arte

MUZICA

A scrie pentru celălalt. Frază tot mai des înțîlnită, frază pe care — fără a mă întreba poate îndejunș — am scris-o și eu, nu de mult. Dar cine este celălalt? E tînar sau bătrîn? Bărbat, femeie sau copilăndru? Cultivat sau nu? Care e situația lui socială și ce preocupări are în meserie și în afara ei? În ce măsură po; eu, compozitor, cunoaște gusturile lui adevărate? Dar dacă gusturile lui nu se potriveșc deloc cu ale mele? Nu cumva compozitorul va trebui să peruceadă la statistici, la un veritabil studiu asupra „pieței”, căutînd să ofere marfă consumabilă de către cel mai mare număr de clienți prezumțivi? Întrebări fără sfîrșit și aparent fără dezlegare pentru că, de fapt, problema nu se pune în acești termeni.

Cînd vorbim despre o artă accesibilă (adică, artă pentru „celălalt”) ne gîndim cîteodată — poate fără să vrem — la ceva de natură comercială, așa cum presupunem despre un bun material că trebuie să se „vîndabil”. De aici o sumă de neînțelegeri și — nu rareori — reproșuri făcute celor care produc marfă „nevandabilă”. Este din nefericire adevărat că uneori, dar (mi se pare) mai rar decît se crede de obicei, înțîlnim în viața artistică fenomene manifeste de maimuțareală. Respectiv — să-i zicem — artist nu are prea multă originalitate, el a studiat sau a prins din zbor niște procedee inventate de alții și — posedat de snobism — se aplică să fie în rînd cu cei mai „avansați” (noțiunea de progres în artă ar trebui odată examinată cu microscopul), sau măcar încearcă să ne facă să credem așa ceva. Nu doresc deloc să acreditez ideea că ar fi rău să te uii la ce fac alții. Dimpotrivă, e bine, și alți traectoriile compozitorilor semnificativi, cit și istoria muzicii în ansamblu, nu s-ar explica fără permanenta prelulare, fără continuă transmitere a procedeelelor și soluțiilor. Există însă un anumit spirit servil în artă (săbom sau academic) și este totdeauna al oamenilor fără personalitate, al celor care, indiferent ce idei ar avea în cap în ce idei ar trimbița, nu vor face nicicînd mare lucru. De ce să ne ocupăm de ei? Artistul autentic nu vrea niciodată să fie „inaccessibil”. Ceea ce spune mai rar este că el nici nu urmărește neapărat să fie „accessibil”. El vrea să fie substanțial, să fie adevărat. Vrea să ofere „celuialt” ce are mai bun în el, pentru că îl socoțeste pe „celălalt” un alter-ego. Artistul autentic gîndește despre „celălalt” tot binele de care e el în stare, și dacă uneori nu izbuteste să-și mulțumească fratele, el rămîne totuși cu conștiința împăcată că cel puțin s-a străduit cît l-au putut puterile. Un acord, un ritm, o intonație intră

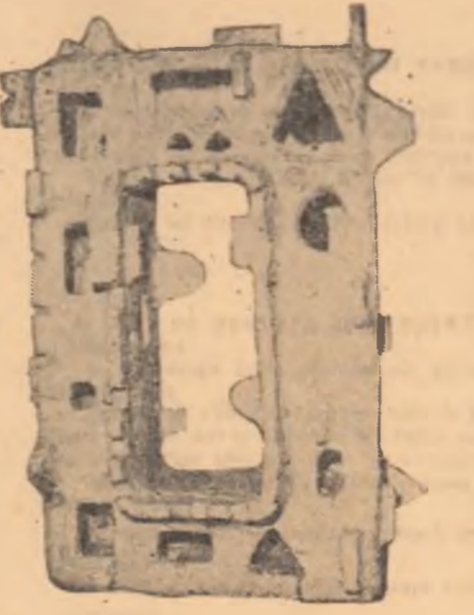
Celălalt...

în lucrare pentru că muzicianul crede despre ele că sînt cele mai potrivite, cele mai frumoase, cele mai expresive și pe acestea ține el să le dăruiască „celuialt”, și nu pentru că vreun studiu preliminar i-ar fi indicat că ascultătorii vor aprecia aceste elemente și nu altele. De altfel, ce valoare științifică ar avea un asemenea studiu? Cum ar putea de fapt ascultătorul să formuleze în chip adecvat pretențiile sale, altfel decît prin alegerea a ceea ce i se oferă? Dar ceea ce i se oferă e deja constituit artisticeste, deja elaborat de compozitor în solitudinea meditațiilor și efortului său.

Nu mai o maximă sinceritate poate asigura în artă substanțialitatea operelor, și — odată cu ea — valoarea și accesibilitatea lor virtuală. Nu vorbirea „pe radical”, deasupra înțelegerii artistului însuși și nici graiul stîlicat pe întesul unor prezumțivi necoști la minte. Dar sinceritatea, acordul cu sine însuși, nu e lucru lesnicios, nu se realizează cît ai bate din palme. Trebuie antrenament temeinic pentru asta și mai trebuie ceva: să existe un „sine însuși”, adică în mîntea artistului să fi început să-și închege contururile un vis frumos, să fi început misterioasa incorporare în material a ideii.

Pascal BENTOU

P.S. O regretabilă eroare de tipar în prima frază a tabletei din numărul trecut: „emisiunile muzical-distractive ale lui Bernstein” în loc de „muzical-educative” cum scrisesem eu.

Posta rubricii

ticule, la emisiunile pentru tineret?” I-am întrebă într-o duminică dimineață cînd am văzut cu cită atenție urmărește o anchetă socială sau așa ceva. „Care emisiuni pentru tineret?” mi-a răspuns și mi-am dat seama că nici nu știe că există cu toate că se uită destul de mult la televizor. Pe mine răspunsul asta al lui m-a pus pe gînduri. În calitate de tată eu mă străduiesc din toate puterile să fiu cît mai aproape de sufletul copilului meu, să-l înțeleg, să fiu și eu în pas cu tineretea, dar dacă emisiunile care miimi plac foarte mult (Varietățile) pe el îl lasă rece și nici nu știe ce fel de emisiuni pentru tineret sînt la televizor, atunci cum să comunic cu el? Pe el ce îl interesează? Ce emisiuni ar vrea să vadă? Dacă așa și ce-i place, poate că așa și mi mai bine și ce fel de om va ieși din el.

Stimate tovarășe Popa Valentin, în ce mă privește, cred că felul dv. de a pune problema „emisiunilor pentru tineret” a fost foarte potrivit și foarte drept. Într-adevăr, sînt absolut convins că numai pe baza unor anchete cu întrebări foarte bine gîndite de specialiști televiziunea noastră, și nu numai a noastră, poate să ajungă în punctul de a întocmi emisiuni într-adevăr „pentru tineret”. Și mai cred că problema aceasta a „gustului tinerilor” este o chestiune care vizează direct sociologia și că dacă ea ar fi studiată fie chiar și din motive de televiziune ar duce la rezultate surprinzătoare și foarte importante pentru ceea ce numim cunoașterea și îndrumarea tineretului.

ILONA MURARIU — Sebeș — Alba. „Referitor la articolul dumneavoastră despre „Căminul” cred și eu că televiziunea trebuie să aibă o emisiune permanentă de corespondență cu spectatorilor. Mie rubrica ce s-a făcut o vreme nu mi-a plăcut, nu pentru că nu era interesantă, ci pentru că nu era vorba despre probleme care mă privesc pe mine personal. Eu am suferit foarte mult în viață, am copii mari, crescuți greu, am fost văduvă de război, acum sînt învațătoare pensionară și așa area o mulțime de întrebări de pus despre viața mea, de ce nu a fost mai bine sau cum să facă altii măcar lor să le fie bine, eu cred că televiziunea trebuie să se ocupe de sufletul omului, să fie cineva care să spună o vorbă bună, să poși să te încerezi, dacă tezi că răspunde la unu și la altul nu te mai simți așa singur și cezi că și la alții le-a mers rău dar tot mai trăiești”.

Fără îndoială că televiziunea necesită de urgență o rubrică permanentă de corespondență cu caracter etic și de comportament, cu singura condiție, ca ea să fie girată de un om căruiu problemele de psihologie și conduita morală să-i fie familiare și să le trateze în mod firesc. Pentru că a transforma o rubrică „despre morală” într-o rubrică de „moralizare” este la fel de grav ca și a nu avea rubrică.

Sz. P.

SPORT

Cînd am indicat-o săptămîna trecută pe F.C. Argeș, drept mare favorită la titlul de campion, ne-am bazat și noi pe câteva considerente ce ni se păreau convingătoare. Ne-am gîndit atunci în primul rînd la incombibilitatea pe teren propriu a celei trei echipe, apoi la ambiția ei de a obține în sfîrșit tricoulul mult rîcnit, la forma mediocră manifestată în retur de arădeni, și încă la alte cîteva presupuneri de acest gen. Un singur lucru nu am prezăcut: stupidul accident suferit de Dobrin, la un antrenament nevinovat. Fără această mîgnă de fete, pentru că tot e primăvară, echipa din Pitești seamănă cu un cub de păștele (vîrbii, rîndunele, etc. la alegere), părăsit de mama pasăre. Ne-am fiînd cine să le dea bobote, nemăcîntuînd nimic, copilașii slăbesc vîzînd cu ochii și dispar apoi prin inaniție. De unde să știm noi că „giscanul” va călca greșit? E adevărat, nici conducătorii echipei mai sus amintite nu aveau de unde să prezăcut incidentul, altminteri, probabil, l-ar fi purtat în cîrcă toată săptămîna. Oricum, piteștii, au pierdut o șansă enormă. Rămînd în plasa țentîlților, ameninșîndu-și pe acțiua în orice moment, sînt sigur, roada s-ar fi făcut cîndea. Așa doar cine știe cum și cînd vor reuși să recîștîge terenul pierdut cu atîta ușurință. Brașovenii prin Gorși și Zolnică le-au pus în spate două cocoașe urite, tare urite. Zilele astea prin Trivale se dan acatiste, se fac mîntîii, doctorii sînt prinși cu dragoste și mare respect pentru că totul acum depinde de piciorul de aur al marelui dribleur. Stegarii s-au văzut dintr-o dată candidați de șefie, și au intrat la bănușile. Poziția aceasta, în general, s-a dovedit o nenorocire pentru toți cei ce-au vizitat-o. Cum apare cineva pe locul doi, cum se simte în pielea unui delapidator. Cum are unu o șansă cum începe să tremure. Toată această sarabandă a locului secund trădează într-un fel, cred eu, slăbiciunea fotbalului

Locul doi, loc blestemat

nostru. În fond, în momentul de față orice echipă poate învinge (acadă sau în deplasare) pe oricare formație divizionară A.B.C.) Ceea ce apare e bine în același timp însă, orice echipă de divizia I poate fi făcută K.O. de orice formație din eșalonul prim, secund, s.a.m.d. ceea ce e și J. rău.

Lipsa unor echipe puternice, nu duce decît la slăbirea în ansamblu a fotbalului nostru. Toți ochii din Vasile Conta sînt îndreptați, spre națională. Privirile lor se mai acutiesc și pe cluburi dar numai în preajma unor competiții internaționale. Foamea de rezultate, rezultate care le mai asigură un timp fotoliile și birourile, ar trebui într-un fel astîmpărat. Orice nui obținut de tricolori în deplasare este transformat într-o mare victorie, devenind totodată colacul de salvare a multora. A devenit aproape o expresie mistică „mečiu nu de pe Wembley”, sau Lausanne au aces l—o al lui. Uitîndu-se că în sezonul în care am făcut egal la Londra, alte două formații nu prea grozave (una dintre ele Bulgaria) realizau același lucru. Nu vrem să minimalizăm performanțele de acum doi ani, dar parcă ar fi timpul s-o depășim. Ocazia ar fi calificarea în semifinalele Campionatului European. Mercuri seara l-am văzut la televizor pe adversarii noștri. Echipa maghiară, departe, foarte departe de ceea ce a fost odinioară, s-a prezentat destul de palid. Tehnicienii aceia desioștrii (gen Botzki, Hydycuti, Cocis, Albert) sau munșii aceia de energie (precum Zakarias, Buzanski, Lorent), au dispărut. Grosic, unul din cei mai mari portari al lumii nu și-a lăsat niciun urmaș pe măsură. Dar pînă la meciul cu pricina vom mai avea ocazia să vorbim.

Locul doi, loc blestemat

nostru. În fond, în momentul de față orice echipă poate învinge (acadă sau în deplasare) pe oricare formație divizionară A.B.C.) Ceea ce apare e bine în același timp însă, orice echipă de divizia I poate fi făcută K.O. de orice formație din eșalonul prim, secund, s.a.m.d. ceea ce e și J. rău.

Lipsa unor echipe puternice, nu duce decît la slăbirea în ansamblu a fotbalului nostru. Toți ochii din Vasile Conta sînt îndreptați, spre națională. Privirile lor se mai acutiesc și pe cluburi dar numai în preajma unor competiții internaționale. Foamea de rezultate, rezultate care le mai asigură un timp fotoliile și birourile, ar trebui într-un fel astîmpărat. Orice nui obținut de tricolori în deplasare este transformat într-o mare victorie, devenind totodată colacul de salvare a multora. A devenit aproape o expresie mistică „mečiu nu de pe Wembley”, sau Lausanne au aces l—o al lui. Uitîndu-se că în sezonul în care am făcut egal la Londra, alte două formații nu prea grozave (una dintre ele Bulgaria) realizau același lucru. Nu vrem să minimalizăm performanțele de acum doi ani, dar parcă ar fi timpul s-o depășim. Ocazia ar fi calificarea în semifinalele Campionatului European. Mercuri seara l-am văzut la televizor pe adversarii noștri. Echipa maghiară, departe, foarte departe de ceea ce a fost odinioară, s-a prezentat destul de palid. Tehnicienii aceia desioștrii (gen Botzki, Hydycuti, Cocis, Albert) sau munșii aceia de energie (precum Zakarias, Buzanski, Lorent), au dispărut. Grosic, unul din cei mai mari portari al lumii nu și-a lăsat niciun urmaș pe măsură. Dar pînă la meciul cu pricina vom mai avea ocazia să vorbim.

Radu DUMITRU

TOMA GEORGE MAIORESCU
POEM ÎN ȘAPTE POEME

Motto:
Unil se plîng de trecerea timpului
Eu — de trecerea mea prin timp.

Unu

(Dansează un mit demiurg)

Bătrîna privește furtuna:

(Ce gingașe miîni de fecloare
Se caută în rugă se-adună

Pe harfe cu strune de sticlă
Trec degete-albastre-n amurg

Cadane cu trupul de lujer
Dansează un mit demiurg)

Doi

(Cum umedă strada alunecă-nect)

Eh, ploaia / gîndește bătrîna
sau, simplu, privește furtuna
cum umedă strada alunecă-nect
spre Centrul-cu-afîș, papagalii și tribuni
pe-ogînda-nclinată trec care și porii
rigole duc frunze și bărel de abanos
petuze cu flori, panoplii și olane
acvarii, tacimuri și alge marine
procesiuni, colivii și vase Galie
sîcrie plutind cu oasele roase
ferestre ovale, ovule, ogive
și case cu jilțuri, biden și sertare
atunecă-nect sub andreele plioi
împinse pieziș sub virful contrar
piașa ridică umbrele pe arbori
posteață în turnuri arcași levantini
vestește din goarnă bătăile clipei
și spînzură păsări pe fumii de apă
Eh, ploaia, gîndește bătrîna
sau, simplu, privește furtuna.
nici cel mai adaptabil
nici cu creierul de majusculă pondere
singurul
cui dat i-a fost să se știe pe sine
și cui dat i-a fost să se cîdească pe sine
(De ce nu pantera
pachidermul
sau pajura?
De ce nu delfinul
termita
sau șarpele?
De ce?...)

Fără răspuns.
Zace îngropat în El
ferecat sub șapte lacete
chinuitoare taină
fără de chei

Omul
accident biologic
Centru geometric al Rațiunii

Trei

(Din frunză-au rămas nervuri)

Alunecă spații
gonese autostrăzi, viaducte și stînci
paralele de fier
un fluviu umflat
o livadă albastră
un lac ruginit
un baraj
un rachetodrom camuflat
un turn de brauij
O pădure, arbori, frunze...

DOMNIȚA VĂDUVA

Să înțelegi cu brațele

Iubirii tale i-am cerut să vie
Cu chip de om. Doream să-ți știu
privirea
Asemeni mie, șoapta cînd și-apropiî.

Și ai răspuns, necugetat și-i-o gîndul,
Ce chip ai vrea să port, mai pur ca
trupul
În care stai, și-n care ne iubim.

Tu chemi un nume care-ți amintește
Prea mult de tine, tot ce-atingi cu
gîndul,
În nume se preface, ca-ntr-o vrajă.
Nu vrei să vezi că ochi-u-n care
tremur

E doar lumină palidă a sevei,
Și să-nțelegi că brațele sunt aripi
Cum cer și fluviul sunt deopotrivă.

Prin lacrima

Ce rugă ar putea să-nalțe gîndul,
Și ce osîndă ar putea plăti
Trufia cărnii, înflorindu-și crinii
Pe lespezi neumbulate, aburind
Cu fragedul, adormitor parfum,
Sterpi ochi, rostogoliți din alte sfere.

Prin lacrima lor pură cum să trec,
Purînd povara ta, fierbinte încă.
În sînge prăbușită, gîndul alb,
Pe gîndul meu, pulsindu-și
neodihna...

Ce rugă ar putea îndupleca
Lumina să mă salte veșnică
lumină?

GABRIEL STĂNESCU

Patetica reîntoarcere

mă reîntorc într-un singuratec
oraș al aerului
jos marea se scurge
în timpenele goale ale peștilor
morți

Inima mea are acelaș
popas cu al vostru
păsări ale cerului
pașii lui tremură suspendați
ca felinare undeva în noaptea
într-o dulce legănare
de arbori

un soare negru închide
într-un arc
crinul unei întrebări
și redă apun în carne
mari sfere de fum

oare cine-mi va recunoaște
aceste miîni
aceste tăceri?

Steaguri flutură-n zbor
Din frunză-au rămas nervuri
(Ce drumuri arată?
Ce viitor?)
Piața e-o baltă
În schimb
Totul se grăbește să treacă
să treacă-n Netimp
De undeva s-a ivit luna
În geam o bătrîna
privește furtuna.

Patru

(Cui dat i-a fost să se știe pe sine)

Un om într-un geam
În sfera de aer
îmbrăcat în cer
și-n sfera de vis
în cerul din jur
și deasupra
Un Om
și o taină
Alunecă spații
totul se grupează
în Marea Alunecare
în jurul lui
Apa, focul, pămîntul și aerul
Volume, forme, sunete, culori
Lumi, continente, peisajii, orașe clădiri
El e în mijloc
ogîndă a tot ce există
și există pentru că el este
în cine să se reflecte Tot
și cine să despartă Totul în Fiecare
și cine să dea Nume
și cine să dea Număr
la Tot ce există
și la Fiecare ce este
Nici cel mai puternic
nici cel mai frumos
nici cel mai adaptat
Se animă Materia
O forță secretă o împinge
Din miîni, din pictoare, totu se-agită
și spate și bruce sau crowd se învîrt
(năntind fiecare din propriul impuls
explozii în lanț
sîncipe-n structuri
dezagreări
condensări descompuneri)

Mai aproape-i Limanul.
Se suflă astmatic
incordată-i mișcarea
culoarea roboară spre alb
muşchii atrîna ca raptele funii

Acordul perfect: Repasul total
Expansiune a bălții
Neadieri Echilibrul
Partea se dizolvă-n întreg
Absolutul
Recăderea în Timp
Apoi tobogane
Alunecă spații
Netimpul
Ogînzile negre
ș.a.m.d.

Cinci

(Parte se rupe din Marea-ntreg)

Ca-ntr-un tunel rotativ
de ogînzii colorate
caleidoscop planetar
se string în jurul lui

chipuri și forme ciudate
nord de aminocizi și celula primară
roaște circumvoluțiuni și sistemul bîna
aroma de santal a copilăriei
păsări de apă și peșii ai văzduhului
lumini licioare ca niște șerpi de argint
platanii și grifoni gesturi-dogme meduze
pe-undeva un țărîm al iubirilor
armăsarul cu coame de spumă
riuri ridică-te-n picioare cu niște arbori
aquații

cerul lipsit de memorie
orologii atomice măsurînd ce nu se măsoară
fluviul fluvi, fluviul

(Numai în Timp
Partea se rupe din Marea-ntreg
Fiecare devine el însuși)

Șase

(Un fluviu-i Netimpul)

Fugit reparabile tempus
Oprească-se Timpul?
Cremenite ogînzii și mucele ape
de-un suflu atîșne nicînd?
Cel cu aripi la glezne
Cel mereu alergic
cu buietării în frunte
c-un mit faustian
sau e Fata Morgana
Un fluviu-i Netimpul
mereu curgător
cu sori revoluții
rotatii pe osil
flux și reflux
Dar Timpul —
e moale amorțite
Baltă de ape stătute
Căldare de liniști
În jur tobogane așezate în cere
inverse rachete spre — ogînzile negre
tîcnet proiectînd pe-nclinatele planuri
volume și forme culoare și sunet.
Obiecte și ființe nebuloase priveliști
triunghiului și sfera suprafețele plane
alunecă toate în apele negre
și lată mijind de departe: Limanul
Se zburculmă lumi

Șapte

(Spațiul invadează spațiul)

Total se așează în jurul lui
triunghiuri sfere suprafețele plane
trec unele în altele

Total se așează în jurul lui
Spațiul invadează spațiul
Și-n mijloc
În centrul geometric al întregului
pe-o înălțură derivă
cît tălpile pictoarelor sale
singur ca un naufragiat
Omul

Saltul în Timp
Brace contrar nemîșcării

Cîntă lăutarii
cînteculna vespinei nașteri
sau îngînă prohodul?
Cine să știe!

Spațiul invadează spațiul
Tobogane — rachete inverse
Total alunecă amestîr
Netimpul
Pleușă

**Scrisorile
lui Creangă**

În cele cîteva scrisori ale lui Creangă, pu-
blicate în repetate rînduri de-a lungul anilor
ca inedite, marelui povestitor are și nu are na-
turalmente sa extraordinară din **Povești** și
Amintiri din copilărie. Adresîndu-se fie unor
oficialități, fie unor persoane „distinse” el își
împrețeste scrierile cu neologisme, cu vorbe
„pe radical”, ce sună aproape ciudat și arti-
ficial sub condeiul său țărănesc. El dorește să
folosească limbajul destinatului, cum se în-
tîmplă adesea, dar efectul e, cel puțin pentru
noi cei de azi, care avem o anumită imagine a
lui Creangă, că-l vedem îmbrăcat în haine de
oraș prea strimte și subțirele, ce nu-i cuprind
cum se cade trupul mătăhălos, deprins cu lar-
gul siac și scoarța pănură. Tradiționalul
salutatio are farmecul vechimii și al izului
popular, ca și la Kogălniceanu, sau mai în-
ainte la boierii secolelor XVI—XVIII: „Sărut
miîni și pe dos și pe față, prea iubitorilor mei:
bădiță Gheorghe și leliță Ecaterina” — îi scrie
„moșului” său, preotul Gheorghe Creangă.
Continuă după tipicul consacrat, introducînd
însă expresii cărturărești ce tulbură farme-
cul textului: „Despre noi vești știi... că suntem
sănătoși din grația lui Dumnezeu”. „Dorim ca
această simplă epistolă să vă găsească în cel
mai perfect grad al sănătății și al fericiții”.
Mai departe, o doamnă face toate treburile,
pămpletușii, iar autorul trimite „sărutări ami-
cabile”, vorbind amicalmente, apoi închină-
ciuni mușcate venerabilului părinte”. Noaptea
se visează într-o excursie însoțit de compa-
nioni și companioane. Un prieten expediază
și el un „sac” de complimente. (Scrisoare din
1871).

Diaconul Ion Creangă se căsătorește cu fiica
preotului Ion Grigoriu de la biserica Patru-
zei de Mucenici din Iași și intră într-un vio-
lent conflict cu socrul. Acesta voia să-i refor-
meze foaia de zestre îndemnînd-o pe tînăra
soție „abia de 14 ani trecuți” a-și maltrata so-
țul, care la 13 ianuarie 1860 înaintea către
Mitropolia Moldovei „o pleacă și lăcrăma-
toare suplică”. Inferibîntat în relatarea fap-
telor, reclamantul uită să-și mai „stilizeze” vor-
birea, să se mai controleze cu severitate, neo-
logismul pierzîndu-se în țesătura povestirii,
care în esență e cea populară: „Ca acum,
după toate suferințele, ochările, sudălmile de
mai multe lucruri sfînte, de chiar mă și în-
cîncin aicea a le vorbi, și blestemele nemi-
aginsă de mîntea omenească care le-am su-
ferit, pe care nici o bază de crimă sau de o
mică răutate (din partea mea) nu are, după
cum mai multe persoane vor mă-tureși. Avîndu-
mi inima nelăcută tremurîndă în toate
oarele zilei și a nopții, neîntînd în ce ceas vor
veni cu mai mulți alții jucători chiutori și
foarte mari crai bețivi, băbași și femei”.
I. Creangă, **Documente**, ediție îngrijită și stu-
diu introductiv de Gheorghe Ungureanu, Edi-
tura pentru literatură, 1964, p. 113—114. Sen-
zaționala expunere de motive, ușor prolixă, e
urmată de o scenă șocantă în al cărei ritm și
expresie se întrevăde povestitorul de peste mai
bine de zece ani: „Însă acum eată cea mai de
pe urmă și mai fatală nenorocire: 12 zile ale
lunii ianuarie, orele bătute unul după 12
noaptea, au venit și stăpînului casei, aflîndu-mă
eu dormind, pe cînd toată suflarea să odih-
nește, lîngă a me soție; fără să știu cînd am
intrat în casă, s-au repezit și mi-au pus un-
ghiele în gît (ghiarle) de a mă sugruma cu
total... însă eu deabia revenindu-mi în fire
și după mai multa me zbatere de a scăpa din
înclîncăteale lui miîni, neputînd încă chiar
cîrni, fiind cu totul înădușit, abia am putut
scăpa din miîniile lui, goi, umblind ca un strî-
goi pe lîngă biserica și morminturi și pe la ca-
sele bieților oameni, carii dormeau mai ca
morții în acel timp al nopții!!!” (Idem).

Stăpînit și supravegheat într-o scrisoare ofi-
cială, Creangă e fîrșete mai slobod cînd con-
vorbește cu rudele sau prietenii. În amintita
scrisoare, către unchiul său, preotul Gh.
Creangă, tonul e șugubăț, autorul mai spunînd
cîte o vorbă de duh, sau chiar buruienoaș, în
felul său cunoscut din operă. Nu lipsește fa-
bulosul care se știe ce rol va juca în **Povești**.
Astfel, ne încredințăm că la „Archi-man-
Dracu Merisescu în grădina ar fi crescut un
crastavete de doi coți și jumătate”; iubitor de
fuste, diaconul despoșit se instalase într-o
casă unde se aflau și „cîteva frumusele”, „știi
proverbul cela, își anticipează el unul din cele
mai rodnice procedee literare: „Bețivului și

DORIAN SZÁSZ: FOTBALIȘTI

Între cotidian și metafizic*)

Francesco Flora scria undeva
că marii scriitori nu te învață
arta, ci etica artei. Așadar, după
draperia atelierului, se află nu
numai unelele contemplanței, ci
și o exigență morală. Poate că
făurirea operei este numai un
pretext al edificării personalității.
Și de aici începe aventura.
Distinsul poet și critic Dragoș
Vrâncanu, în noua sa carte de
eseuri, „Întîlniri cu scriitorii ita-
lieni”, pare a urma întocmai aser-
țiunea lui Flora. Sint strînse la
un loc, colocvii de-o viață, din
chiar miezul fierbinte al culturii
peninsularilor secolului al XX-lea.
Desigur, a lua prînzul cu Un-
garetti, ori a pătrunde în soli-
tudină lui Montale, este un pri-
vilegiu. Dar alt. Meritul incon-
testabil al lui Dragoș Vrâncanu
este acela de-a fi știut să folo-
sească propria biografie ca pe-un
pivotal magic: nu spîrgînd realita-
tea, ci căutînd să-i găsească ră-
dăcina perenă. Este însăși lecția
montaliană austeră în lapidari-
tate ei, secretul marelui poet:
„...crede că poezia sa (Mon-
tale n.n.) n-ar fi altfel, dacă ma-
rile evenimente pe care le-a trăit
ar fi fost altele — chiar dacă a-
ceste evenimente, ca de exemplu
războiul, l-au făcut „mai neferi-
ci”. **Poezia este absolută de la in-
suși punctul ei de pornire.**”
(Subl. n.) Iar mai departe:
„...Montale a împins înainte plan-

ta poeziei sale, pînă cînd — ca
în basm — ea a ieșit prin tavan
și s-a înălțat cu virful în necu-
noscut, rămînd cu rădăcina în
necunoscut”. Prin cîteva tuse, o
admirabilă metaforă a spiritului
montalian introvertit și severa
dialectică a artei sale — „Svanire
e dunque la ventura delle ven-
ture”.
Dar la „Le giubbe Rosse”, fa-
mosul caffè din centrul Florenței,
venea odinioară și Salvatore Qua-
simodo. Azi, Dragoș Vrâncanu
meditează împreună cu poetul în-
cununoscut cu laurii Academiei Sue-
deze, la acele mini-eseuri adu-
nate sub un titlu care-i dă de
gîndit: „Poetul și omul politic”.
Și pe bună dreptate: „omul po-
litic”? De ce poetul ar fi, ca des-
tinat social, mai prejos? Poetul
are dreptul în forum în virtutea
artei sale, cetatea nu-i poate re-
zua acest onest drept moral.
Asta nu înseamnă că tribuna po-
litică ar fi și un loc ideal al ar-
telei sale. Quasimodo își apără pu-
ritatea sublimă a versului, fără
ca omul Quasimodo să-și refuze
o vocație socială sau să le con-
funde. Concluzia sicilianului este
fermă și limitată, pentru că alt-
fel ar intra în vigoare sa hao-
sul: „poetul trebuie să rămîna,
pare-se, o abstracție”. Sint cu-
vinte pe care istoria le-a confir-
mat nu o dată.
Regretăm că această carte, în

care se dezbate fenomenul cultu-
rii italiene actuale, nu cuprinde și
un eseu despre Florența. Mai ales
că autorul a fost student iar prin
1930 inima celor mai alese spirite
italiene a bătut acolo. Astăzi Flo-
rența cu aristocratică tinută, fi-
rul de aur al tradiției. Refractor
„ismelor” și inovațiilor de atîtea
ori îndoielnice, Florența izolată
poate, rezista și după trioul sine
qua non, Saba—Montale—Qua-
simodo, iată că dăruiește lumii un
nou mare poet: Mario Luzi. Re-
centul astru propus universalități-
ții la spiritul florentin își are ple-
carea dintr-un filon latin. Cum
astfel s-ar explica acel li ghemu
della vita? Și iată cum gîndul
orfic țese o pinză etică. Mario
Luzi ni se înfățișează în fotogra-
fie așa cum îi este poezia: sin-
gur, sever și disciplinat ca un ca-
valer al unui ordin monahic. El
este împotriva tuturor acelor „fii
de regi”, cum spune Gobineau, al
poeziei, prinși de iluzia de a do-
mina lucrurile de pe un piedic al
intelectual.
„Traiu-l trăiesc al celui
ce slujește
fidel, căci nu are de-ales.
Și totul,
chiar și întunecoasa vespineie
animată,
ce geme în noi, poate
să ajungă sfîntă. Puțin
lipsește, sau are puțin
tale ca spada.”

Dincolo de idei și expresie, Dra-
goș Vrâncanu ne dezvăluie nu
fără o anumite superstiție, un halo
mitologic al vieții literare cu ex-
pedientul ei, cafeneaua. L-am vă-
zută uneori retras la o masă din
colț, în Athenee-Palace, scriin-
du-și articolele. Tot la un restau-
rant, de data aceasta roman, sta-
bilea cu Ungaretti că, „atîngînd
puritatea artei, artistul găsește
modalitatea de a acționa în orice
sens asupra omului.”
Dar Dragoș Vrâncanu mai
scrie și despre renașterea în ci-
nematografia italiană, desemnea-
ză posibilitățile literaturii în so-
cietatea europeană cu Carlo Bo,
modernitatea lui Leopardi, ori
descifrează hermetismul lui
Oreste Madri.
Întîlnirea cu scriitorii italieni
aduce în evidență faptul că peste
școli și curente, o literatură se
întemeiază pe personalități, care
de cele mai multe ori scapă ac-
celor școli și curente. Este emo-
niant să fi interlocutorul tuturor
acestor poezi, scriitori și critici,
mai ales atunci cînd ești contem-
poranul lor.
Paul EMANUEL

*) Dragoș Vrâncanu: „Întîlniri
cu scriitorii italieni”, Ed. Emines-
cu (1972).
Lui Slavici, om scîlît, Creangă începea prin
a i se adresa cu deferență, în termeni „inte-
lectuali”: „Ca fiu de popor, admit întru totul
părerile dv”. Dar curînd, subiectul, despre care
discuța cu mare pasiune politică și mare în-
dreptățire, îl face să-și iașă din sărte, și o ia
pe limba lui humuleșteană, ivindu-se parcă
numai din zicătorii și proverbe: „Dar oamenii
noștri de stat. Ochi au și nu văd; urechi au
și nu aud, căci todeauna au luat cărbunele
cu mina sârmanului țărîn, care la urma ur-
melor tot el a plătit gloaba. Vorba ceea „Ca-
pra b și oala trage rușinea”. De-ar ști boii
din cireadă ce mină becinică îi duce la tăie-
toare! — Dar nu știe sârmanul dobitoic și
de aceea tace și rabdă! Duce în spate toate
sarcinile și hrănește pe netrebnicii care își
rid de dînsul! Păstori nu-s și cîinii lipsesc.
Ș-apoi știi că într-un sat fără cîini, se plîmbă
mieșii fără băp?... „Cred că-i destul o mă-
ciucă la un car de oale”. (Către I. Slavici,
1876).
Lui Titu Maiorescu, „cel mai dragăș profes-
or și cel mai bun voitor ce am avut în
viața mea” îi scrie „cu adînc respect”, însă ju-
cîndu-și modestia, făcînd-o pe țărînul prost,
în fond ascunzînd o inteligență nativă de ar-
tist, care instinctiv definește unul din secre-
tele artei: „D-voastră cred că veți fi rîs și de
mine și de dînsa (e vorba de povestirea **Moș
Nehitor Cotearul**, n.n.) și cu drept cuvînt:
pentru că este o copilărie, scrisă de un om
mai mult bătrîn, decît tînăr; da bine, da rău,
D-zeu știe. Eu ațtia știu numai, că am scris
lung pentru că n-am avut timp să scriu scurt”
(s. n.).
Că avea conștiința valorii sale și a unei
sensibilități literare ce lucra cu o putere de-
sobită, ne-o confirmă cîteva rînduri către
Iacob Negruzzi, căruiu îi scria în motiv pe un
decis pentru ce nu poate răspunde solicitării
acestuia de a trimite ceva cît mai repede la
Convorbiri literare: „Cu toate acestea, încu-
rajat de D-voastră voi mai încerca a scrie
cîte ceva. Timpul însă pe cînd voi avea ceva
gata, nu vi-l pot hotărî; căci, știți D-voastră
tare bine, că aceasta e treabă de gust, nu de
silită.” (s. n.) (1885).
Scrisorile către Eminescu sînt presărate și
ele cu „crengisme”: „Te-am așteptat de Cră-
ciun să vii, dar... beșteleu, festele că nu pot
striga vales și cuvîntul s-a dus ca fumul în
sus și de venit n-ai mai venit... cu isprăvi de
la balaururile țînd cite 2—3 zile, chiar cu
noutăți de „șantier literar”, prețioase pentru
raritatea, ca și pentru substanța lor, sugerînd
metoda de lucru a scriitorului: „Eu am în-
ceput de, ca prostul, să scriu, dragă Doamne,
o comedie (**Dragoste chioară și amor gheboș**,
n. n.). Cînd voi isprăvi-o nu știu. Ațta știu,
că subiectul e copiat, așa cum prea bine știi
că pot copia, e luat din viața de mahală,
unde stau de cînd am părăsit Humuleștii”.
Dar tonul dominant e acela melancolic, eto-
cator, sentimental, exprimînd și dragostea și
dorul de marelui său prieten murtat la Bucu-
rești, cu și un sentiment de sfîrșire tragică,
de prevestire oarbă a sfîrșitului ce avea să
sune pentru amîndoi în intervalul aceluiași
an. Descoperim aici un Creangă mai puțin
vizibil în opera lui, un însingurat, un liric
nostalgic după timpul ireversibil, care nu-și
poate stăpîni plînsul:
„Bădie Mihai,
Ai plecat și mata din Iași, lășînd în sufle-
tul meu multă scribă și amărăală...
Această epistolă îți-o scriu în ceardacul
unde de ațtea ori am stat împreună, unde
mata, uitîndu-te pe cerul plin de minunății,
îmi povestea ațtea lucruri frumoase... fru-
moase...
Dar coșogemite om ca mine, gîndindu-se
la acele vremuri, a început să plîngă...
Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți albe,
cînd hoinăream prin Cîrci și Aroneanu, fără
pic de gînduri rele, dar în dragostea cea mare
pentru Iașul nostru uitat și părăsit de toți...
În altă parte, ajunge să-și cheme prietenul
cu o aprindere neobișnuită, aproape alarman-
tă a glasului: „La Eși ninge frumos de
astnoapte, încît s-a făcut drum de sanie. Ci-
ricul parcă e mai frumos acum. Vîno, frate
Mihai, vîno, căci fără tine sunt străîn.”
Scrisorile lui Creangă, mai cu seamă cele
din tinerete, împrumutînd ceva din culoarea
lingvistică a „mahălaiei” se apropie treptat
de operă, ca structură și tonalitate stilistică.
Spontane, lășînd în voie spiritul hîtru sau li-
rismul, cînd se adresează lui Slavici sau Emi-
nescu, devin „literare” supravegheate, cînd
destinatul este Maiorescu. Ele nu au savoa-
rea și profunzimea de sentiment a celor din-
tîi, sint mai sobre, dar nu mai prejos ca va-
loare psihologică și documentară. Iată, spre
exemplu, bojdeuca, pictată cu melancolia ul-
timilor ani ai vieții, de Creangă însuși: „În
bojdeuca, unde locuiesc eu, dorm afară și pe
vreme asta, în 18 spre 19 septembrie. De
veți avea răbdare, că bunătate todeauna ați
avut, veți întreba poate, unde-i bojdeuca
mea? Vă voi răspunde respectuos: în maha-
lău Țicău, ce-l mai zice și Valea plîngerii,
strada Țicău de sus nr. 4 (dacă se mai poate
numi stradă o hudiocioară domnică, plină de
noroii pînă în genunchi, cînd sunt ploii mari
și îndelungate, zise și putrede, și la secetă
geme colbul pe dînsa). Bojdeuca de căsuța în
care locuiesc eu de vreo 18 ani e de vîlătuți
cu povîrnită spre cădere pe zi ce merge, de
n-ar fi rezemată în vreo 24 de furci de stejar
și acelea putrede. Iarna dorm într-o odăiță
toată hrentuită, iar vara într-un cerdacel din
dos, începînd de pe la mai și sfîrșind pe la
octombrie, cînd este vremea bună cum îi a-
cum. Așa m-am deprins. Răposatul Conta și
Lambrior, știa casața mea. Pompiliu, d-l
Nica și mai ales bietul Eminescu de aseme-
nea. În sfîrșit, vînera trecută 18 spre 19
m-am culcat iarăși afară după obicei și, pe
la cîte oare voi fi adormit nu știu, dar știu
că am adormit, gîndindu-mă cu jale la socie-
tatea „Junimea” și ce mai este ea acum! la
Gheorghe Scheletii, Lambertu, Conta și, unde
mai sunt ei acum!” (Către Titu Maiorescu,
1887).

AL SÂNDULESCU

